

Rhaglen Gyflawn

Gwasanaeth Democratiaeth
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

CYSAG

Dyddiad ac Amser

2.00 y.h., DYDD MAWRTH, 8FED MEHEFIN, 2021

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol - Zoom

Pwynt Cyswllt

Einir Rh Davies

01286 679868

EinirRhianDavies@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd Dydd Llun, 31 Mai 2021)

CYSAG

AELODAETH (7)

Plaid Cymru (4)

Y Cynghorwyr

Paul John Rowlinson
E. Selwyn Griffiths

Menna Baines

Judith Mary Humphreys

Annibynnol (3)

Y Cynghorwyr

Dewi Wyn Roberts

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor – Y Cynghorwyr Edgar Wyn Owen a Simon Glyn

Cristnogion a Chrefyddau Eraill

Dashu (Scott Smith)
Disgwyl Enwebiad
Awaiting Nomination
Gwawr Maelor Williams
Eirian Bradley Roberts
Anest Gray Frazer

Bwdhaeth
Yr Eglwys Fethodistaidd
Yr Annibynnwyr
Eglwys Bresbyteraidd Cymru
Yr Eglwys Gatholig
Yr Eglwys yng Nghymru

Athrawon

Miriam A. Amlyn
Cathryn Davey
Heledd Jones
Disgwyl Enwebiad

NAS/UWT
UCAC
NUT
ATL

Aelodau Cyfetholedig

Edward Parri-Jones

Dyneiddiwr

R H A G L E N

1. GWEDDI

Myfyrdod distaw neu weddi

2. ETHOL CADEIRYDD

I ethol Cadeirydd i'r pwyllgor hwn am y flwyddyn 2021/2022

3. ETHOL IS-GADEIRYDD

I ethol Is Gadeirydd i'r pwyllgor hwn am y flwyddyn 2021/2022

4. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

5. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

6. MATERION BRYD

I nodi unrhyw faterion sydd o frys ym marn y Cadeirydd ar gyfer ystyriaeth

7. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

5 - 6

Bydd y Cadeirydd yn cynnig bod cofnodion y cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 10 Chwefror, 2021 yn cael eu harwyddo fel rhai cywir

8. DYFODOL CANOLFAN ADDYSG GREFYDDOL PRIFYSGOL BANGOR 7

Cyflwyniad gan Dr Gareth Evans Jones, Darlithydd Astudiaethau Crefyddol, Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithas, Prifysgol Bangor

9. **ADRODDIAD BLYNYDDOL DRAFFT CYSAG** 8 - 34

I gymeradwyo, yn ddarostynedig i fan newidiadau, yr Adroddiad Blynyddol

10. **CYFETHOL DISGYBLION AR BWYLLGOR CYSAG**

I ystyried cyfethol disgyblion ar Bwyllgor CYSAG

11. **YMATEB I YMGYNGHORIAD LLYWODRAETH CYMRU AR "CANLLAWIAU YNGHYLCH CYNLLUNIO A GWEITHREDU ELFEN ORFODOL CREFYDD, GWERTHOEDD A MOESEG"** 35 - 57

I ystyried ymateb i'r Ymgynghoriad gan Llywodraeth Cymru

12. **MATERION CCYSAGAU** 58 - 83

a) Cofnodion y Cyfarfod a Gynhaliwyd ar 23 Mawrth, 2021

I dderbyn cofnodion y cyfarfod

b) Enwebiad i'r Pwyllgor Gwaith

I drafod yr enwebiad i'r Pwyllgor Gwaith

c) Dyddiad y Cyfarfod Nesaf a Chynrychiolaeth i'r CCYSAGAU

I nodi dyddiad cyfarfod nesaf CCYSAGAU a chadarnhau y cynrychiolwyr

C.Y.S.A.G. - CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL 10/02/21

Yn Bresennol: Y Cynghorydd Paul J. Rowlinson (Cadeirydd)

Aelodau Cyngor Gwynedd: Y Cynghorwyr Menna Baines, Judith Humphreys a Selwyn Griffiths

Cristnogion a Chrefyddau eraill: Eirian Bradley Roberts (Yr Eglwys Gatholig), Eurfryn Davies (Undeb Bedyddwyr Cymru), Dashu (Bwdiaeth)

Athrawon: Miriam Amlyn (NASUWT), Cathryn Davey (UCAC)

Swyddogion: Buddug Mair Huws (Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol a Chlerc CYSAG), Einir Rh Davies (Swyddog Cefnogi Aelodau) a Natalie Ll Jones (Swyddog Cefnogi Aelodau)

Cadarnhawyd, er bod nifer o ymddiheuriadau wedi dod i law, bod cworwm.

1. GWEDDI

Agorwyd y cyfarfod gyda gweddi gan Mr Eurfryn Davies.

2. YMDDIHEURIADAU

Y Cyng. Dewi Roberts, Heledd Jones (NEU), Anest G Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru), Garem Jackson (Pennaeth yr Adran Addysg), Cemlyn R Williams (Aelod Cabinet Addysg) a Sion Huws (Adran Gyfreithiol)

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

4. MATERION BRYD

Ni dderbyniwyd unrhyw fater bryd.

5. COFNODION

Bu i'r Cadeirydd gadarnhau cofnodion y cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 11 Tachwedd 2020 fel rhai cywir, a'u llofnodi.

6. GWAHODDIAD GAN CYSAGAU CYMRU

Cyfeiriwyd at y gwahoddiad gan CYSAGAU Cymru i hyd at 4 aelod o CYSAG Gwynedd fynychu eu Cynhadledd Wanwyn, yn rhithiol, ar 23 Mawrth 2021.

Penderfynwyd :

Derbyn yr enwebiadau ar gyfer mynychu y gynhadledd:

Dashu

Cynghorydd Paul Rowlinson

Eurfryn Davies

Cynghorydd Selwyn Griffiths

7. ADRODDIADAU BLYNYDDOL CYSAG

Nodwyd pryder nad oes Adroddiad Blynyddol wedi ei chwblhau ar gyfer y cyfnod 2018-2019 na 2019-20 er ei fod yn ofyn statudol.

Penderfynwyd :

Derbyn y sefyllfa, ond annog y Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol a Chlerc CYSAG i gysylltu gyda Bethan James ar fyrder i symud y mater ymlaen.

8. YMATEB GAN BRIFYSGOL BANGOR YNGLŶN Â DYFODOL AG

Atgoffwyd y Grŵp bod pryder wedi ei godi yn y cyfarfod diwethaf ynglŷn â dyfodol AG ym Mhrifysgol Bangor a bod y Cadeirydd wedi ysgrifennu at y Brifysgol i nodi y pryder hwn. Rhannwyd yr ymateb gyda CYSAG a theimlwyd y byddai yn fuddiol gwahodd darlithydd o'r Adran i roi cyflwyniad ar yr heriau yn sgil y cwricwlwm newydd.

Penderfynwyd :

Derbyn yr adroddiad ac ysgrifennu at y Dirprwy Is-Ganghellor gan gynnig iddo wahodd darlithydd o'r Brifysgol i fynychu cyfarfod nesaf CYSAG i roi cyflwyniad ar yr heriau sydd yn wynebu Addysg Grefyddol o fewn y Cwricwlwm newydd o fewn y dyniaethau.

9. ADDOLI AR Y CYD

Atgoffwyd y Grŵp o'r llythyr oedd wedi ei dderbyn gan CYSAGAU Cymru ynglŷn ag addoli ar y cyd tra mae ysgolion ar gau. Nodwyd y farn bod addoli ar y cyd yn rhan werthfawr o fywyd ysgol ond na ddylai fod yn rhoi pwysau ychwanegol ar athrawon yn y cyfnod anodd hwn. Nodwyd bod llythyr CYSAGAU Cymru yn cynnig adnoddau ac yn rhoi syniadau i'r perwyl. Nododd y Cadeirydd bod dyletswydd ar CYSAG i fonitro addoli ar y cyd ac ystyried a oes unrhyw beth arall y gallai CYSAG ei wneud i helpu?

Cyfeiriwyd at brofiadau aelodau o'r Pwyllgor a nodwyd bod ysgolion yn dod o hyd i'w traed erbyn hyn, ond eu bod o dan bwysau mawr o ran TGAU. Serch hynny, efallai ei bod yn amser nawr i geisio hyrwyddo normalrwydd. Nodwyd efallai fod y plattform yn ei le i athrawon allu ymateb i hyn? Nodwyd bod rhai asiantaethau wedi creu pethau, ar lefel leol yn barod allai fod o gymorth o bosib? Nodwyd pryder bod disgyblion yn treulio llawer o amser ar y sgrin, ac efallai y byddai gwasanaeth byw yn creu straen ychwanegol ormodol, a chadarnhawyd mai y peth diwethaf oedd CYSAG eisiau ei wneud oedd creu straen a phwysau ychwanegol.

Cyfeiriwyd hefyd at argaeledd gwasanaethau rhithiol a chwestiynwyd oni fyddai modd gyrru cyswllt rhithiol i un gwasanaeth, fyddai ar gael i bob ysgol? Byddai hyn yn lleihau straen ar athrawon ac yn caniatáu i gael mynediad at amrywiol grefyddau ar yr un pryd.

Soniwyd am un ysgol ble mae y Gweinidog lleol wedi paratoi gwasanaeth ar adegau penodol megis y Nadolig, ond wrth gwrs bod materion diogelu i'w hystyried cyn gallu cael presenoldeb y Gweinidog yn yr ysgol ei hun.

Penderfynwyd :

Derbyn yr adroddiad a nodi bod llawer o adnoddau ar gael - nid yn unig yr adnoddau a gyfeirir atynt gan CYSAGAU Cymru eu hunain ond yn y gymuned yn lleol. Cytunwyd i gasglu yr holl bwyntiau cyswllt at ei gilydd cyn anfon llythyr atgoffa at yr ysgolion yn amlygu yr adnoddau hyn, a'u hannog i ystyried addoli ar y cyd.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:00 a.m. a daeth i ben am 10.30 a.m.

CADEIRYDD

Tud. 6

Ail-Gysylltu

Mae Prifysgol Bangor am gyfrannu at gynyddu nifer yr athrawon sy'n gallu addysgu Astudiaethau Crefyddol a gwella'r adnoddau addysgiadol sydd ar gael i athrawon a myfyrwyr.

Mae Astudiaethau Crefyddol wedi profi amryw newidiadau yn y blynyddoedd diwethaf, gydag athrawon yn gorfod paratoi ar gyfer ac addysgu maes llafur sy'n gyson newidiol ar lefel Cyfnod Allweddol 3, TGAU a Safon Uwch, tra bo recritwio graddedigion newydd fel athrawon pwnc yn methu â dal efo'r galw.

Bydd prosiect Ail-Gysylltu yn Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithas yn gweithio i gasglu a datblygu adnoddau addysgiadol i gael eu defnyddio gan athrawon a myfyrwyr, cynnal gweithdai adolygu ar gyfer myfyrwyr Safon Uwch ac annog mwy o fyfyrwyr prifysgol cyfredol i ddod yn athrawon pwnc.

Fel yr esbonia'r Athro Lucy Huskinson, sy'n arwain y prosiect:

“Mae'n rhaid inni sicrhau bod gennym niferoedd digonol cyfredol a newydd o athrawon sy'n teimlo'n hyderus i gyflwyno'r cwricwlwm newydd a gyflwynir i Astudiaethau Crefyddol mewn ysgolion uwchradd yng Nghymru a Lloegr, i ymateb i'r diddordeb cynyddol yn y pwnc ymysg myfyrwyr.

“Rydym eisiau ymateb i ddwy broblem sydd wedi cael eu hadnabod, diffyg hyder ac arbenigedd ymysg athrawon ysgolion uwchradd cyfredol, sy'n teimlo nad ydynt wedi eu paratoi'n ddigonol i addysgu'r cwricwlwm Safon Uwch newydd; a'r lleihad nodedig o'r sawl sy'n astudio'r pwnc ym Mhrydain sy'n ystyried gyrfa mewn addysgu astudiaethau crefyddol ac athroniaeth mewn addysg uwch.

“Rydym yn edrych ymlaen at weithio gydag amryw ysgolion ar draws Gogledd Cymru a Gogledd Orllewin Lloegr, i gryfhau'r berthynas rhwng amryw bynciau a addysgir mewn cynlluniau athroniaeth a chrefydd yn yr ysgol a lefelau prifysgol, a'r farn tuag atynt a'u defnydd mewn byd gwaith. Byddem felly'n gwneud awgrymiadau am sut ddylai'r pynciau gael eu haddysgu ar lefel genedlaethol.”

Mewn ymgais i annog mwy o fyfyrwyr i ystyried addysgu fel gyrfa, bydd y prosiect hefyd yn annog myfyrwyr cyfredol i ystyried gyrfa fel athrawon Astudiaethau Crefyddol, drwy eu darparu â chyfleoedd i brofi addysgu Astudiaethau Crefyddol ar gyfer eu hunain, drwy gymryd rhan mewn gweithgareddau cefnogol.

**Cyngor Ymgynghorol Sefydlog
ar Addysg Grefyddol**

**ADRODDIAD BLYNYDDOL
Gwynedd
Medi 2019 – Awst 2020**

Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
Garem Jackson

CYNNWYS

ADRAN 1: CRYNODEB GWEITHREDOL

1.1 Rhagair gan Gadeirydd CYSAG: Y Cyngorydd Paul Rowlinson

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG GWYNEDD

2.1 Swyddogaeth CYSAG Mewn Perthynas ag Addysg Grefyddol

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

2.3 Pa mor dda yw safonau?

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

3.2 Aelodaeth CYSAG Gwynedd 2019-20

3.3 Cyfarfodydd CYSAG a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod adrodd

3.4 Arweiniad CYSAG Gwynedd ar gyfer hunan arfarnu safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd

3.5 Arweiniad CYSAG Gwynedd i aelodau sy'n mynychu sesiynau addoli ar y cyd mewn ysgolion

3.6 Cynllun Gweithredu CYSAG Gwynedd 2017-20

ADRAN 1: CRYNODEB GWEITHREDOL

Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Lleol ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

1.1 Rhagarweiniad gan y Cadeirydd

Torrwyd ar draws y flwyddyn academaidd 2019-20 gan y pandemig Covid 19, gyda'r ysgolion yn gorfod cau eu drysau i'r rhan fwyaf o'r disgyblion a dyfeisio dulliau newydd o ddarparu addysg o bell. Effeithiwyd hefyd ar waith CYSAG Gwynedd a dim ond un cyfarfod a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn. Bryd hynny, trafodwyd hunan arfarniadau chwech o'n hysgolion ac mae'n braf nodi eu bod i gyd wedi cyrraedd safon dda neu ragorol ym mhob un o'r meysydd arolygu. Ymatebwyd hefyd i ymgynghoriad gan Lywodraeth Cymru ar sicrhau y gall pob dysgwr fanteisio ar y cwricwlwm llawn. Yn ystod y cyfnod clo llwyddwyd hefyd i ymateb i ymgynghoriad arall ar ddogfen ymgynghorol y Llywodraeth, Cwricwlwm i Gymru: Crefydd, gwerthoedd a moeseg, gan gywain barn yr aelodau trwy e-bost. Rwy'n ddiolchgar i holl aelodau CYSAG Gwynedd am eu hymroddiad yn ystod y flwyddyn. Mae'n werth nodi serch hynny bod y CYSAG yn ceisio cyflawni ei swyddogaethau heb y cymorth proffesiynol y bu GwE yn ei ddarparu yn y gorffennol a bod gwir angen i'r Awdurdod sicrhau cefnogaeth briodol i'w waith i'r dyfodol.

Yn dilyn penderfyniad Cabinet Cyngor Gwynedd, ehangwyd aelodaeth y CYSAG i gynnwys cynrychiolwyr mwy o grefyddau a chredoau ac rwyf yn croesawu cyfraniadau yr aelodau newydd. Fodd bynnag, mae nifer heb enwebu cynrychiolwyr eto a gobeithio y bydd modd croesawu mwy o gynrychiolwyr ffydd yn y dyfodol.

Yn olaf, hoffwn ddiolch i'n hathrawon am y ffordd y maent wedi ymaddasu a gweithio mewn ffyrdd newydd i gefnogi ein disgyblion. Un o brif flaenoriaethau ein hysgolion yn ystod y cyfnod hwn yw hyrwyddo lles ein disgyblion, gan gynnwys eu lles ysbrydol, cymdeithasol ac emosiynol. Yn ogystal â chynnal gwersi o bell, mae ein hysgolion wedi ymdrechu i ddyfeisio ffyrdd newydd o gynnal gweithredoedd o addoli ar y cyd, sydd yn rhan werthfawr o fywyd ysgol ac yn hyrwyddo agweddau cadarnhaol. Yn y dyddiau anodd hyn, mae angen datblygu ysbryd cymunedol a gwerthoedd cyffredin yn fwy nag erioed.

Y Cynghorydd Paul Rowlinson
Cadeirydd CYSAG Gwynedd, 2019/2020

2.1 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliaid clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Lleol ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

Mae CYSAGau Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed' fel Maes Llafur Cytûn Gwynedd a Môn (2008).

Prif swyddogaeth CYSAG yw, *'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'*. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1) (a).

2.3 Pa mor dda yw safonau?

Mae CYSAG Gwynedd yn monitro safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- dderbyn crynodeb o hunan arfarniadau ysgolion mewn ymateb i gwestiynau allweddol Fframwaith Arolygu ESTYN;
- ddadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- wirio adroddiadau arolygiadau ESTYN rhag ofn bod cyfeiriad at 'addysg grefyddol' neu 'addoli ar y cyd';
- wahodd athrawon a phenaethiaid i rannu eu harferion da gyda'r aelodau yn y cyfarfodydd tymhorol.
- ymweld ag ysgolion, trwy wahoddiad ar hyn o bryd, er mwyn mynychu sesiwn addoli ar y cyd.

2.3.1 Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion

Yng nghyfarfod **CYSAG Gwynedd** ar 9 Chwefror 2011 penderfynwyd y byddai CYSAG yn cyflawni ei chyfrifoldebau statudol trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunan arfarniad o Addysg Grefyddol, addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion gyda'r aelodau. Mae CYSAG Gwynedd, penaethiaid, ac aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi cymeradwyo'r templedi a luniwyd mewn ymateb i'r Fframwaith Arolygu ESTYN (gweler Atodiad 3.4). Mae clerc CYSAG Gwynedd, sy'n swyddog adnoddau addysg cynorthwyol gyda Chyngor Gwynedd, yn gyfrifol am ddsbarthu a chasglu'r hunan arfarniadau. Gofynnir i ysgolion cynradd ac uwchradd gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerc CYSAG Gwynedd yn ystod y flwyddyn pan fydd ESTYN yn arolygu'r ysgol. Derbyniwyd 6 adroddiad yn ystod 2019-20, sef 6% o ysgolion Gwynedd. Oherwydd y pandemig COVID-19 fe ddaeth ymweliadau ESTYN i ben yn ystod Mawrth 2020 ac fe ail-bwrpaswyd ysgolion ledled Cymru dros dro o'r 20fed Mawrth 2020 hyd y 14eg o Fedi 2020 gan atal y gofyn am ddarpariaeth addysg statudol yn ystod y cyfnod hwnnw.

	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2019-2020
Nifer o adroddiadau	14 cynradd 0 uwchradd	11 cynradd 2 uwchradd	13 cynradd 1 uwchradd	9 cynradd 2 uwchradd	6 Cynradd 0 Uwchradd
% o ysgolion Gwynedd	14.1%	13.4%	14.4%	9.2%	6%

Cyflwynwyd a derbyniwyd, adroddiadau hunan arfarnu gan yr ysgolion canlynol yn ystod y flwyddyn: Ysgol Llandygai; Ysgol Pentreuchaf; Ysgol Bethel; Ysgol y Garnedd; Ysgol Tudweiliog ac Ysgol Llandwrog

Mae'r canllawiau a'r templedi hunan arfarnu a ddarperir gan GYSAG yn gofyn i'r ysgolion i ymateb i gwestiynau Fframwaith Arolygu Cyffredin ESTYN (Gweler atodiad 3.4). Mae'r ysgolion yn cyflwyno barn gryno am brif gryfderau cyflawniad y dysgwyr ac yn nodi'r agweddau a fydd yn cael sylw dros y ddwy flynedd nesaf. Maent hefyd yn cyflwyno barn gryno am ansawdd y ddarpariaeth a'r arweinyddiaeth mewn addysg grefyddol ac addoli ar y cyd.

Hunan arfarniad addysg grefyddol sy'n seiliedig ar Fframwaith Arolygu newydd ESTYN

(Gweler: Atodiad 3.4)

Cyflwynodd yr ysgolion adroddiadau hunan arfarnu oedd yn seiliedig ar y canllawiau sy'n ymateb i Fframwaith Arolygu newydd ESTYN.

Mae'r barnau yn cyfeirio at addysg grefyddol ac addoli ar y cyd yn unig.		Rhagorol	Da	Digonol	Anfodddhaol
Maes Arolygu 1 Safonau	Cynradd	1	5		
	Uwchradd				
Maes Arolygu 2 Lles ac agweddau at ddysgu	Cynradd	1	5		
	Uwchradd				
Maes Arolygu 3 Addysgu a phrofiadau dysgu	Cynradd	1	5		
	Uwchradd				
Maes Arolygu 4 Gofal, cymorth ac arweiniad	Cynradd	1	5		
	Uwchradd				
Maes Arolygu 5 Arweinyddiaeth a rheolaeth	Cynradd	1	5		
	Uwchradd				

Roedd y mwyafrif o'r adroddiadau hunan arfarnu yn nodi materion gwella neu oedd angen sylw pellach ond ambell un yn unig oedd yn nodi cryfderau penodol pob ysgol. Yn yr enghreifftiau gorau roedd y sylwadau yn feintiol ac yn fesuradwy, yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn cyfeirio at ofynion y Maes Llafur Cytûn. Yn anffodus roedd 3 o'r 6 adroddiad yn eithriadol o debyg i'w gilydd a gweddol brin oedd y cyfeiriadau penodol at addysg grefyddol. Mae'n werth nodi bod 2 o'r ysgolion a gyflwynodd adroddiadau cynhwysfawr yn ysgolion eglwys.

Nododd pob Pennaeth bod yr ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd. Manylodd 3 o'r Pennaethiaid ar y drefn Addoli ar y cyd yr oeddent yn ei dilyn.

Yn dilyn mae blas o'r hyn a gyflwynwyd fel sylwadau gan yr ysgolion:

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

Roedd y canlynol ymysg y nodiadau a gyflwynwyd gan yr ysgolion:

- Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol yn fedrus ac yn ymateb yn abl wrth eu trafod. Mae'r rhan fwyaf yn dwyn i gof arferion crefyddol o amryw o grefyddau yn llwyddiannus erbyn brig yr ysgol gan gymharu crefyddau, eu harferion a dysgeidiaeth a thrafod yr hyn sydd yn debyg.
- Mynegir gwerthoedd penodedig Gristnogol yn glir. Mae cymeriad a gwerthoedd Cristnogol yr ysgol yn cyfrannu at ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol dysgwyr.
- Mae'r gwerthoedd Cristnogol yn cael eu cyflwyno mewn gwersi, cyd- addoliad, cyfnodau myfyrio ac yn sail i weithredoedd beunyddiol yr ysgol.
- Mae'r ysgol wedi cyflwyno llyfrynau porffor i'r disgyblion gwblhau eu gwaith Addysg Grefyddol. Ynddynt ceir stôr o dystiolaeth trawsgwricwlaidd safonol sydd yn adlewyrchu'r pedwar diben a'r 6 maes dysgu a phrofiad.
- Mae manau priodol i annog myfyrdod a gweddi yn amlwg o amgylch yr ysgol sydd yn estyn cyfleoedd i ddisgyblion a rhanddeiliad yr ysgol i wneud defnydd ohonynt i fyfrio/ gweddio.

Cyd-addoli

- Rydym wedi integreiddio cyfleoedd i ddysgwyr gyfrannu at yr addoliad (e.e. darlenniadau, drama, gweddiâu, cerddoriaeth), sydd yn ei dro wedi meithrin perchnogaeth dros y cyfnodau gan y disgyblion.
- Mae cynllun cyd-addoli wedi ei lunio i sicrhau parhad, amrywiaeth a ffocws clir ar gredoau a gwylliau Cristnogol. Cenir amrywiaeth o emynau yn ein gwasanaethau.
- Maent yn hyderus wrth drafod ac ymateb i gwestiynau sylfaenol, gan eu bod yn cael profiadau i drafod yn y gwasanaeth boreol (dosbarth ac ysgol gyfan). Mae agwedd gadarnhaol i weld wrth iddynt ymchwilio i gredoau a dysgeidiaethau ac arferion crefyddol gwahanol. Gwelwyd hyn drwy eu gwaith ymchwil diweddar ar Islam. Mae'r trafodaethau yn yr amser cylch wythnosol yn werthfawr gan ei fod yn cynnig cyfleoedd i fynegi barn ac ymholi am eu ymatebion personol i gredoau a theimladau.

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

Roedd y canlynol ymysg y nodiadau a gyflwynwyd gan yr ysgolion:

- Mae gan ddysgwyr beth dealltwriaeth o etifeddiaeth Gristnogol Cymru ac o Gristnogaeth fel crefydd amlddiwylliannol ledled y byd, ac maent yn parchu amrywiaeth a gwahaniaethau o fewn y cymunedau ffydd eraill.
- Mae'r ysgol hefyd wedi gwreiddio cynllun Gwerthoedd Teulu sydd yn plethu gyda gwerthoedd Cristnogol yr Eglwys. Mae gwaith ar y gwerthoedd hyn yn cael ei gynllunio'n fisol o fewn y dosbarthiadau.
- Gwelir diddordeb ac ymatebion brwd gan y disgyblion yn y maes. Maent wedi ymholi ac ymchwilio i wahanol gredoau gan feddwl am gwestiynau eu hunain cyn mynd ati i ddarganfod atebion. Mae'r disgyblion yn ymwybodol bod gwahanol grefyddau a'u credoau eu hunain a'i bod yn bwysig parchu pob aelod o gymdeithas.

Maes arolygu 3: Addysgu ac phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

Roedd y canlynol ymysg y nodiadau a gyflwynwyd gan yr ysgolion:

- Mae cynllunio ar gyfer Addysg Grefyddol yn fwriadus ac yn ymateb o ofynion y Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol. Fe ail-gynlluniwyd cynlluniau tymor hir ar gyfer Addysg Grefyddol ym Medi 2018 er mwyn sicrhau dilyniant yn y medrau.
- Mae athrawon yn trefnu ymweliadau addysgol i'r Eglwys leol, y Gadeirlan ac i'r Mosg er mwyn i'r disgyblion ymgyswrtu gyda addoldai a defodau.
- Mae canlyniadau system dracio (asesiadau athro, profion Cenedlaethol a mewmol) yn dangos fod pob plentyn yn gwneud cynnydd yn erbyn ei gyrraedd blaenorol ac yn erbyn ei dargedau personol. Llwyddir i wneud hyn drwy adnabyddiaeth drylwyr a pherthynas ragorol gyda'r disgyblion. Y mae arsylwadau gwersi yn dangos fod gan y disgyblion agweddau positif at ddysgu.
- Mae gan yr ysgol ddiffiniad clir o ysbrydolrwydd y mae'r rhan fwyaf o oedolion yn ei ddeall. Nodir profiadau yn y cwricwlwm, sy'n rhoi cyfleoedd i ddysgwyr archwilio eu hysbrydolrwydd. Mae dysgwyr yn ymateb yn dda ac yn datblygu'r gallu i fynegi eu meddyliau'n glir a hyderus.
- Ceir enghreifftiau pwerus o waith megis Hapusrwydd yw, Adnabod cwestiynau sylfaenol bywyd, beth mae'r Beibl yn ei ddweud am gariad, Credoau Sikh am y cread, Crefydd yn erbyn gwyddoniaeth, Hanes Creu yr Hindwiaid, Dewi Sant, Y Grawys, Sut mae pobl yn dathlu'r Pasg, Yr Wythnos Sanctaidd, Neges Heddwch ac Ewyllys Da, defnyddio ein llais fel arf, Hawliau plant a chyfrifoldeb.
- Mae sawl haen i addysg grefyddol. Drwy ddilyn y Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru gallwn gyfoethogi addysg ein disgyblion. Gyda dyfodiad y Cwricwlwm Newydd mae dysgu trawsgwricwlaidd yn elfen gryf iawn ym myd addysg. Bydd y cynllunio yn drawsgricwlaidd a fydd yn aml yn adeiladu ar wybodaeth blaenorol. Defnyddir amrywiaeth o adnoddau gan gynnwys llyfrau, eitemau ac ymwelwyr. Mae'n bwysig cadw'r pwnc yn fyw a pherthnasol i'r disgyblion a cael cyflwyniadau gwerthfawr; ar adegau byddwn yn defnyddio 'mantell yr arbenigwr' i gyflwyno sefyllfa neu broblem.

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

Roedd y canlynol ymysg y nodiadau a gyflwynwyd gan yr ysgolion:

- Trwy gyfrwng gwasanaethau ysgol gyfan a gwasanaethau dosbarth, caiff disgyblion amser i ddatblygu ac adfyfrio, datblygu gwerthoedd moesol megis parch, gonestrwydd a tegwch a datblygu'r dealltwriaeth a'r gallu i wahaniaethu rhwng yr hyn sydd ac nad yw'n dderbyniol. Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion yn arddangos y gwerthoedd hynny.
- Mae aelodau cymuned yr ysgol yn deall pwysigrwydd cydaddoli ym mywyd yr ysgol ac yn gallu mynegi'r hyn y mae'n ei olygu iddyn nhw'n bersonol.
- Mae cyfnodau myfyrion yn arwain at drafodaethau aeddfed ymysg y disgyblion- gellir arwain a chefnogi disgybl ymhellach yn dilyn cyfnod o drafodaeth.
- Mae ardaloedd gweddio / myfyrion amrywiol sydd o fewn yr ysgol yn rhoi cyfle arbennig i ddisgyblion fynd ati'n anibynnol i fyfyrion/ gweddio sydd yn elfen o ragoriaeth yn Llandygai.

- Yn dilyn y thema 'Breuddwydion' yn CA2, bu'r plant wrthi yn ddyfal yn creu drama ar hanes Martin Luther King, ble roedd cydraddoldeb a hawliau dynol yn dod yn fyw iddynt. Cawsom gynnal gwasanaeth i weddill yr ysgol i actio'r ddrama. Yn yr un modd cafwyd ffilm fer o hanes Rosa Parks ar y bws, ble roedd y plant yn cynhyrchu, ffilmio ac action a'i dangos i weddill yr ysgol mewn gwasanaeth oedd yn dod a dewrder dros hilioldeb yn fyw.

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol

A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol?

Roedd y canlynol ymysg y nodiadau a gyflwynwyd gan yr ysgolion:

- Mae'r arweinyddiaeth gan y cydlynnydd yn dda ac mae'n gosod disgwyliadau uchel ar gyfer y pwnc. Mae'n meddu ar y gwybodaeth a'r dealltwriaeth i arwain yn effeithiol.
- Mae arweinwyr yn cyfleu a hyrwyddo gweledigaeth ar sail gwerthoedd penodedig Gristnogol. Lluniwyd a thrafodwyd y weledigaeth ar y cyd gyda'r holl randdeiliaid. Cynhelir gwasanaethau a gwersi penodol ar y gwerthoedd Cristnogol sydd yn sail i'r weledigaeth. Hyderir y gall hyn roi cyfleoedd i'r disgyblion i drafod, i ymestyn dealltwriaeth ac i fynegi'r gwerthoedd mewn amrywiol dulliau.
- Mae arweinwyr yn sicrhau bod cydaddoli, AG ac agweddau ar y cwricwlwm yn cael eu llywio gan werthoedd penodedig Gristnogol sy'n cyfrannu at ymddygiad ac agweddau da'r dysgwyr ynghyd â'u datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol.
- Mae gan yr ysgol gyfeiriad strategol cryf gyda'r Gwerthoedd Cristnogol, lles a deallusrwydd emosiynol disgyblion ynghyd â datblygiad dysgu ac addysgu blaengar yn ganolbwynt i'w gweithrediadau.
- Mae'r Pennaeth wedi cyflwyno timau o ddisgyblion i feithrin Llais y Plentyn yn yr ysgol. Cafodd y 'Cryw Ysbrydol' eu cyflwyno yn yr ysgol y llynedd a fyth ers hynny maent wedi bod yn gweithio'n galed ar syniadau cyffrous a diddorol i ddatblygu ethos grefyddol yr ysgol. Mae hon, yn ddiamau, yn elfen rhagorol i waith yr ysgol.
- Caiff y rhieni eu hysbysu am yr hawl i dynnu plant o'r gwersi Addysg Grefyddol neu'r Gwasanaethau drwy lawlyfr yr ysgol sy'n cael ei ddsbarthu ar ddechrau'r flwyddyn addysgol. Hyd yma nid oes neb wedi gwneud cais i eithrio eu plant.

Nodwyd rhai cryfderau arbennig o fewn y Meysydd arolygu ynghyd â rhai materion byddai angen sylw.

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- Naws deuluol yr ysgol yn hyrwyddo amgylchedd gartrefol a saff i'r disgyblion ffynnu a datblygu i'w llawn botensial.
- Cyswllt arbennig rhwng yr ysgol, y rheithor a'r eglwys leol. Effaith hyn yw fod y disgyblion yn datblygu ymdeimlad o fod yn aelod nid yn unig o deulu'r eglwys ond hefyd y gymuned ehangach ac sydd hefyd yn rhoi ymdeimlad Cristnogol gref yn y disgyblion.

Ymhlith y materion a fyddai angen sylw yn ystod y ddwy flynedd ddilynol byddai:

- Datblygu'r elfen o gydweithio ysgol i ysgol er mwyn cryfhau y gweithgareddau a'r gwerthoedd a gynnigir yn yr ysgol yn barod.
- Disgyblion i gymeryd fwy o rôl yn nhrefniadaeth gwasanaethau'r ysgol gan gyfrannu'n effeithiol drwy drefnu cyfraniadau ymlaen llaw, rannu teimladau ar y pryd a thrwy fyfyrion ar yr hyn a drafodwyd.
- Datblygu cyfleon i fyfyrion ar eu bywydau eu hunain a bywydau pobl eraill, ystyried cwestiynau sylfaenol bywyd a myfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain.

- Datblygu staff a llywodraethwyr fel arweinwyr mewn ysgolion eglwysig. Rhoi cefnogaeth dda i arweinwyr ym maes addoli ac AG i gyflawni eu rolau er mwyn eu galluogi i gyflawni gwelliannau neu i gynnal arferion da blaenorol.
- Adolygu ac adnewyddu'r polisi addoli
- Ymglyfarwyddo gyda'r cwricwlwm newydd gan ddechrau mireinio cynlluniau
- Parhau i ddatblygu adnoddau trawsgwricwlaidd i gyd fynd a'r Gwersi Addysg Grefyddol
- Parhau i gynllunio addoli ar y cyd ar gyfer yr ysgol gyfan
- Ystyried defnydd o'r Maes Llafur Addysg Grefyddol Eglwysig o fewn yr ysgol.
- Datblygu rôl rhanddeiliaid yr ysgol wrth gynllunio cyfnodau o gyd-addoli yn yr ysgol.
- Parhau i ddatblygu'r Gymuned Ddysgu Broffesiynol gydag Ysgolion Eglwys Cyfagos.
- Credwn fod angen rhoi sylw i gwestiynau anodd bywyd sy'n cael eu codi yn y dosbarth ynglŷn bywyd a marwolaeth.
- Mae angen rhoi sylw i'r ffurfio dadleuon a chyfiawnhau safbwyntiau gan gydnabod bod casgliadau yn rhannol yn unig, yn amhendant ac yn agored i ddehongliadau gwahanol.
- Buasai taith i Synagog yn ddiddorol iawn iddynt er mwyn ehangu eu gwybodaeth ar fywyd ysbrydol yr Iddewon. Buasai hyn yn gallu dod ochr yn ochr pan fyddwn yn gweithio ar thema yr ail ryfel byd efallai.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

2.3.2 Aseidiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol yn y sector uwchradd

Ni thrafodwyd aseidiadau athrawon disgyblion CA3 na chanlyniadau arholiadau allanol CA4 a CA5 yn ystod cyfarfodydd 2019-20.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Annog adrannau uwchradd i ymateb i unrhyw negeseuon a amlygir yn sgil dadansoddi data perfformiad mewnol ac allanol ysgolion ac yn adroddiad arholwyr CBAC.
- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn cael mynediad i arweiniad pynciol bwrdd arholi CBAC a hwyluso cyfleoedd iddynt gydweithio gydag ymarferwyr arweiniol GwE wrth ymateb i fanylebau yr arholiadau TGAU a Safon Uwch newydd.

2.3.3 Adroddiadau arolygu ESTYN

Cyflwynwyd gwybodaeth am arolygiadau 5 ysgol gynradd 2019-20.

Ni welwyd unrhyw gyfeiriad penodol at addysg grefyddol yn adroddiadau ESTYN, ond mae pob adroddiad yn cyfeirio at ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion a gwelir cyfeiriad at addoli ar y cyd mae dau o'r adroddiadau arolygu.

Mae'r adroddiadau yn nodi:

- *“Mae gan yr ysgol weithdrefnau a pholisïau sy'n sicrhau bod y ddarpariaeth ar gyfer datblygiad ysbrydol a moesol y disgyblion yn dda. Mae cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion gyfrannu'n bwrpasol yn ystod gwasanaethau, trwy arwain y gweddïo neu ganu'r piano”. (Ysgol y Garnedd)*
- *“Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion yn effeithiol. Trwy fyfyrïo mewn sesiynau cyd-addoli a dysgu am egwyddorion crefyddau amrywiol, mae'r staff yn rhoi cyfleoedd pwrpasol i'r disgyblion brofi elfennau ysbrydol a moesol. Cefnogir hyn yn dda trwy drefnu i'r disgyblion ymweld â mosg a'r eglwys gadeiriol fel rhan o'u gwersi. Mae'r eglwys a'r capel lleol yn adnoddau gwerthfawr i'r ysgol wrth gynllunio ar gyfer gwasanaethau'r Nadolig a'r cynhaeaf. O ganlyniad, mae rhan fwyaf y disgyblion yn datblygu'n unigolion moesol a gwybodus. (Ysgol Tudweiliog)*

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

Mae Mair Huws, Swyddog Adnoddau Addysg Cynorthwyol Gwynedd yn sicrhau bod arweiniad ac argymhellion CYSAG Gwynedd yn cael eu trosglwyddo i benaethiaid yr ysgolion cynradd ac uwchradd ac i Gyngor Gwynedd.

Mae cynllun gweithredu CYSAG Gwynedd yn amlinellu pedair blaenoriaeth ar gyfer 2017-20 (gweler atodiad 3.6). Mae'r blaenoriaethau yn codi o drafodaethau'r flwyddyn ac adroddiadau blynyddol 2016-17, 2017-18. Fodd bynnag, mewn cyfnod o doriadau cyllidol, nid oes bellach gwasanaeth ymgynghorol lleol sy'n gallu cynnig cefnogaeth neu hyfforddiant i athrawon sy'n addysgu addysg grefyddol ac mae'n her gynyddol i CYSAGau i allu cynghori a chefnogi ysgolion.

Blaenoriaeth 1: Cwricwlwm i Gymru, Maes Dysgu a Phrofiad: Y Dyniaethau a'r "Yr hyn sy'n bwysig"

Blaenoriaeth 2: Hwyluso Addoli ar y Cyd o ansawdd da/da iawn

Blaenoriaeth 3: Cefnogaeth broffesiynol i GYSAG Gwynedd?

Blaenoriaeth 4: Profiadau cyfoethog – cyfraniad partneriaid lleol i ddatblygu dealltwriaeth o addysg grefyddol o fewn y cwricwlwm newydd?

Hyd at Ebrill 2018, roedd Cyngor Gwynedd yn comisiynu'r GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion) i gefnogi cyfarfodydd CYSAG Gwynedd ac i gynrychioli CYSAG Gwynedd mewn cyfarfodydd rhanbarthol a chenedlaethol. Ym mis Mawrth 2018, hysbyswyd clerc CYSAG Gwynedd na fyddai GwE yn cefnogi CYSAG Gwynedd bellach.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod CYSAG Gwynedd yn derbyn y gefnogaeth ac arweiniad strategol priodol er mwyn iddo gyflawni ei ddyletswyddau fel pwyllgor statudol.
- Ymateb i gynllun gweithredu i CYSAG Gwynedd ar gyfer 2019-20.

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi a dosbarthu canllawiau i gefnogi athrawon addysg grefyddol:

- <http://cymru.gov.uk> > chwiliwch am Addysg Grefyddol
- Y Maes Llafur Cytûn (neu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011)
- Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed (2009)
- Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013)
- Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr 2012 (<http://cbac.co.uk>)

Cwricwlwm i Gymru

- Yn ystod 2014-15, comisiynwyd yr Athro Graham Donaldson i gynnal adolygiad annibynnol o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu yng Nghymru.
- Mae Cymdeithas CYSAGau Cymru yn cael ei chynrychioli ar y Grŵp Rhanddeiliaid Strategol Llywodraeth Cymru ac mae Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi mynychu cyfarfodydd yn ystod y flwyddyn gyda chynrychiolwyr o Adran Cwricwlwm Llywodraeth Cymru wrth iddynt gefnogi'r ysgolion arloesol a datblygu Cwricwlwm i Gymru.
- Ymatebodd CYSAG Gwynedd i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar: Ymgynghoriad ynghylch cynigion i sicrhau y gall pob dysgwr fanteisio ar y cwricwlwm llawn yn ystod Tymor yr Hydref 2019 ac yna ar ddogfen ymgynghorol Cwricwlwm i Gymru: Crefydd, gwerthoedd a moeseg yn ystod Tymor yr Haf 2020.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod athrawon yn ymwybodol o'r 'hyn sy'n bwysig' ym Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau
- Annog athrawon addysg grefyddol Gwynedd ac aelodau CYSAG Gwynedd i gyfrannu'n llawn at unrhyw adolygiad o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu;

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

Mae CYSAG Gwynedd yn argymhell yr adnoddau canlynol i athrawon addysg grefyddol a phenaethiaid ysgolion yr ardal:

- www.estyn.org.uk
- Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd (ESTYN, Mehefin 2013)
- Arweiniad atodol : addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (ESTYN, Hydref 2017)
- Addysg Grefyddol yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3 (ESTYN, Mehefin 2018)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod ysgolion ac athrawon addysg grefyddol uwchradd yn ymwybodol o gasgliadau'r arolygiadau ac yn gweithredu ar argymhellion adroddiad ESTYN.

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

Nodir yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig y dylai'r Awdurdod Addysg weithio gyda'i GYSAG i gadw llygad ar ddarparu addoli ar y cyd dyddiol ac ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

Rhaid i'r addoliad fod "yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad". Mae'r weithdrefn "penderfynu" yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol.

- Mae aelodau CYSAG ac ysgolion Gwynedd wedi derbyn canllawiau addoli ar y cyd:
 - 'Arweiniad atodol ar arolygu addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Hydref 2017);
 - Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2013).
- Mae CYSAG Gwynedd yn monitro safonau addoli ar y cyd trwy dderbyn a thrafod hunan arfarniad ysgolion yn ystod y cyfarfodydd.

Penderfyniadau

Ni chafwyd cais gan unrhyw ysgol am benderfyniad mewn perthynas ag addoli ar y cyd.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio â'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addoli ar y cyd o ansawdd;
- Annog ysgolion i wahodd aelodau o CYSAG Gwynedd i fynychu sesiynau addoli ar y cyd yn ysgolion y sir.

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

Sefydlwyd CYSAG gan Bwyllgor Addysg Gwynedd yn 1996 i gynnwys:

Cristnogion a Chrefyddau Eraill, sef

- Yr Eglwys Fethodistaidd
- Undeb Bedyddwyr Cymru
- Eglwys Bresbyteraidd Cymru
- Yr Eglwys yng Nghymru
- Undeb yr Annibynwyr
- Yr Eglwys Gatholig

Athrawon, sef,

- Cymdeithas y Prifathrawon (SHA)
- Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)
- Cymdeithas yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawon (NASUWT)
- Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)
- Cymdeithas yr Athrawon a'r Darlithwyr (ATL)
- Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT)

Aelodau etholedig

Yn 2019 adolygwyd cyfansoddiad CYSAG gan Gabinet Cyngor Gwynedd a phenderfynwyd ychwanegu un cynrychiolydd o'r credoau:

- Bwdiaeth
- Islam
- Hindŵaeth
- Iddewiaeth
- Siciaeth
- Dyneiddiaeth

3.2 Aelodaeth CYSAG Gwynedd 2019-20

Cynrychiolwyr yr Enwadau Crefyddol

Yr Eglwys Fethodistaidd
Undeb Bedyddwyr Cymru
Eglwys Bresbyteraidd Cymru
Yr Eglwys yng Nghymru
Undeb yr Annibynwyr
Yr Eglwys Babyddol
Bwdaeth
Dyneiddwyr

Disgwyl enwebiad
Mrs Elizabeth Roberts
Dr. W Gwyn Lewis
Anest Grey Frazer
Cynrig Hughes
Eirian Bradley Roberts
Dashu (Scott Smith)
Edward Parri-Jones

Cynrychiolwyr Athrawon

Cymdeithas Arweinwyr Ysgolion a Cholegau (ASCL)
Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)
Cymdeithas yr Ysgolfestri ac Undeb yr Athrawesau
(NASUWT)
Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)
Cymdeithas Athrawon a Darlithwyr (ATL)

Mrs Alwen Watkin (Ysgol Eifionydd)
Mrs Catherine Davey (Ysgol Llanystumdwy)
Mrs Miriam Amlyn (Ysgol Eifionydd)

Mrs Heledd Owen (Ysgol Friars)
Disgwyl enwebiad

Cynrychiolwyr yr Awdurdod Lleol

Cynghorydd Paul Rowlinson
Cynghorydd E Selwyn Griffiths
Cynghorydd Menna Baines
Cynghorydd Judith Humphreys
Cynghorydd Elin Walker Jones
Cynghorydd Medwyn Hughes
Cynghorydd Dewi Wyn Roberts
Cynghorydd Mike Stevens

Plaid Cymru
Plaid Cymru
Plaid Cymru
Plaid Cymru
Plaid Cymru
Annibynnol
Annibynnol
Annibynnol

Aelodau Cyfetholedig (heb bleidlais)

Gwyn Rhydderch
Parchedig Aled Davies

Swyddogion

Garem Jackson
Mair Huws

Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
Swyddog Adnoddau Addysg Cynorthwyol

Einir Davies

Swyddog Gwasanaethau Democraataidd

3.3 Cyfarfodydd CYSAG 2019-20

Mae dyddiadau'r cyfarfodydd ar gael ymlaen llaw trwy gysylltu â Chlerc CYSAG. Yn ystod 2019 – 2020, cyfarfu CYSAG Gwynedd unwaith yn unig o'r 3 cyfarfod oedd wedi' clustnodi:

- 6 Tachwedd 2019
- 5 Chwefror 2020 (gohiriwyd)
- *8 Mehefin 2020 (canslwyd)

*Yn sgil argyfwng COVID-19 yn ystod mis Mawrth 2020 bu i Grŵp Busnes y Cyngor benderfynu blaenoriaethu pwyllgorau ar gyfer eu cynnal a'u gwe-ddarlledu. Cymerodd y Grŵp Busnes y penderfyniad i osod CYSAG ynghyd â nifer o Bwyllgorau eraill yng nghategori Blaenoriaeth 3 ac felly ni fu'n bosib cyfarfod hyd Tymor yr Hydref 2020.

Trafodwyd y materion canlynol ac ymhelaethir ar rhain yn y cofnodion ac yng nghorff yr adroddiad hwn:

a) Cyfarfod 6 Tachwedd 2019

- Dogfen Ymgynghori Llywodraeth Cymru: Ymgynghoriad ynghylch cynigion i sicrhau y gall pob dysgwr fanteisio ar y cwricwlwm llawn
- Hunan arfarniadau ysgolion: Tudweiliog, Llandygai, Llandwrog, Y Garnedd, Pentreuchaf, Bethel
- Awdit oriau gwersi Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd
- Cofnodion Cyfarfod CCYSAGau Cymru 28/06/19

b) Cyfarfod 5 Chwefror 2020 (gohiriwyd er mwyn cyfarfod i drafod y ddogfen ymgynghorol Cwricwlwm i Gymru: Crefydd, gwerthoedd a moeseg oedd i'w chyhoeddi ar ddechrau Mawrth 2020)

3.3.1 Mae CYSAG Gwynedd wedi ymaelodi â Chymdeithas CYSAGau Cymru ac y mae ei haelodau yn mynychu cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn rheolaidd.

3.3.2 Darperir cynhaliadaeth broffesiynol i GYSAG fel a ganlyn:

Garem Jackson, Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
Mair Huws, Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol sy'n gweithredu fel clerc CYSAG
Einir Davies, Swyddog Gwasanaethau Democraidd sy'n gweinyddu CYSAG ar ran Cyngor Gwynedd.

Dylid cyfeirio ymholiadau at Glerc CYSAG, Adran Addysg, Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd. LL55 1SH

3.3.3 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad CYSAG

Dosberthir copi electronaidd o'r adroddiad blynyddol i'r canlynol:

- Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru
- Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
- Arweinydd y Cyngor
- Cymdeithas CYSAGau Cymru
- Ysgolion Gwynedd

Darperir copi hefyd i:

- Aelodau CYSAG Gwynedd

3.4 Tabled CYMAG Gwynedd ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG)

Prif swyddogaeth CYSAG yw monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd a chynghori'r awdurdod lleol ar faterion sy'n ymwneud ag addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae Cymdeithas CYSAGau Cymru yn credu y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol. Mae llawer o CYSAGau yn monitro safonau trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunanarfarniad Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd ag aelodau CYSAG.

Gwybodaeth bellach:

- Cymdeithas CYSAGau Cymru: www.wasacre.org.uk
- Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd: Cylchlythyr 10/94 (Swyddfa Gymreig)
- Felly rydych yn ymuno â'ch CYSAG lleol: llawlyfr ar gyfer aelodau CYSAGau yng Nghymru (Cym. CYSAGau C)
- Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, 2012);
- Adolygiad o Adroddiadau CYSAG (Llywodraeth Cymru, 2011 and 2013)

Adran Addysg a Sgiliau Cymru (AdAS)

Mae'r rhan fwyaf o CYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddysgwyr 3-19 oed yng Nghymru' neu'i addasu fel eu maes llafur cytûn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cefnogi addysg grefyddol yng Nghymru trwy ddarparu canllawiau i gefnogi athrawon, penaethiaid ac aelodau CYSAG. Maent yn cynnig gwybodaeth ddefnyddiol am ddulliau addysgu, adnoddau ac asesu. Roedd proses gymedroli allanol genedlaethol 2010 -12 yn gyfle i adrannau AG mewn ysgolion uwchradd ddangos eu dealltwriaeth o lefelau cyrhaeddiad Addysg Grefyddol.

Gwybodaeth bellach

- <http://cymru.gov.uk> > chwiliwch am Addysg Grefyddol
- Y Maes Llafur Cytûn (neu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011)
- Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed (2009)
- Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013)
- Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr 2012 (<http://cbac.co.uk>)

ESTYN

Mae arolygiadau ESTYN yn seiliedig ar bum maes arolygu:

1. Safonau
2. Lles ac agweddau ddysgu
3. Addysgu a phrofiadau dysgu
4. Gofal, cymorth ac arweiniad
5. Arweinyddiaeth a rheolaeth

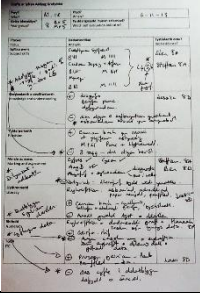
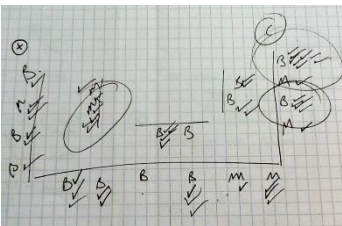
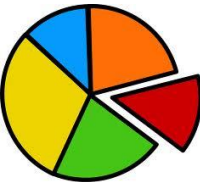
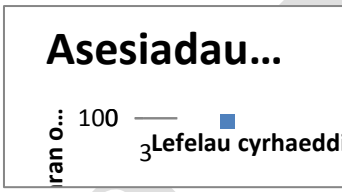

Prin yw'r adroddiadau arolygiadau ysgol sy'n cynnwys sylwadau ar safonau Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd.

Gwybodaeth bellach:

- www.estyn.org.uk
- Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd (ESTYN, Mehefin 2013)
- Addysg grefyddol a moesol yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3 (ESTYN, Haf 2018)
- Arweiniad atodol : addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (Hydref 2017)

DRAFT

Pa dystiolaeth a ddefnyddir gan ysgolion wrth ddod i farn?

<p>Craffu ar lyfrau</p> 	<p>Mae athrawon yn casglu sampl o waith disgyblion, (<i>e.e. amrediad o allu, oed, bechgyn a merched</i>) er mwyn helpu'r cydlynnydd i ateb cwestiynau megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pa gynnydd a wneir gan ddisgyblion yn eu sgiliau AG? A oes grwpiau o ddisgyblion yn tangyflawni? • I ba raddau y mae'r gwaith yn adlewyrchu gofynion y Maes Llafur Cytûn? • I ba raddau y mae gwaith y dysgwyr yn datblygu'r medrau a nodir yn y Fframweithiau Llythrennedd, Rhifedd, a Chymhwysedd digidol Cenedlaethol • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu addysg grefyddol?
<p>Arsylwadau gwersi</p> 	<p>Mae athrawon ac arweinwyr ysgol yn arsylwi gwersi er mwyn helpu'r cydlynnydd i ateb cwestiynau megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pa gynnydd a wneir gan ddisgyblion yn eu sgiliau AG? A oes grwpiau o ddisgyblion yn tangyflawni? • A yw'r dysgwyr yn dangos cymhelliant uchel? A ydynt yn cyfrannu i'w dysgu? • I ba raddau y mae gwaith y dysgwyr yn adlewyrchu gofynion y Maes Llafur Cytûn? • I ba raddau y mae gwaith y dysgwyr yn datblygu'r medrau a nodir yn y Fframweithiau Llythrennedd, Rhifedd a Chymhwysedd digidol Cenedlaethol? • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu addysg grefyddol?
<p>Holiaduron a chyfweliadau</p> 	<p>Gall ysgolion ddadansoddi canlyniadau holiaduron a ddefnyddiwyd i ganfod barn disgyblion, athrawon a rhieni i gwestiynau megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beth yw eu barn am 'gynnwys' y gwersi AG? A oes grwpiau arwyddocaol o ddisgyblion/rhieni sy'n cynnig barnau gwahanol? • Pa gynnydd a wneir ganddynt yn eu sgiliau Addysg Grefyddol? • Beth yw eu rhagdybiaethau/barnau/agweddau tuag at Addysg Grefyddol? • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu addysg grefyddol?
<p>Data</p> 	<p>Gall ysgolion ddefnyddio data asesiadau athro neu ganlyniadau arholiadau allanol (uwchradd yn unig) er mwyn adnabod tueddiadau neu batrymau?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pa mor dda y mae bechgyn/merched/grwpiau o ddisgyblion yn perfformio dros gyfnod? (<i>pob ysgol</i>) • Pa mor dda y mae disgyblion ein hysgol/adran ni yn perfformio mewn cymhariaeth ag ysgolion/adranau eraill? (<i>ysgolion uwchradd yn unig</i>) • A oes grwpiau o ddisgyblion sy'n tangyflawni? (<i>pob ysgol</i>) • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu mewn addysg grefyddol?
<p>Eraill</p> <p>Newyddion Addysg Grefyddol Religious Education News</p>	<p>Gall barn ysgolion hefyd fod yn seiliedig ar dystiolaeth arall megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Llwyddiant mewn cystadlaethau AG lleol neu genedlaethol; • Cyfrannu tuag at ddigwyddiadau/cynadledau/prosiectau/cyhoeddiadau lleol neu genedlaethol; • Adroddiadau monitro gan aelodau eraill o'r staff <i>e.e. cydlynwyr llythrennedd rhifedd neu TGCh</i>; • Cofnodion cyfarfodydd gyda staff, llywodraethwyr neu ymwelwyr CYSAG; • Ymchwil gweithredu gan aelod o Gymuned Ddysgu Broffesiynol; • Achrediad allanol, <i>e.e. Marc Ansawdd Addysg Grefyddol</i> http://www.reqm.org/wales

Canllawiau CYSAG (tudalennau 3, 4, 5 a 6)

I ba raddau y mae darpariaeth yr ysgol yn hyrwyddo datblygiad personol y disgyblion? (Maes arolygu 4.2)

Bydd arfarnu safonau a'r ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn gymorth i'r ysgol arfarnu maes arolygu 4.2 sef 'Datblygiad personol (gan gynnwys datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol).

Mae arweiniad arolygu ESTYN (Medi 2017) ar gyfer datblygiad ysbrydol a moesol yn nodi:

"Dylai arolygwyr ystyried y graddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn hyrwyddo egwyddorion sy'n helpu disgyblion i wahaniaethu rhwng da a drwg. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain. Dylent ystyried i ba raddau y mae'r ysgol yn meithrin gwerthoedd sy'n cael eu rhannu, fel gonestrwydd, tegwch, cyfiawnder a chynaliadwyedd, ac yn helpu disgyblion i ddeall anghenion a hawliau pobl eraill yn lleol, ac fel aelodau o fyd eang ac amrywiol."

O fewn amserlen cylch hunan arfarnu'r ysgol bydd angen ystyried pa dystiolaeth fydd yn helpu'r ysgol ddod i farn ar faes arolygu 4.2. Mae gan addysg grefyddol ac addoli ar y cyd gyfraniad pwysig i'r maes hwn.

Mae'r cwestiynau enghreifftiol canlynol yn seiliedig ar Fframwaith Arolygu Cyffredinol ESTYN (Medi 2017) a'r cwestiynau a defnyddiwyd gan ESTYN yn ystod arolygiad thematig ar addysg grefyddol yn ystod tymor yr Hydref 2017. Nid oes disgwyl i ysgol ateb pob cwestiwn, ond o drafod y rhain gyda staff, llywodraethwyr, disgyblion ac ymgynghorydd cefnogi gwelliant bydd ysgol yn gallu adnabod cryfderau a meysydd gwella fydd yn eu galluogi i gynllunio gwelliannau.

Maes Arolygu 1: Safonau

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- Beth yw eich barn am safonau addysg grefyddol yn eich ysgol? (*Disgyblion CS, CA2, CA3, CA4, CA5*)
- Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol?
- I ba raddau mae grwpiau o ddisgyblion yn gwneud cynnydd mewn addysg grefyddol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd?
- I ba raddau mae disgyblion yn defnyddio'u medrau siarad a gwranddo, darllen ac ysgrifennu, rhifedd a TGCh yn briodol mewn addysg grefyddol?
- Rhowch enghraifft o sut mae'r disgyblion wedi datblygu eu medrau meddwl, eu creadigrwydd a'u medrau corfforol mewn gweithgareddau addysg grefyddol yn yr ystafell ddosbarth a thu allan?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- A yw'r disgyblion yn dangos diddordeb mewn addysg grefyddol?
- Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu

Cofiwch gyfeirio at enghreifftiau o'r ddarpariaeth. Amser i'r pwnc? % sy'n dewis fel opsiwn Ast. Cref? % sy'n cael achrediad am AGref statudol.

- Sut ydych yn gwybod bod eich ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addysg grefyddol?
- Sut mae addysg grefyddol yn cael ei haddysgu yn eich ysgol?
- A yw'r addysg grefyddol yn llwyddo i ennyn diddordeb y disgyblion?
- Pa mor dda y mae'r gwersi/gweithgareddau yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth y disgyblion o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol yn ogystal â'u medrau pwnc a'u medrau trawsgwricwlaidd?

- Beth yw ansawdd y cynllunio ar gyfer addysg grefyddol? (adeiladu ar wybodaeth, dealltwriaeth a medrau blaenorol? amcanion clir? dulliau addysgu? adnoddau?)
- Pa mor dda y mae'r adborth mewn addysg grefyddol yn helpu disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn ei wneud a beth mae angen iddynt ei wneud i wella?
- Ym mha ffyrdd ydych chi'n asesu ac yn olrhain cynnydd disgyblion mewn addysg grefyddol?
- Sut mae'r cynllunio ar gyfer addysg grefyddol yn helpu'r disgyblion i fod yn unigolion uchelgeisiol, hyderus, dyheadol a gwybodus? A ydych wedi dechrau ymateb i argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'?
- I ba raddau y mae'r ysgol yn rhoi ystod eang a phriodol o brofiadau, tu fewn a thu allan i'r dosbarth, er mwyn datblygu diddordeb a medrau'r disgyblion mewn addysg grefyddol?
- A yw'r ysgol yn trefnu unrhyw deithiau neu ymweliadau sy'n gysylltiedig ag addysg grefyddol? Pa grwpiau blwyddyn, pa mor aml, a sut mae'r teithiau hyn yn cyfoethogi'r cwricwlwm?
- A yw'r addysg grefyddol yn adlewyrchu natur cyd-destun yr ysgol? A yw'n adlewyrchu amrywiaeth ddiwylliannol, ieithyddol ac ethnig Cymru ac ardal leol yr ysgol?
- I ba raddau mae'r gweithgareddau addysg grefyddol yn rhoi cyfleoedd cynyddol bwrpasol i ddisgyblion ymarfer a datblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh i'r safon briodol?'
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad

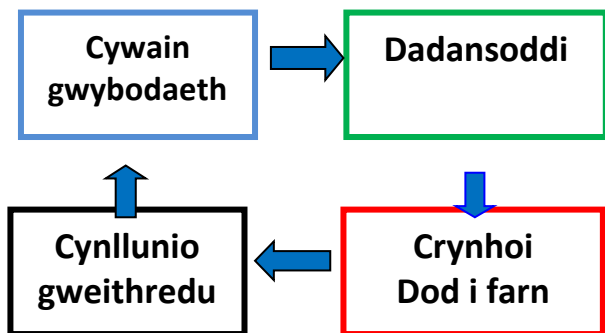
- I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol?
- Sut mae'r disgyblion yn dylanwadu ar yr hyn y maent yn ei ddysgu mewn addysg grefyddol?
- A yw'r ysgol yn cymryd rhan mewn unrhyw weithgareddau cymunedol neu a oes ganddi gysylltiadau ag unrhyw arweinwyr neu sefydliadau ffydd?
- Beth yw cyfraniad addysg grefyddol i ddealltwriaeth disgyblion o'u diwylliant, y gymuned leol a'r byd ehangach?
- Rhowch enghreifftiau o sut mae addysg grefyddol wedi helpu disgyblion i ddeall materion yn ymwneud â chydaddoldeb ac amrywiaeth, ystrydebau neu eithafiaeth grefyddol, hawliau dynol?
- I ba raddau mae'r ysgol yn helpu disgyblion i ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?
- Pa mor dda mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain?
- A yw'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd?
- Beth yw ansawdd yr addoli ar y cyd? Pa mor dda y mae'r ysgol yn ei gynllunio dros gyfnod?
- Sut mae'r ysgol yn cadw disgyblion yn ddiogel rhag peryglon radicaleiddio, *e.e. deunydd eithafol naill ai drwy siaradwyr gwadd neu siaradwyr ar ymweliadau a safleoedd?*
- Sut ydych chi'n sicrhau y caiff pryderon ynghylch sylwadau a wneir gan ddisgyblion yn ystod gwersi addysg grefyddol eu hystyried yn briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth

- A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol?
- A yw'r staff yn gallu manteisio ar ddatblygiad proffesiynol mewn addysg grefyddol?
- Sut ydych yn dyrannu adnoddau i gynorthwyo i addysgu addysg grefyddol?
- Sut caiff rhieni eu hysbysu am eu hawl i dynnu disgyblion o wersi addysg grefyddol? Sawl disgybl sy'n cael eu tynno o wersi addysg grefyddol gan eu rhieni ac a oes gan yr ysgol drefniadau da i ddarparu ar eu cyfer yn ystod gwersi addysg grefyddol? A yw'r nifer hon wedi cynnydd/gostwng/aros yr un fath dros y 5 mlynedd diwethaf? O ba grwpiau y daw'r disgyblion hyn? A ydych yn cael sgwrs a rhieni ynghylch eu penderfyniad?
- Ym mha ffyrdd y mae darpariaeth eich ysgol ar gyfer addysg grefyddol yn helpu i hyrwyddo cydlynid cymunedol gwell?
- Pa mor aml ydych chi'n monitro addysg grefyddol? Sut caiff y wybodaeth hon ei rhannu a staff perthnasol eraill?
- A ydych yn ystyried safbwyntiau disgyblion yn yr adroddiad hunan-arfarnu a'r cynlluniau gweithredu?
- A ydych yn cydweithio gydag athrawon sy'n addysgu addysg grefyddol mewn ysgolion eraill? Beth yw effaith hyn?

- Beth yw'r 'enghraifft gorau o addysg grefyddol' y gallwch ei rannu gyda'ch CYSAG lleol neu gydag athrawon eraill?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Sut y gall CYSAGau fonitro safonau?

Sut y gall CYSAG gywain gwybodaeth?

- trwy ofyn i ysgolion gyflwyno gwybodaeth a hunan arfarniad;
- trwy gomisiynu 'arbenigwr' i ymweld â sampl o ysgolion a darparu adroddiad tymhorol;
- trwy drefnu bod yr aelodau yn ymweld ag ysgolion;
- trwy ofyn i ddisgyblion, staff a llywodraethwyr mewn sampl o ysgolion gwblhau holiadur ar-lein;
- trwy edrych ar ganlyniadau arholiadau allanol ac asesïadau athro CA3 (ysgolion uwchradd yn unig)

Pa ffynonellau sydd ar gael yn eich hardal chi?

- Dadansoddiad o adroddiadau hunan arfarnu ysgolion;
- Dadansoddiad o bolisiâu, cynlluniau gwaith, cynlluniau datblygu ysgolion;
- Data perfformiad ysgolion: asesïadau athrawon CA3, canlyniadau TGAU, Safon UG/A;
- Adroddiadau ymweliadau ysgol gan aelodau CYSAG;
- Dadansoddiad o holiaduron ysgol, arolygon ar-lein (disgyblion, staff, llywodraethwyr) wedi'u cyflwyno gan benaethiaid, cydlynwyr neu CYSAG/Cymdeithas CYSAGau Cymru;
- Cyflwyniadau gan gydlynwyr, athrawon, penaethiaid, disgyblion;
- Llwyddiant mewn cystadlaethau, achrediadau allanol.

Rhifau - meintiau a chyfrannau

bron bob un	=	gydag ychydig iawn o eithriadau
y rhan fwyaf	=	90% neu fwy
llawer	=	70% neu fwy
mwyafrif	=	dros 60%
tua hanner	=	agos at 50%
lleiafrif	=	o dan 40%
ychydig	=	o dan 20%
ychydig iawn	=	llai na 10%

Pwy sy'n cyfrannu tuag at y monitro?

- athrawon ac aelodau o UDRh ysgolion
- aelodau CYSAG
- swyddogion Awdurdod Lleol/GwE
- athrawon a nodwyd fel athrawon neilltuol
- disgyblion
- llywodraethwyr
- rhieni

Rhagorol

Perfformiad ac arferion cryf iawn, cynaledig

arbennig, da iawn, cryf iawn, eithriadol, yn rhagori ar, arbennig, ardderchog, gwych, safon uchel iawn, ansawdd uchel iawn, ymestynnol, creadigol iawn, ymhell uwchlaw'r disgwyliadau, effeithiol iawn, hyfedr, meistrolgar

Digonol ac angen gwelliant

Cryfderau'n gorbwysu gwendidau, ond agweddau pwysig y mae angen eu gwella

boddhaol, priodol, addas, effeithlon, cymwys, perthnasol, digonol, digon, dilys, cadarn, diogel, canolig, cyson, cymedrol, anghyson, cyfyngedig

Da

Nodweddion cryf, er y gall fod angen gwella mân agweddau

llwyddiannus, cryf, cadarn, medrus, buddiol, gwerthfawr, cadarnhaol, trwyadl, defnyddiol, nerthol, grymus, cynhwysfawr, defnydd da, cyson dda, effeithiol, pwrpasol

Anfodddhaol ac angen gwelliant ar frys

Gwendidau pwysig yn gorbwysu cryfderau

annigonol, aneffeithlon, dim, amhriodol, aneffeithiol, anaddas, methu, gwan, gwael, cyfyngedig.

Geiriau/ymadroddion defnyddiol

Mae xxx wedi arwain at....

O ganlyniad i xxx mae safonau xxx wedi codi xx% er xx

Yn dilyn cyflwyno xxx mae xxx wedi gwella, fel y dangosir gan ...

Dengys xxx fod safonau xxx wedi...

Gwelir effaith xxx yn xxx sy'n dangos bod....

Gellir gweld gwelliant mewn xxx yn

Gellir gweld dylanwad xxx yn y gwelliant/cynnydd... **Tud. 28**

Dengys XXXXX bod x% o'r disgyblion yn gallu/bod gan x% o'r disgylion ...

Dengys xxx bod x% o'r rhieni/staff/llywodraethwyr yn....

Beth ddylid ei gynnwys?

- **Effaith ymyrraeth** ar (safonau, lles, addysgu, agweddau, gwerthoedd)
- **Tueddiadau** dros gyfnod
- **Cymhariaeth** ag ysgolion eraill (?)
- **Barn** - defnyddio termau arfarnol
- **Meintioli** pa bryd bynnag y bo'n bosibl

Enw'r Ysgol:

Addysg Grefyddol

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

- Defnyddiwch: gwaith y disgyblion, asesiadau athrawon, teithiau dysgu, arsylwadau gwersi i lunio barn.
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, adroddiadau arholwyr CBAC.

Nodiadau:

Mae safonau addysg grefyddol ein disgyblion yn: **BARN**

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol?

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

- Defnyddiwch: gwaith disgyblion, dadansoddiad o holiadur addysg grefyddol, cofnodion grŵp ffocws/Cyngor Ysgol
- I'ch helpu mae: Arweiniad atodol: gwranddo ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017),

Nodiadau:

Mae agweddau disgyblion tuag at addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol?

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, arsylwadau gwersi, gwaith disgyblion, holi disgyblion
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, Addysg grefyddol mewn ysgolion uwchradd (ESTYN, Haf 2013), Addysg grefyddol a moesol yng NghA2 a ChA3 (ESTYN, Haf 2018)

Nodiadau:

Mae safonau addysgu addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol?

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, cyfweiliadau gyda disgyblion, rhaglen addoli ar y cyd yr ysgol, cylchlythyr ysgol, cofnodion yr ysgol o unrhyw droseddau casineb/bwlio.
- I'ch helpu mae: Canllawiau CYSAG, Canllawiau ynglŷn ag addoli ar y cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru), Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (ESTYN, Hydref 2017), Arweiniad atodol: gwranddo ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017)

Nodiadau:

Ydy'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy

Nac ydy

Mae cyfraniad addysg grefyddol i ddatblygiad personol disgyblion a chydlynid cymunedol yn: **BARN**

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol?

A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol? Sut ydych yn gwybod?

- Defnyddiwch: cynlluniau gwaith, adroddiadau monitro a hunan arfarnu, arfarniad o ddata, cyfweiliadau gyda'r cydlynnydd a'r llywodraethwr dynodedig/ymwelydd CYSAG, cofnodion cyfarfodydd staff, cynllun gwella, arfarniad cynnydd, astudiaeth achos yn dilyn cydweithio ysgol-i-ysgol.
- I'ch helpu mae: canllawiau CYSAG

Nodiadau:

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth mewn addysg grefyddol yn: BARN

Agweddau i gael sylw	Camau gweithredu	Pwy?	Erbyn pryd?
		Nid oes rhaid rhannu'r manylion hyn gyda CYSAG ond mae angen i gofnodion yr ysgol sicrhau bod atebolrwydd yn glir i staff a llywodraethwyr	

Arfarniad crynodedol a fydd yn cyfrannu at arfarniad yr ysgol o 'Ddatblygiad Personol (4.2)'

Cryno! Tua 50 o eiriau.

Enw'r pennaeth
Llofnod y pennaeth
Dyddiad:

3.5: Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAGau Gwynedd a Môn wrth iddynt fynychu sesiwn addoli ar y cyd

Cyngor Sefydlog ar Addysg Grefyddol

Mynychais sesiwn addoli ar y cyd mewn:	ysgol arbennig ysgol gynradd ysgol uwchradd	☐ ☐ ☐
Mynychais sesiwn addoli ar y cyd:	torfol/ysgol gyfan dosbarth cyfnod allweddol	☐ ☐ ☐
Yn cyfrannu i'r sesiwn addoli ar y cyd oedd:	y pennaeth disgyblion athro/athrawon arweinydd crefyddol lleol rhiant/rhieni llywodraethwr	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Roedd y sesiwn addoli ar y cyd wedi para:	llai na 5 munud rhwng 5-10 munud rhwng 10-15 munud dros 15 munud.	☐ ☐ ☐ ☐
Thema'r sesiwn addoli ar y cyd oedd: _____		

Clywais:

Stori Feiblaidd		Cyflwyniad gan oedolyn	
Stori o draddodiad crefyddol arall		Cyflwyniad gan y disgyblion	
Stori foesol/cyfoes/hanesyddol addas		Disgyblion yn myfyrio'n dawel mewn ymateb i ysgogiad	
Disgyblion yn gweddïo (yn unigol neu ar y cyd)			
Emyn /carol Cristnogol			
Cân addas			

Tanlinellwch y tri datganiad gorau sy'n disgrifio'r sesiwn addoli ar y cyd.

Heddiw, roedd y sesiwn addoli ar y cyd yn:

- datblygu gallu dysgwyr i fyfyrion ar eu teimladau, eu gwerthoedd a'u hagweddau eu hunain;
- datblygu ymwybyddiaeth dysgwyr o fywyd mewnol a dimensiwn ysbrydol pob unigolyn;
- trafod a hybu ymatebion i gwestiynau sylfaenol ynglŷn ag ystyr bywyd, newid a marwolaeth;
- datblygu credoau a gwerthoedd, yn bersonol ac yn gymunedol fel ei gilydd;
- hybu dealltwriaeth o gredoau a gwerthoedd pobl eraill naill ai yn lleol neu yn fyd-eang;
- cynyddu hunan-barch ac ymdeimlad o bwrpas mewn bywyd;
- meithrin y gallu dynol i wneud dewisiadau moesol er da neu er drwg;
- hybu gwerthoedd, ystyr a phwrpas a rennir;

- darparu cyfleoedd i fyfyrion ar y digwyddiadau a'r profiadau 'hapus' a 'thrist' sy'n effeithio ar gymuned yr ysgol a'r gymuned leol, ac i'w rhannu;
- ategu dealltwriaeth ar y cyd o sut y gall dysgwyr unigol ac ysgol gyfrannu'n gadarnhaol at y gymuned ehangach
- datblygu dealltwriaeth o amrywiaeth ac anghydraddoldeb byd-eang.

Unrhyw sylw arall:

DRAFT

3.6 : Cynllun Gweithredu CYSAG Gwynedd 2017-20

Adroddiad Blynyddol CYSAG Gwynedd 2017-18 a thrafodaethau cyfarfodydd 2018-19	Camau Gweithredu 2017-20 ALI (Awdurdod Lleol) AC (Aelodau CYSAG)	Tystiolaeth	Deilliannau		
Tud. 33 Cwricwlwm i Gymru Maes Dysgu a Phrofiad: Y Dyniaethau “Yr hyn sy’n bwysig”	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod penaethiaid, athrawon, llywodraethwyr ac aelodau CYSAG yn wybodus am ofynion Cwricwlwm i Gymru (YP) Cyfrannu at drafodaethau lleol er mwyn cynllunio profiadau dysgu sy’n ymateb i’r ‘hyn sy’n bwysig’ ym Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau. (ALL+YP+AC) Cynrychioli Gwynedd mewn unrhyw drafodaethau cenedlaethol parthed datblygu’r cwricwlwm a’r trefniadau asesu (ALL+ YP + AC) Datblygu Maes Llafur Cytûn ar gyfer ysgolion Gwynedd sy’n adlewyrchu egwyddorion Cwricwlwm i Gymru. Gwirio beth yw’r oriau dysgu Addysg Grefyddol mewn ysgolion. 	<ul style="list-style-type: none"> Cofnodion CYSAG Gwynedd Cofnodion Cymdeithas CYSAGau Cymru Gohebiaeth a chanllawiau CYSAG Gwynedd i ysgolion. Maes Llafur Cytûn Gwynedd Enghreifftiau o arferion da 	<ul style="list-style-type: none"> Maes Llafur Cytûn Gwynedd yn adlewyrchu egwyddorion Cwricwlwm i Gymru Addysg Grefyddol yn cael ystyriaeth lawn wrth i ysgolion adolygu’r cwricwlwm a’r trefniadau asesu. Y ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn dda neu’n well ym mhob ysgol. Safonau addysg grefyddol yn dda neu’n well ym mhob ysgol. Sicrhau bod Addysg Grefyddol yn cael ei gynrychioli yn deg o fewn MDaPH y Dyniaethau. 		
	Hwyluso Addoli ar y Cyd o ansawdd da/da iawn	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio a’r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addolir ar y cyd o ansawdd. Annog ysgolion i wahodd aelodau o GYSAG Gwynedd i fynychu sesiynau addoli ar y cyd 	<ul style="list-style-type: none"> Gohebiaeth i ysgolion Adroddiadau llafar aelodau CYSAG Cyfeiriadau tuag at addoli ar y cyd yn adroddiadau ESTYN 	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiadau ESTYN yn nodi bod addoli ar y cyd yn dda. Pob ysgol yn cydymffurfio â’r gofynion statudol. Gwell dealltwriaeth ymhlith aelodau CYSAG o natur addoli ar y cyd mewn ysgolion. 	
	Cefnogaeth i GYSAG Gwynedd	<ul style="list-style-type: none"> Cysylltu a GWE er mwyn pwysleisio yr angen am ymgynghorydd pwnc ar gyfer CYSAG Gwynedd. 	<ul style="list-style-type: none"> Llythyru. Cofnodion CYSAG Gwynedd. 	<ul style="list-style-type: none"> Ymgynghorydd pwnc sy’n hyddysg yn y CiG newydd a’r hyn sy’n gyfredol o fewn Addysg Grefyddol drwy addysg cynradd ac uwchradd er mwyn codi a chadw safonau o fewn Addysg Grefyddol yng Ngwynedd. 	

DRAFT

Llywodraeth Cymru
Dogfen Ymgynghori

Canllawiau Cwricwlwm i Gymru Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg (RVE)

Dyddiad cyhoeddi: 21 Mai 2021
Camau i'w cymryd: 16 Gorffennaf 2021

Canllawiau Cwricwlwm i Gymru iaith Crefydd, gwerthoedd a moeseg (RVE)

Cyhoeddwyd Fframwaith Cwricwlwm i Gymru ar 28 Ionawr 2020. Cyn ei gyhoeddi, roedd y Fframwaith yn destun ymgynghoriad eang a helaeth. Roedd yr adborth a gafwyd yn dangos pa ganllawiau penodol, ychwanegol y byddai eu hangen ar ysgolion a lleoliadau er mwyn cynllunio a gwireddu eu cwricwlwm yn llwyddiannus. Ymrwymodd Llywodraeth Cymru i gyhoeddi:

- canllawiau ar gyfer crefydd, gwerthoedd a moeseg
- canllawiau ar gyfer addysg cydberthynas a rhywioldeb
- canllawiau ar gyfer gyrfaedd a phrofiadau sy'n gysylltiedig â gwaith
- canllawiau i gefnogi ymarferwyr sy'n gweithio gyda dysgwyr ar ddechrau'r continwwm dysgu
- fframwaith cwricwlwm ac asesu i'w fabwysiadu gan leoliadau meithrin nas cynhelir a ariennir
- canllawiau ar ddatblygu cwricwlwm ar gyfer y rhai sy'n gyfrifol am addysg heblaw yn yr ysgol
- canllawiau ar gyfer Iaith Arwyddion Prydain.

Mae'r cam adborth hwn yn croesawu eich barn ar ganllawiau ychwanegol Cwricwlwm i Gymru sydd wedi'u datblygu ar gyfer RVE.

Mae'r canllaw drafft wedi'i ddatblygu gan ymarferwyr trwy broses o gyd-adeiladu sydd wedi'i gefnogi gan arbenigwyr eraill. Mae'r cam adborth hwn yn rhan o'r broses gyd-adeiladu. Mae'n rhoi cyfle i'r holl ymarferwyr a rhanddeiliaid eraill gynnig mewnbwn a fydd yn cefnogi datblygiad pellach y canllawiau.

Bydd y cam adborth hwn yn dod i ben ar 16 Gorffennaf 2021, ac ar ôl hynny bydd yr holl ymatebion yn cael eu hystyried a'u dadansoddi'n annibynnol a chan ymarferwyr ac eraill yn y gweithgorau. Yna bydd y canllawiau drafft yn cael eu mireinio mewn ymateb i'r adborth a bydd yn rhan o ddiweddariad i Fframwaith Cwricwlwm Cymru yn hydref 2021, i'w ddefnyddio gan ysgolion a lleoliadau fel offeryn ar gyfer cynllunio, dylunio a gweithredu cwricwlwm.

Derbynnir yn ddiolchgar eich holl adborth.

Sut i ymateb

Dylid e-bostio/postio ymatebion i'r ymgynghoriad hwn i'r cyfeiriad isod i gyrraedd erbyn **16 Gorffennaf 2021** fan hwyraf.

Rhagor o wybodaeth a dogfennau cysylltiedig

Gellir gwneud cais am fersiynau o'r ddogfen hon mewn print bras, mewn Braille neu mewn ieithoedd eraill.

Mae canllawiau Cwricwlwm i Gymru ar gael ar:
<https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru>

Mae fersiwn hawdd ei ddarllen ar gael ar:
<https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cwricwlwm-newydd-yng-nghymru-hawdd-ei-ddeall/>

Mae canllaw ar gyfer plant, pobl ifanc a theuluoedd ar gael ar:
<https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cwricwlwm-newydd-yng-nghymru-canllaw-ar-gyfer-plant-pobl-ifanc-a-theuluoedd/>

Mae'r dogfennau ymgynghori ar gael o wefan Llywodraeth Cymru yn llyw.cymru/ymgyngoriadau

Manylion cysylltu

I gael rhagor o wybodaeth:

Uned Gwireddu'r Cwricwlwm
Is-adran Cwricwlwm ac Aseu
Y Gyfarwyddiaeth Addysg
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

e-bost: cwricwlwmigymru@llyw.cymru

@LIC_Addysg

Facebook/AddysgCymru

Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol

Llywodraeth Cymru fydd y rheolydd data ar gyfer unrhyw ddata personol a ddarperir gennych wrth ichi ymateb i'r ymgynghoriad. Mae gan Weinidogion Cymru bwerau statudol y byddant yn dibynnu arnynt i brosesu'r data personol hyn a fydd yn eu galluogi i wneud penderfyniadau cytbwys ynghylch sut y maent yn cyflawni eu swyddogaethau cyhoeddus. Bydd unrhyw ymateb a anfonwch atom yn cael ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n gweithio ar y materion y mae'r ymgynghoriad hwn yn ymwneud â nhw neu sy'n cynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol. Pan fo Llywodraeth Cymru yn cynnal dadansoddiad pellach o'r ymatebion i ymgynghoriad, gall trydydd parti achrededig (e.e. sefydliad ymchwil neu gwmni ymgynghori) gael ei gomisiynu i wneud y gwaith hwn. Ymgwymerir â gwaith o'r fath dim ond o dan contract. Mae telerau ac amodau safonol Llywodraeth Cymru ar gyfer contractau o'r fath yn nodi gofynion caeth ar gyfer prosesu a cadw data personol yn ddiogel.

Er mwyn dangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu'r sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, rhowch wybod inni yn ysgrifenedig wrth anfon eich ymateb. Byddwn wedyn yn cuddio'ch manylion cyn cyhoeddi'ch ymateb.

Dylech hefyd fod yn ymwybodol o'n cyfrifoldebau o dan ddeddfwriaeth Rhyddid Gwybodaeth.

Os caiff eich manylion chi eu cyhoeddi fel rhan o'r ymateb i'r ymgynghoriad, caiff yr adroddiadau hyn eu cadw am gyfnod amhenodol. Ni fydd gweddill eich data a gedwir fel arall gan Lywodraeth Cymru yn cael eu cadw am fwy na thair blynedd.

Eich hawliau

O dan y ddeddfwriaeth diogelu data, mae gennych yr hawl:

- i wybod am y data personol a gedwir amdanoch chi a'u gweld
- i'w gwneud yn ofynnol inni gywiro gwallau yn y data hynny
- (o dan rai amgylchiadau) i wrthwynebu neu gyfyngu ar brosesu'r data
- (o dan rai amgylchiadau) i'ch data gael eu 'dileu'
- (o dan rai amgylchiadau) i gludadwyedd data
- i gyflwyno cwyn i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (SCG), ein rheoleiddiwr annibynnol ar gyfer diogelu data.

I gael rhagor o fanylion am yr wybodaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei chadw ac am y defnydd a wneir ohoni, neu os ydych am arfer eich hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol, gweler y manylion cyswllt isod:
Y Swyddog Diogelu Data:
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd, CF10 3NQ
e-bost: Data.ProtectionOfficer@llyw.cymru

Dyma fanylion cyswllt Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth:
Wycliffe House
Water Lane
Wilmslow
Cheshire
SK9 5AF

Ffôn: 01625 545 745 neu
0303 123 1113
Gwefan: <https://ico.org.uk/>

Canllawiau Cwricwlwm i Gymru Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg (RVE)

Dyma'r canllawiau drafft yr ydym yn gwahodd adborth arnynt.

1. Cyflwyniad

Bydd Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn ofyniad statudol o fewn Cwricwlwm i Gymru i bob dysgwr rhwng 3 a 16 oed.

Mae'r canllawiau ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn statudol a chânt eu cyhoeddi o dan adran 71 o'r Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) ("y Ddeddf") a bwriedir iddynt helpu'r rhai sy'n gyfrifol o dan y Ddeddf am gynllunio'r maes llafur ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg fel rhan o gwricwlwm yr ysgol.

Cynulleidfa

Bydd yn rhaid i'r canlynol ystyried y canllawiau wrth gynllunio maes llafur ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg:

- (a) pennaeth ysgol a gynhelir neu ysgol feithrin a gynhelir
- (b) corff llywodraethu ysgol a gynhelir neu ysgol feithrin a gynhelir
- (c) darparwr addysg feithrin a ariennir nas cynhelir
- (ch) yr athro sy'n gyfrifol am uned cyfeirio disgyblion
- (d) pwyllgor rheoli uned cyfeirio disgyblion
- (e) person sy'n darparu addysgu a dysgu i blentyn, heblaw mewn ysgol a gynhelir, ysgol feithrin a gynhelir neu uned cyfeirio disgyblion, yn rhinwedd trefniadau a wnaed o dan adran 19A o Ddeddf Addysg 1996. (t. 56)
- (g) awdurdod lleol yng Nghymru.

Rhaid i'r personau/cyrff a nodir uchod sy'n gyfrifol am gynllunio maes llafur lleoliad ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ddarllen ac ystyried y canllawiau wrth gynllunio elfen Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg cwricwlwm ysgol yn unol â Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021.

Mae'r canllawiau hyn wedi'u bwriadu ar gyfer awdurdod lleol pan fydd yn cyflawni ei swyddogaethau o dan yr adran honno wrth fabwysiadu maes llafur cytunedig. Rhaid i awdurdodau lleol ystyried y canllawiau hyn yn unol ag adran 375A (8) o Ddeddf Addysg 1996.

Mae'r canllawiau hyn hefyd wedi'u bwriadu ar gyfer Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog ar addysg grefyddol (CYSau) yn unol ag adran 391 (11) o Ddeddf Addysg 1996. Felly, rhaid i bob CYS ystyried y canllawiau hyn wrth gyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â chynghori awdurdod lleol ynghylch Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

Mae'r canllawiau wedi'u bwriadu ar gyfer y rhai sy'n gyfrifol am baratoi maes llafur cytunedig, sef:

- yr awdurdod lleol
- Cynhadledd y Maes Llafur Cytunedig

- y corff o bersonau a sefydlwyd gan Weinidogion Cymru o dan baragraff 12 o Atodlen 31 i Ddeddf Addysg 1996 i baratoi maes llafur cytunedig pan na lwyddodd y Gynhadledd i wneud hynny.

Yn unol â pharagraff 14A o Atodlen 31 i Ddeddf 1996, rhaid i'r cyrff hynny ystyried y canllawiau hyn.

Gall y canllawiau hefyd fod yn ddefnyddiol i ymarferwyr, consortia rhanbarthol, cyrff dyfarnu, Estyn, undebau athrawon, sefydliadau crefyddol, rhieni a chyrff eraill yng Nghymru sydd â diddordeb mewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Nid oes rhaid i'r cyrff hyn ystyried y canllawiau ond gall fod yn ddefnyddiol ac yn addysgiadol iddynt gyfeirio atynt er mwyn deall cynnwys maes llafur lleoliad penodol ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn well.

O 2022 ymlaen, caiff addysg grefyddol ei hailenwi'n 'Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg' er mwyn adlewyrchu cwmpas eang y pwnc yn fwy cywir mewn perthynas â'i ofyniad plwraliaethol a'i safle o fewn Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau.

Caiff dysgwyr gyfleoedd i archwilio holl gysyniadau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg drwy amrywiaeth o lensys, a byddant yn ystyried pwysigrwydd y berthynas rhwng Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ac agweddau eraill ar fywyd, cymdeithas a'r byd. Bydd deall y cysyniad o grefydd yn galluogi dysgwyr i feithrin dealltwriaeth gyflawn o grefydd, ac arwyddocâd y gwahanol ffyrdd o'i diffinio.

Nid oes a wnelo Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn y cwricwlwm â gwneud dysgwyr yn grefyddol neu'n ddigrefydd; felly, rhaid i'r ffordd y caiff y pwnc ei addysgu hyrwyddo bod yn agored ac yn ddiuedd a pharch at eraill drwy ddull gwrthrychol, beirniadol a plwraliaethol.

2. Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a deddfwriaeth

Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru)

Maes llafur y cytunwyd arno'n lleol

Mae maes llafur cytunedig yn pennu'r hyn yr argymhellir ei addysgu ym maes Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg o fewn awdurdod lleol, a dylid ei adolygu o bryd i'w gilydd ac yn sicr o fewn pum mlynedd i'r dyddiad y cafodd ei fabwysiadu ddiwethaf neu y penderfynwyd ddiwethaf y byddai'r maes llafur cyfredol yn parhau. Mae dyletswydd gyfreithiol ar bob awdurdod lleol i gynnal cynhadledd maes llafur cytunedig er mwyn adolygu'r maes llafur ac argymell maes llafur priodol i'r awdurdod lleol er mwyn iddo ei fabwysiadu. Bydd angen sicrhau y caiff Cwricwlwm i Gymru a'r canllawiau ategol ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg eu hystyried wrth argymell maes llafur cytunedig i awdurdod lleol ei fabwysiadu.

Ar ôl cytuno ar hyn, bydd yn ofynnol i bob ysgol a lleoliad a gynhelir ystyried y maes llafur cytunedig, gan gynnwys pob ysgol sydd â chymeriad crefyddol, wrth gynllunio elfen maes llafur cytunedig eu darpariaeth Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

Mae'r Ddeddf yn mewnosod adran newydd i Gymru yn unig, sef adran 375A, yn Neddf Addysg 1996. Mae adran 375A o Ddeddf 1996 yn nodi ei bod yn rhaid i awdurdod lleol fabwysiadu maes/meysydd llafur cytunedig ar gyfer ei ardal sy'n bodloni'r amodau canlynol:

- rhaid iddo/iddynt adlewyrchu'r ffaith mai traddodiadau Cristnogol yw'r traddodiadau crefyddol yng Nghymru yn bennaf, gan ystyried ar yr un pryd ddysgeidiaeth ac arferion y prif grefyddau eraill a gynrychiolir yng Nghymru;
- rhaid iddo/iddynt hefyd adlewyrchu'r ffaith bod gan bobl yng Nghymru amrywiaeth o argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol

Mae'r Ddeddf hefyd yn nodi bod y cyfeiriad at argyhoeddiadau athronyddol yn golygu argyhoeddiadau athronyddol o fewn ystyr Erthygl 2 Protocol 1 i'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol ("E2P1").

Ystyr crefydd:

Fel y nodwyd uchod, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i elfen Maes Llafur Cytunedig Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg gael ei chynllunio i gynnwys elfen orfodol Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Eglurir ystyr hynny yn adran 390A o Ddeddf 1996 sy'n cyfeirio at draddodiadau crefyddol. Yn gryno, rhaid cynnwys amrywiaeth o grefyddau gwahanol. Yn y cyd-destun hwn, rhoddir i'r term "crefydd" yn y cyd-destun hwn ei ystyr gonfensiynol neu gyffredin fel y'i deallir fel arfer. Ystyriwn fod gan grefydd y nodweddiad canlynol:

- mae'r dilynwyr yn credu mewn bod goruchaf (mae'r cysyniad o fod goruchaf yn cynnwys y cysyniad hirsefydlog o un Duw Cristnogol, ond nid yw wedi'i gyfyngu i hynny);
- mae'r dilynwyr yn addoli'r bod goruchaf hwnnw, hynny yw maent yn cymryd rhan mewn gweithredoedd neu arferion lle maent yn mynegi eu cred yn y bod goruchaf ac yn dangos parch ato neu barchedig ofn ohono;
- mae'r sefydliad yn hyrwyddo'r grefydd honno drwy ei weithgareddau.

Ystyr argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol:

Mae'r Ddeddf hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i elfen Maes Llafur Cytunedig Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg gynnwys argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol. Mae hyn yn gysylltiedig â'r elfen 'Gwerthoedd a Moeseg' o fewn teitl y pwnc newydd hwn. Fel y nodwyd uchod, daw'r term 'argyhoeddiadau athronyddol' o E2P1.

Mae'r Llysoedd wedi penderfynu nad yw'n gyfystyr â'r termau 'safbwyntiau' a 'syniadau' pan gaiff ei ddefnyddio ar ei ben ei hun. Mae'n dynodi safbwyntiau sy'n cyrraedd lefel benodol o rym, difrifoldeb, cydlyniant a phwysigrwydd (Valsamis v. Greece, §§ 25 and 27). Felly, pan wrthododd rhieni dderbyn cosbi corfforol yn ysgol eu plant, roedd hynny yn unol â'u hargyhoeddiadau athronyddol.

Cyfeiriwn at "argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol" ac nid at "argyhoeddiadau athronyddol" oherwydd credwn mai crefydd yw unrhyw argyhoeddiadau athronyddol crefyddol, ac mae hynny eisoes wedi'i gynnwys yn benodol yn y Ddeddf¹.

Ar y llaw arall, mae'r llysoedd wedi gwrthod y ddadl bod credoau o blaid hela wedi'u diogelu gan Erthygl 9 er gwaethaf argyhoeddiadau cryf pobl bod ganddynt hawl i hela gan ddefnyddio cŵn am nad yw'n ddigon pwysig fel agwedd ar fywyd ac ymddygiad dynol sy'n angenrheidiol er mwyn ei gwneud yn gred athronyddol y dylai math penodol o weithgaredd hamdden gael ei ganiatáu (R v Countryside Alliance) V A-G.

¹ Ni ddefnyddir y term "argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol" yn E2P1 ond fe'i defnyddiwyd mewn achos a oedd yn ystyried E2P1 (Lautsi and others v Italy (App. No. 30814/06) - [2011] ECHR 30814/06). Ni fu dim byd i awgrymu bod yr awdurdodau wedi bod yn anoddefgar tuag at ddisgyblion a oedd yn credu mewn crefyddau eraill, yn anghredinwyr neu'n meddu ar argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol.

Mae'r uchod yn cyfeirio at nifer o achosion mewn perthynas ag Erthygl 9 sy'n cyfeirio at 'grefydd neu gredoau'. Mae Erthygl 9 ac E2P1 yn berthnasol i'r un ystod o safbwyntiau/credoau/argyhoeddiadau. Er enghraifft, mae paragraff 7 o ganllawiau Llys Hawliau Dynol Ewrop ar E2P1 yn nodi: "The Convention must be read as a whole and Article 2 of Protocol No. 1 constitutes, at least in its second sentence, the interpretation in relation to Article 9 in matters of education and teaching (Folgerø ac Eraill v. Norwy [GC], § 84; Lautsi ac Eraill v. yr Eidal [GC], § 59; Osmanoglu a Kocabaş v. y Swistir, §§ 90-93)".

Mae darpariaethau'r Ddeddf yn sicrhau bod addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn orfodol a bod addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg blwraliaethol ar gael i bob plentyn ym mhob ysgol a lleoliad a gynhelir. Nid oes hawl i dynnu'n ôl o addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a rhaid i addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg gael ei chynllunio gan ystyried y maes llafur cytunedig a chanllawiau statudol Gweinidogion Cymru.

Ysgolion cymunedol ac ysgolion sefydledig a gwirfoddol heb gymeriad crefyddol

Yn achos ysgolion cymunedol ac ysgolion sefydledig a gwirfoddol heb gymeriad crefyddol, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r ddarpariaeth yn y cwricwlwm ar gyfer dysgu ac addysgu sy'n cwmpasu Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg fod wedi cael ei chynllunio gan ystyried y maes llafur cytunedig. (Y "maes llafur cytunedig" yng nghyd-destun yr Atodlen yw'r maes llafur Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a fabwysiadwyd gan yr awdurdod lleol o dan adran 375A o Ddeddf 1996 i'w ddefnyddio mewn ysgolion a gynhelir gan yr awdurdod.) Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r ddarpariaeth Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg hon fod ar gael i bob disgybl.

Ysgolion sefydledig a gwirfoddol a reolir sydd â chymeriad crefyddol

Yn achos ysgolion sefydledig a gwirfoddol a reolir sydd â chymeriad crefyddol, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r ddarpariaeth yn y cwricwlwm ar gyfer dysgu ac addysgu sy'n cwmpasu Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg fod wedi cael ei chynllunio gan ystyried y maes llafur cytunedig.

Fodd bynnag, mae gofyniad ychwanegol yn berthnasol i'r ysgolion hyn. Dim ond os nad yw'r ddarpariaeth a gynlluniwyd gan ystyried y maes llafur cytunedig yn cyd-fynd â gweithred ymddiriedolaeth yr ysgol neu ddaliadau ei chrefydd neu ei henwad crefyddol y bydd y gofyniad ychwanegol hwn yn gymwys.

Y cam cyntaf wrth benderfynu a yw'r gofyniad ychwanegol hwn yn berthnasol fydd ystyried a yw'r ddarpariaeth a gynlluniwyd gan ystyried y maes llafur cytunedig yn cyd-fynd ag unrhyw ddarpariaeth yng ngweithred ymddiriedolaeth yr ysgol sy'n ymwneud â dysgu ac addysgu mewn perthynas â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Os nad oes darpariaeth yn y weithred ymddiriedolaeth sy'n ymwneud â dysgu ac addysgu mewn perthynas â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg, y cam nesaf fydd ystyried a yw'r ddarpariaeth yn cyd-fynd â daliadau'r grefydd neu'r enwad a nodwyd mewn perthynas â'r ysgol drwy orchymyn o dan adran 68A o Ddeddf 1998. Dim ond os nad yw'r ddarpariaeth yn cyd-fynd â'r weithred ymddiriedolaeth neu'r daliadau perthnasol y bydd y gofyniad ychwanegol yn berthnasol. Os bydd y gofyniad ychwanegol hwn yn berthnasol, rhaid i gwricwlwm yr ysgol hefyd gynnwys darpariaeth ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg sy'n cyd-fynd â gweithred ymddiriedolaeth yr ysgol neu ddaliadau ei chrefydd neu ei henwad crefyddol.

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r gweithgareddau dysgu ac addysgu a ddarperir i'r disgyblion gael eu cynllunio gan ystyried y maes llafur cytunedig. Fodd bynnag, ceir eithriad i'r gofyniad cyffredinol hwn sy'n galluogi rhieni disgybl i ofyn i'r ysgol, yn lle hynny, roi'r ddarpariaeth ychwanegol i'w plentyn sy'n cyd-fynd â gweithred ymddiriedolaeth yr ysgol neu ddaliadau ei chrefydd neu ei henwad. Os gwneir cais o'r fath, rhaid cydymffurfio ag ef.

Ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr sydd â chymeriad crefyddol

Yn achos ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr sydd â chymeriad crefyddol, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r cwricwlwm ddarparu ar gyfer dysgu ac addysgu mewn perthynas â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg sy'n cyd-fynd â gweithred ymddiriedolaeth yr ysgol neu ddaliadau ei chrefydd neu ei henwad.

Unwaith eto, ceir gofyniad ychwanegol. I ysgolion o'r math hwn, dim ond os nad yw'r ddarpariaeth a gynlluniwyd (h.y. sy'n cyd-fynd â'r weithred ymddiriedolaeth neu ddaliadau crefydd neu enwad yr ysgol) yn cyd-fynd â'r maes llafur cytunedig y bydd y gofyniad ychwanegol yn berthnasol. Yn yr achos hwn, rhaid i gwricwlwm yr ysgol hefyd gynnwys darpariaeth ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a gynlluniwyd gan ystyried y maes llafur cytunedig.

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r gweithgareddau dysgu ac addysgu a gynhelir ar gyfer disgyblion fod yn rhai y mae'r ddarpariaeth ar eu cyfer yn cyd-fynd â gweithred ymddiriedolaeth yr ysgol neu ei chrefydd neu ei henwad.

Ond, unwaith eto, ceir eithriad i'r gofyniad cyffredinol hwn sy'n galluogi rhieni disgybl i ofyn i'r ysgol, yn lle hynny, roi'r ddarpariaeth ychwanegol i'w plentyn a gynlluniwyd gan ystyried y maes llafur cytunedig. Os gwneir cais o'r fath, rhaid cydymffurfio ag ef.

Newidiadau i gyfansoddiad Cynadleddau Meysydd Llafur Cytunedig a CYSAGau

Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer penodi personau sy'n cynrychioli pobl â chredoau athronyddol anghrefyddol yn yr un modd ag y maent yn caniatáu penodi personau sy'n cynrychioli pobl â chredoau crefyddol.

Mater i'r Awdurdod Lleol yw penderfynu ar y personau priodol i'w penodi. Bydd y penderfyniad terfynol ynghylch penodiad yn dibynnu ar benderfyniad yr awdurdod lleol perthnasol y byddai cynrychiolydd o'r fath yn helpu i sicrhau bod traddodiadau perthnasol yr ardal yn cael eu hadlewyrchu'n briodol. Caiff CYSAGau eu hailenwi'n Gynghorau Ymgynghorol Sefydlog ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg (CYS).

Rhaid i'r awdurdod lleol gymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod nifer aelodau'r grŵp yn gymesur â chryfder pob crefydd, enwad neu argyhoeddiad yn ei ardal leol (gweler yr is-adran newydd (6A) a (6B) o adran 390 a fewnosodwyd gan baragraff 9(8) o'r Atodlen. Cyhoeddir canllawiau statudol ar wahân mewn perthynas â chyfansoddiad CYSAGau (CYSau).

Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ÔI-16

Nid yw hyn yn orfodol mwyach yn rhinwedd darpariaethau'r Ddeddf. Yn unol ag adran 61 o'r Ddeddf, bydd pob dysgwr dros 16 oed bellach yn gallu dewis cael addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. O'r blaen, roedd yn ofynnol i bob dysgwr chweched dosbarth astudio Addysg Grefyddol. Os bydd dysgwr yn dewis cael addysg Crefydd, Gwerthoedd a

Moeseg, yna bydd yn rhaid i'r ysgol neu'r coleg ddarparu addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg sy'n wrthrychol, yn feirniadol ac yn blwraliaethol. Mae'r dull gweithredu hwn yn gyson â'r egwyddor y dylai dysgwyr sy'n ddigon aeddfed allu gwneud penderfyniadau mewn perthynas â'u dysgu eu hunain.

Os bydd dysgwr yn gofyn am addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn unol ag adran 61, rhaid i'r addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg gael ei chynllunio mewn ffordd sy'n bodloni'r amodau canlynol:

- rhaid iddi adlewyrchu'r ffaith mai traddodiadau Cristnogol yw'r traddodiadau crefyddol yng Nghymru yn bennaf, gan ystyried ar yr un pryd ddysgeidiaeth ac arferion y prif grefyddau eraill a gynrychiolir yng Nghymru;
- rhaid iddi hefyd adlewyrchu'r ffaith bod gan bobl yng Nghymru amrywiaeth o argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol

Mae'r Ddeddf hefyd yn nodi bod y cyfeiriad at argyhoeddiadau athronyddol yn golygu argyhoeddiadau athronyddol o fewn ystyr Erthygl 2 Protocol 1 i'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol ("E2P1").

Gweler y paragraffau uchod am esboniad o ystyr crefyddau, traddodiadau crefyddol ac argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol.

Nid yw adran 61 o'r Ddeddf yn atal ysgol rhag ei gwneud yn ofynnol i bob disgybl yn ei chweched dosbarth fynychu dosbarthiadau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg gorfodol; ac nid yw ychwaith yn atal ysgol sy'n gwneud hyn rhag darparu addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg orfodol i'w disgyblion chweched dosbarth sy'n cyd-fynd â gweithred ymddiriedolaeth yr ysgol neu ddaliadau ei chrefydd neu ei henwad crefyddol ("Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg enwadol"). Mater i'r ysgol yw cynnwys addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg enwadol o'r fath o hyd.

Addysg a ddarperir mewn lleoliadau meithrin a ariennir nas cynhelir

Dylai darpariaeth addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg mewn lleoliad meithrin a ariennir nas cynhelir gael ei hystyried fel rhan o ddull cyfannol cyffredinol mewn perthynas â dysgu a datblygu. Mae adran 'Cynllunio eich cwricwlwm' y canllawiau hyn yn cynnig rhagor o wybodaeth am Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg i ddysgwyr rhwng 3 ac 16 oed, er mwyn helpu ymarferwyr yn y lleoliadau hyn i ddilyn y dull cyfannol hwn.

Mae chwilfrydedd dysgwyr ifanc yn ddi-ben-draw; maent yn mwynhau archwilio ac ymchwilio ar eu pen eu hunain ac ar y cyd ag eraill, ac maent yn naturiol yn gofyn cwestiynau am fywyd a'r byd o'u cwmpas. Drwy gymryd rhan mewn gweithgareddau ymarferol ac integredig sy'n ennyn eu diddordeb, gall dysgwyr yn y cyfnod dysgu hwn ddechrau dysgu mwy amdanynt eu hunain, am bobl eraill ac am y byd ehangach.

Dylai addysgeg effeithiol sy'n canolbwyntio ar y dysgwr ac sy'n ymatebol, yn ddeinamig ac wedi'i gwreiddio mewn cydberthnasau cryf, fod wrth wraidd y broses o ddatblygu darpariaeth Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg mewn lleoliad. Drwy chwarae, gall plant ddatblygu eu syniadau, eu safbwyntiau a'u teimladau gyda dychymyg, creadigrwydd a sensitifrwydd. Gall hyn helpu i lywio'r ffordd y maent yn gweld y byd. Mae treulio amser yn yr awyr agored yn cefnogi datblygiad cymdeithasol, emosiynol, ysbrydol a chorfforol

dysgwyr, yn ogystal â'u lles. Mae bod yn yr awyr agored hefyd yn eu helpu i ddod yn ymwybodol o'r angen i ddangos gofal a pharch tuag at bethau byw.

Yn ystod y cyfnod dysgu hwn, mae dysgwyr yn dechrau deall y cysyniad o 'wahaniaeth'. Dylai ymarferwyr eu hannog i rannu eu gwybodaeth am eu credoau, eu treftadaeth a'u traddodiadau eu hunain, yn ogystal â rhai pobl eraill, ynghyd â'u profiadau ohonynt (er enghraifft, drwy ganeuon, straeon a chwarae rôl). Gall hyn helpu dysgwyr ifanc i ddeall mwy amdanynt eu hunain, ac am brofiadau a safbwyntiau a all fod yn wahanol i'w rhai eu hunain.

Gall amgylchedd cefnogol a meithringar helpu dysgwyr i ddechrau meithrin cydberthnasau llawn parch ac ymdeimlad o gyfrifoldeb. Mewn amgylchedd o'r fath gall dysgwyr ddysgu am yr hyn sy'n wahanol ac yn debyg rhwng ei gilydd. Gallant ddechrau archwilio iaith hawliau a dechrau deall eu hawl i gredu pethau gwahanol a dilyn credoau gwahanol. Drwy hyn, gall dysgwyr ddechrau sylweddoli a deall sut y gall eu gweithredoedd effeithio ar eraill, a dysgu sut i fyfyrion ar eu safbwyntiau eu hunain a'u hailystyried, fel y bo'n briodol, a hynny o oedran cynnar.

3. Sut mae Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn cefnogi'r Pedwar Diben

Wrth wraidd Cwricwlwm i Gymru mae'r pedwar diben, sy'n nodi'r dyheadau ar gyfer pob dysgwr. Erbyn iddynt gyrraedd 16 oed, dylent fod yn:

- ddysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n barod i ddysgu gydol eu bywydau
- gyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd
- unigolion iach, hyderus sy'n barod i fyw bywyd cyflawn fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas. <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/>

Nodir y pedwar diben hyn yn adran 2(2) o'r Ddeddf.

Mae Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn gwneud cyfraniad pwysig ac unigryw at gyflawni'r pedwar diben drwy roi cyfleoedd i ddysgwyr wneud y canlynol:

- archwilio ac ymwneud â chwestiynau mawr ac athronyddol ynghylch ystyr, arwyddocâd a phwrpas bywyd, ac am natur meddwl bodau dynol a'r bydysawd, a'r cysylltiadau rhyngddynt
- ymgymryd ag ymholiadau ac ymwneud â ffynonellau doethineb ac athroniaeth sy'n eu hannog i archwilio heriau, cyfleoedd ac ymatebion bodau dynol yng nghyd-destun eu cynefin, yn lleol, yng Nghymru a'r byd ehangach, yn ogystal â'u helpu i werthuso eu safbwyntiau eu hunain a rhai pobl eraill
- meithrin a mynegi eu safbwyntiau gwybodus eu hunain, a fydd yn eu paratoi ar gyfer dysgu gydol oes yn y byd plwraliaethol ac amrywiol hwn
- defnyddio eu gwybodaeth am fydolygon crefyddol ac anghrefyddol sefydliadol a phersonol, a'u dealltwriaeth ohonynt, i feddwl yn feirniadol am eu gwerthoedd eu hunain ac am y ffordd y gallent wneud penderfyniadau cymdeithasol a phersonol pwysig
- ystyried ym mha ffyrdd y mae crefydd ac argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol wedi dylanwadu ar brofiadau bodau dynol drwy gydol hanes, fel y gallant wneud synnwyr o'u lle yn y byd, dychmygu dyfodol posibl a chreu atebion cyfrifol sy'n ystyried anghenion a hawliau amrywiol pawb

- gwerthuso a defnyddio tystiolaeth o amrywiaeth o ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol er mwyn mynd i'r afael â materion moesegol a moesol hanesyddol a chyfoes sy'n herio eu gwybodaeth a'u gwerthoedd. Bydd hyn yn galluogi dysgwyr i feithrin dealltwriaeth o grefydd a chred, diwylliant, cymuned, eu cynefin, Cymru a'r byd ehangach, nawr ac yn y gorffennol. Gall hyn helpu i feithrin ymdeimlad o le ac o berthyn
- ymateb yn sensitif i grefydd ac argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol ac archwilio credoau ac arferion pobl yn eu cymuned, yng Nghymru ac yn y byd ehangach, a'r ffordd y gallai'r rhain effeithio ar eu gweithredoedd a'u dewisiadau
- datblygu gwerthoedd pendant a sefydlu eu credoau moesegol a'u hysbrydolrwydd drwy archwilio crefydd ac argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol ynghylch amrywiaeth o faterion. Gall hyn eu galluogi i ffurfio cydberthnasau cadarnhaol yn seiliedig ar ymddiriedaeth a chyd-barch
- trafod eu safbwyntiau eu hunain a safbwyntiau pobl eraill ar amrywiaeth o faterion, a myfyrio arnynt. Gall hyn eu helpu i feithrin eu lles meddyliol, emosiynol ac ysbrydol drwy ddatblygu hyder, gwydnwch ac empathi.

4. Datblygiad Ysbrydol

Un o nodweddion pedwar diben y cwricwlwm yw y caiff dysgwyr eu cefnogi i ddatblygu'n unigolion iach a hyderus sy'n barod i fyw bywyd gan wireddu eu dyheadau fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas. Caiff cyfleoedd i ddatblygu'n ysbrydol eu cynnig yn y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig ar gyfer Maes y Dyniaethau ac mae gan Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg lawer o gyfraniadau gwerthfawr ac unigryw i'w gwneud.

Yng nghyd-destun Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, mae datblygiad ysbrydol yn ymwneud â'n gallu naturiol i chwilio am yr hyn sy'n bwysig mewn bywyd, ei fynegi a'i ddeall, ac i gwestiynu pwy ydym ni a pham rydym ni yma. Gall datblygiad ysbrydol gynnwys crefydd neu beidio. Drwy brofi cydberthnasau a myfyrio arnynt, gall datblygiad ysbrydol ddod i'r amlwg yn y canlynol: hunanymwybyddiaeth mewn perthynas â phobl eraill; cysylltiadau â'r byd ehangach neu'r byd naturiol (ac, i rai pobl, â phŵer uwch neu realiti eithaf); creadigrwydd a mynd y tu hwnt i'r cyffredin; archwilio cwestiynau mawr ac ystyried ystyr a phwrpas.

Hunanymwybyddiaeth mewn perthynas â phobl eraill

Gall dysgwyr wneud y canlynol:

- meithrin ymdeimlad o'u natur unigryw a'u gwerth;
- myfyrio ar eu credoau, eu gwerthoedd a'u gweithredoedd eu hunain, gan fynegi a chyfiawnhau eu teimladau a'u safbwyntiau eu hunain;
- datblygu uchelgeisiau a dysgu dygymod â siom;
- dangos empathi ac ystyriaeth at eraill;
- meithrin trugaredd a helpu eraill;
- datblygu llais a gwranddo ar leisiau pobl eraill a'u parchu;
- meithrin cydberthnasau da;
- siarad amdanynt eu hunain mewn perthynas â phobl eraill, y byd a/neu bŵer uwch neu realiti eithaf;
- meithrin ymwybyddiaeth o gredoau, dysgeidiaeth ac arferion pobl eraill, a pharch tuag atynt, yn ogystal â'r gallu i fynegi eu rhai nhw eu hunain;

- ystyried effaith bydolygon crefyddol ac anghrefyddol ar fywydau unigolion, y gymuned leol a chymdeithas ehangach.

Cysylltu â'r byd ehangach a'r byd naturiol

Gall dysgwyr wneud y canlynol:

- meithrin gwerthfawrogiad o'r ffaith eu bod yn perthyn i'w hardal leol, i Gymru ac i'r byd ehangach;
- profi'r byd naturiol, gwerthfawrogi'r amgylchedd a gweithio tuag at ddyfodol cynaliadwy i bawb;
- profi cyfoeth yr ysgogiadau o'u cwmpas drwy ddefnyddio'r synhwyrâu;
- profi bod yn bresennol yn y fan a'r lle;
- meithrin ymwybyddiaeth o'r byd o'u cwmpas, a'u lle ynddo;
- gwneud synnwyr o'u profiad o'r byd naturiol a chydberthnasau dynol.

Creadigrwydd a mynd y tu hwnt i'r cyffredin

Gall dysgwyr wneud y canlynol:

- meithrin creadigrwydd a defnyddio eu dychymyg;
- profi rhyfeddod neu gael eu syfrdanu gan bethau;
- meithrin chwilfrydedd a datblygu mewnwleidiad.

Archwilio cwestiynau mawr ac ystyried ystyr a phwrpas

Gall dysgwyr wneud y canlynol:

- gofyn, ystyried a myfyrio ar y cwestiynau eithaf (y cwestiynau 'mawr' ynghylch bywyd);
- darganfod ystyr a phwrpas yn eu bywydau eu hunain;
- profi'r hyn sydd y tu hwnt i'r cyffredin.

Gall datblygiad ysbrydol hefyd ddigwydd wrth i ddysgwyr ymgysylltu â'u cynefin ac mewn bywyd pob dydd yn eu cymunedau lleol, cenedlaethol a byd-eang.

5. Cynllunio Eich Cwricwlwm

Bydd angen i bob ysgol benderfynu ar ei dull ei hun o gynllunio'r cwricwlwm ym Maes y Dyniaethau a'r ffordd orau o gynnwys Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ynddo. Er enghraifft, gellir cynllunio'r cwricwlwm mewn ffordd integredig, amlddisgyblaethol, ryngddisgyblaethol neu ddisgyblaethol. Dylid gwerthuso'r dull hwn yn rheolaidd yn unol â chanllawiau Cwricwlwm i Gymru.

Cyn y gellir dechrau gwneud unrhyw waith cynllunio manwl, mae'n hanfodol bod ymarferwyr yn mynd ati'n gyntaf i ystyried y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig ym Maes y Dyniaethau, sy'n cyfrannu at sicrhau bod dysgwyr yn cyflawni pedwar diben y cwricwlwm.

<https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/datganiadau-o-r-hyn-sy-n-bwysig/>

Mae'r [datganiadau o'r hyn sy'n bwysig yn y Maes](#) hwn yn galluogi dysgwyr i archwilio amrywiaeth eang o gysyniadau crefyddol ac anghrefyddol, ac ymgysylltu'n feiriadol â nhw. Dylid ystyried y cysyniadau hyn yn ofalus a dylent fod yn sail ar gyfer cynllunio cwricwlwm yr ysgol.

Dylai cwricwlwm yr ysgol gael ei gynllunio mewn ffordd sy'n

- meithrin dealltwriaeth o'r ddisgyblaeth a'i gwerth;
- darparu cyd-destunau cyfoethog i ddysgwyr fod yn chwilfrydig, archwilio cwestiynau mawr, a cheisio deall y cyflwr dynol, yn ogystal â chynnig cyfleoedd i ddysgwyr fyfyr, a phrofi rhyfeddod, mewn amrywiaeth o gyd-destunau bywyd go iawn ystyrion.
- datblygu cyd-destunau cyfoethog ar gyfer ymchwilio i gysyniadau crefydd, crefydd bob-dydd, bydolygon, seciwlaedd, ysbrydolrwydd, daliadau, hunaniaeth, a diwylliant er mwyn helpu dysgwyr i feithrin dealltwriaeth gyflawn o fydolygon crefyddol ac anghrefyddol;
- darparu cyd-destunau cyfoethog ar gyfer ystyried cysyniadau cred, ffydd, gwirionedd, pwrpas, ystyr, gwybodaeth, ffynonellau awdurdod, yr hunan, tarddiad, bywyd, marwolaeth a realiti eithaf, a all alluogi dysgwyr i feithrin dealltwriaeth o fydolygon personol a sefydliadol ynghylch natur bywyd ar byd o'u cwmpas;
- datblygu cyd-destunau cyfoethog ar gyfer archwilio cysyniadau hunaniaeth, perthyn, cydberthnasau, y gymuned, cynefin, amrywiaeth, plwraliaeth a chydgyssylltiad, a all alluogi dysgwyr i feithrin ymdeimlad o'r hunan ac ysbrydolrwydd;
- archwilio cysyniadau cydraddoldeb, cynaliadwyedd, goddefgarwch, rhyddid, rhagfarn, gwahaniaethu, eithafiaeth, da a drwg, a all helpu dysgwyr i ddeall yr heriau a'r cyfleoedd a wynebir gan gymdeithas;
- adlewyrchu cysyniadau a chyd-destunau crefyddoldeb, arferion, defod, traddodiad, addoli, cysegredigrwydd, symbolaeth a dathlu er mwyn meithrin dealltwriaeth dysgwyr o grefydd a chred bob dydd.
- darparu cyd-destunau cyfoethog ar gyfer archwilio cysyniadau moeseg, moesoldeb, cyfiawnder, cyfrifoldebau, awdurdod, dynoliaeth, hawliau, gwerthoedd a gweithredu cymdeithasol.

Mae'r canllawiau hyn yn ystyried ac yn nodi rhai lensys perthnasol i'w defnyddio i edrych ar gysyniadau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Mae'r lensys hyn yn cyd-fynd â'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig a hefyd yn berthnasol i Feysydd Dysgu a Phrofiad eraill. Mae'r lensys yn gydgysylltiedig ac ni fwriedir iddynt fod yn unedau nac yn bynciau. Cânt eu darparu er mwyn helpu ysgolion a lleoliadau i ddeall rhai agweddau arwyddocaol ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg a'u helpu i adnabod cyfleoedd i addysgu Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg o fewn y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig wrth iddynt gynllunio cwricwlwm yr ysgol.

Ymhlith y lensys o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg mae:

- **Chwilio am ystyr a phwrpas**
Sut mae pobl yn ymateb i gwestiynau dyfnach bywyd er mwyn deall y cyflwr dynol.
- **Y byd naturiol a phethau byw**

Sut a pham mae pobl yn dangos gofal a chyfrifoldeb am y byd ac yn cael eu rhyfeddu gan fyd natur.

- **Hunaniaeth a pherthyn**

Beth sy'n ein gwneud ni yn ni, fel pobl, cymunedau a dinasyddion yn byw mewn byd amrywiol.

- **Awdurdod a dylanwad**

Sut a pham mae gwahanol fathau o awdurdod yn dylanwadu ar fywydau pobl.

- **Cydberthnasau a chyfrifoldeb**

Sut mae pobl yn byw gyda'i gilydd, a pham mae'n bwysig meithrin cydberthnasau iach.

- **Gwerthoedd a moeseg**

Sut a pham mae pobl yn gwneud dewisiadau moesol a sut mae hyn yn dylanwadu ar eu gweithredoedd.

- **Taith bywyd**

Beth mae pobl yn ei brofi fel rhan o daith bywyd, a'r ffordd y caiff y profiadau eu cydnabod.

[Mae cynnydd dysgwyr yn sbardun pwysig](#) ar gyfer cynllunio eich cwricwlwm.

Adlewyrchir hyn yn y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig a'u disgrifiadau dysgu cysylltiedig ar gyfer y Maes hwn. [Bydd y disgrifiadau dysgu ar gyfer y Dyniaethau](#) yn helpu i roi arweiniad manylach i ymarferwyr.

Er mwyn meithrin cyd-ddealltwriaeth o gynnydd o 3 i 16 oed mewn perthynas â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn y Maes hwn, rhoddir enghraifft o 'daith ddysgu' ar gyfer pob lens. Mae pob un o'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig yn y Maes hwn i'w gweld drwy'r teithiau dysgu, yn dibynnu ar y dull ddefnyddir. Mae'r teithiau dysgu hyn yn dangos sut y gall dysgwr feithrin dealltwriaeth o gysyniadau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg drwy lensys amrywiol, a gallant fod yn ddefnyddiol wrth gynllunio eich cwricwlwm, ochr yn ochr â'r disgrifiadau dysgu ar gyfer y Dyniaethau. Nid yw'r enghreifftiau hyn yn cynnig cyfres amgen o ddisgrifiadau dysgu, ac nid ydynt ychwaith yn cynnig pwyntiau cyfeirio na meini prawf penodol ar gyfer cyflymder cynnydd, ac ni ddylid eu defnyddio felly.

Taith Ddysgu Enghreifftiol 1: Chwilio am ystyr a phwrpas

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar ddau ddatganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: *Mae digwyddiadau a phrofiadau dynol yn gymhleth a chânt eu canfod, eu dehongli a'u cynrychioli mewn gwahanol ffyrdd, ac maent yn cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl.* Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon â *chwestiynau dyfnach bywyd*. Ar gamau dysgu cynnar, bydd dysgwyr yn dechrau gofyn cwestiynau dyfnach amdanynt eu hunain ac eraill, ac am y byd

naturiol a'r pethau byw o'u cwmpas (e.e. Pwy ydw i? Pam mae pethau'n marw?), yn ogystal â gwrando ar farn pobl eraill. Ymhellach ar hyd y daith hon, byddant yn casglu ac yn trafod mewnwelediad crefyddol ac anghrefyddol ac yn ystyried eu barn, eu safbwyntiau a'u dehongliadau eu hunain, a rhai pobl eraill, mewn ffordd fwyfwy soffistigedig. Yn ddiweddarach, gellir trafod a gwerthuso materion yn ymwneud â gwirionedd, ystyr, pwrpas a gwerth wrth i ddysgwyr ystyried amrywiaeth o gwestiynau heriol am y materion hyn yn ddyfnach (e.e. bodolaeth da a drwg, natur dioddefaint, defnyddio cyfoeth). Gallant gydnabod bod ymatebion i'r fath gwestiynau yn gymhleth ac, yn aml, nad ydynt yn gyflawn nac yn bendant.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *dylanwad, parhad a newid*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau gwybod a mynegi'r hyn y maent yn ei hoffi a'r hyn nad ydynt yn ei hoffi, yr hyn sy'n eu gwneud yn hapus ac yn drist, a'u gobeithion a'u breuddwydion ar gyfer y dyfodol, yn ogystal ag ymateb i syniadau pobl eraill. Ymhellach ar hyd eu taith, gallant adnabod a thrafod mewnwelediad crefyddol ac anghrefyddol mewn perthynas â theimladau ac anghenion bodau dynol, gan gynnwys yr hyn sy'n dylanwadu arnynt a'r ffyrdd y cânt eu mynegi yn eu bywydau eu hunain ac ym mywydau pobl eraill. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddod i adnabod parhad a newid mewn ymatebion i gwestiynau am ystyr a phwrpas mewn bywyd, yn eu bywydau eu hunain ac mewn cymdeithas a diwylliant, ar adegau ac mewn lleoedd gwahanol. Maent yn gwerthuso gwerthoedd a syniadau cyfoes perthnasol mewn perthynas â hunan-werth o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd ag *ymdrechion a chyfraniadau bodau dynol*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dangos ymwybyddiaeth o'r bobl a'r 'syniadau mawr' sydd wedi llywio eu hardaloedd lleol a'u bywydau pob dydd. Ymhellach ar hyd eu taith, byddant yn dychmygu ac yn trafod yr hyn y gallant ei gyfrannu nawr ac yn y dyfodol, ac yn dod yn fwyfwy ymwybodol o'r gydberthynas rhwng dyhead ac arferion, gan ystyried amrywiaeth o gyfraniadau o ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol ar yr un pryd. Yn ddiweddarach, wrth i ddealltwriaeth dysgwyr ddatblygu, gallant wneud cysylltiadau cynyddol gymhleth ymhlith agweddau ar iechyd a lles, anghenion a gofynion y byd sydd ohoni, a'u hymdrechion eu hunain i chwilio am ystyr a phwrpas.

Taith Ddysgu Enghreifftiol 2: Y byd naturiol a phethau byw

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar ddau ddatganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: Mae ein byd naturiol yn amrywiol a deinamig, wedi'i ddylanwadu gan brosesau ffisegol a gweithredoedd dynol ac Mae dinasyddion gwybodus, hunanymwybodol yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd sy'n wynebu dynoliaeth, ac yn gallu cymryd camau ystyrion ac egwyddorol. Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon â *gofal, ystyriaeth a pharch*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dangos gofal a pharch tuag at y byd naturiol a'r pethau byw o'u cwmpas. Ymhellach ar hyd eu taith, gallant adnabod sut a pham y byddant hwy ac eraill yn dangos gofal, pryder a pharch, yn ogystal ag ystyried safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol. Yn ddiweddarach, ac yn fwyfwy soffistigedig, gall dysgwyr ddechrau codi cwestiynau moesegol mewn perthynas â gweithgarwch dynol, natur a lle, a'u hystyried yn feirniadol, gan fynd i'r afael ag ymatebion crefyddol ac anghrefyddol, yn ogystal â'u hymatebion eu hunain.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *rhyfeddod*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau cael eu rhyfeddu gan fyd natur, a bydd hyn yn datblygu wrth iddynt archwilio'r byd o'u cwmpas, gan arsylwi a gofyn cwestiynau. Ymhellach ar hyd eu taith, bydd ymdeimlad o gymhlethdod bywyd a'i gydgyssylltiad yn tyfu, yn ogystal ag ymdeimlad o gyfrifoldeb gweithredol. Yn ddiweddarach, bydd profiadau o ryfeddod yn dod yn fwy cynnil drwy ymgysylltu'n ddyfnach ac yn ehangach â lleoedd a phobl eraill, yn ogystal â'r byd naturiol a phethau byw.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *chyfrifoldeb a gweithredu*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dangos ymwybyddiaeth o'r amrywiaeth o bethau byw y tu hwnt iddynt hwy eu hunain, a'r ffaith y gall eu gweithredoedd effeithio arnynt. Ymhellach ar hyd eu taith, gallant ddod i wybod 'straeon' crefyddol ac anghrefyddol am leoedd lleol, y byd naturiol a phethau byw, a sut maent yn gysylltiedig â'u hunain ac eraill. Drwy straeon crefyddol ac anghrefyddol (e.e. am darddiad y byd), gall dysgwyr ddysgu am athroniaethau gwahanol sy'n bwysig i'n dealltwriaeth o'r byd a lle bodau dynol ynddo. Yn ddiweddarach, ac yn fwyfwy soffistigedig, byddant yn meithrin y gallu i adnabod sut y caiff gwerthoedd a chredoau eu hadlewyrchu mewn gweithredoedd o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol, a'r berthynas rhyngddynt hwy a'u profiadau eu hunain.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *lle a gofod*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau sylweddoli eu bod wedi'u lleoli mewn lle a gofod, a bydd i hyn ystyr iddynt. Ymhellach ar hyd eu taith, byddant yn adnabod bod lleoedd a gofodau o'u cwmpas yn golygu pethau gwahanol i bobl wahanol, yn ogystal ag ystyried lleoedd o arwyddocâd arbennig am resymau crefyddol neu anghrefyddol. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddechrau adnabod ac esbonio lleoedd sy'n destun dadlau (crefyddol ac anghrefyddol), gan werthfawrogi materion sensitif mewn perthynas â lle. Gallant ddeall cymhlethdod dadleuon a dylanwadau megis hunaniaeth, awdurdod, gwerthoedd, moeseg ac ystyriaethau ynghylch ystyr a phwrpas mewn bywyd.

Taith Ddysgu Enghreifftiol 3: Gwerthoedd a moeseg

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar ddau ddatganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: *Mae digwyddiadau a phrofiadau dynol yn gymhleth a chânt eu hamgyffred, eu dehongli a'u cynrychioli mewn gwahanol ffyrdd ac Mae dinasyddion gwybodus, hunanymwybodol yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd sy'n wynebu dynoliaeth, ac yn gallu cymryd camau ystyrion ac egwyddorol*. Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon â'r *hyn sy'n werthfawr i bobl*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau adnabod beth sydd o werth iddynt (e.e. tegwch, ymddiriedaeth, cariad, bywyd a charedigrwydd) a byddant yn gwrando ar farn pobl eraill. Gallant gydnabod yr angen i barchu eraill a gallant ddangos sut beth yw hyn yn eu bywydau pob dydd. Ymhellach ar hyd eu taith, bydd dysgwyr yn dod yn ymwybodol o wahanol ddehongliadau a ffyrdd o fynegi gwerthoedd cyffredin, gan werthfawrogi amrywiaeth o ddylanwadau crefyddol ac anghrefyddol. Byddant yn dysgu sut mae rhai gwerthoedd a hawliau wedi newid dros amser. Wrth i'w gwybodaeth a'u profiad dyfu, gall dysgwyr ddechrau trafod amrywiaeth o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol o fewn achosion o anghydraddoldeb ac anghyfiawnder, yn ogystal â'r heriau sy'n gysylltiedig ag adnabod a diogelu hawliau dynol. Yn ddiweddarach, byddant yn meithrin y gallu i ffurfio, amddiffyn ac ailystyried eu

safbwyntiau moesegol ar faterion o bwys crefyddol ac anghrefyddol (e.e. sancteiddrwydd bywyd, rhyddid i lefaru, lles anifeiliaid, a rhyfel).

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *chredoau, gweithredoedd a chanlyniadau*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dangos dealltwriaeth o'r hyn sy'n dda ac yn ddrwg, a'r berthynas rhwng hyn a'u gweithredoedd a'u teimladau. Ymhellach ar hyd eu taith, mewn ffordd fwy eang a soffistigedig, gallant esbonio sut y gall eu gweithredoedd arwain at ganlyniadau iddynt hwy eu hunain ac i eraill, ac i'r byd a phethau byw, gan ddefnyddio mewnwelediad o amrywiaeth o argyhoeddiadau athronyddol crefyddol ac anghrefyddol. Yn ddiweddarach, gallant ddechrau rhagdybio a gwerthuso'r ffactorau sy'n dylanwadu ar eu hagweddau, eu hymddygiad a'u gweithredoedd, a rhai pobl eraill, gan gynnwys ffactorau sy'n ymwneud â chredoau ac arferion crefyddol ac anghrefyddol.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *gwneud penderfyniadau*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau adnabod enghreifftiau sylfaenol o gyfyng gyngor moesol a chynnig atebion. Ymhellach ar hyd eu taith, maent yn adnabod rheolau a chodau ymddygiad (crefyddol ac anghrefyddol) sy'n berthnasol iddynt hwy ac eraill o'u cwmpas, a gallant esbonio eu heffaith ar fywydau pobl. Yn ddiweddarach, gyda soffistigeiddrwydd cynyddol, gall dysgwyr ddechrau adnabod y cyfrifoldebau a'r heriau sy'n gysylltiedig â gwneud penderfyniadau, a'u trafod yn feirniadol, gan ddangos dealltwriaeth o ffigyrau, prosesau a sefydliadau perthnasol sy'n cyfrannu at wneud penderfyniadau, mewn cyd-destunau crefyddol ac anghrefyddol. Bydd dysgwyr yn adnabod cyfleoedd lle mae angen cymryd camau moesol priodol yn eu cymunedau, yng Nghymru ac yn y byd ehangach.

Taith Ddysgu Enghreifftiol 4: Hunaniaeth a pherthyn

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar ddau ddatganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: *Mae digwyddiadau a phrofiadau dynol yn gymhleth a chânt eu hamgyffred, eu dehongli a'u cynrychioli mewn gwahanol ffyrdd, ac Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac amrywiol ac maen nhw'n cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl*. Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon â'r *hyn sy'n gwneud pobl yn pwy ydynt hwy*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dangos ymwybyddiaeth o bwy ydynt hwy a'r ffaith eu bod yn debyg ac yn wahanol i eraill. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, byddant yn trafod yr hyn a all ffurfio hunaniaeth (e.e. cydberthnasau, ffyrdd o fyw, credoau, lle) a'r ffordd y mae'r rhain yn dylanwadu ar bobl a'u cymunedau. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr adolygu a gwerthuso amrywiaeth o athroniaethau crefyddol ac anghrefyddol, safiadau mewn bywyd ac arferion sy'n ymwneud â'r hyn y mae bod yn ddynol yn ei olygu, a gallant ffurfio eu safbwyntiau eu hunain a'u hystyried mewn ffordd feirniadol.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *chymunedau, cyfraniadau ac amrywiaeth*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau deall eu bod yn rhan o grwpiau a chymunedau amrywiol, a sut beth yw perthyn. Maent yn ymwybodol o amrywiaeth o fewn cymunedau perthnasol a'r ffaith bod eu profiadau o berthyn yn debyg ac yn wahanol i brofiadau pobl eraill. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio ffyrdd o fynegi ymdeimlad o berthyn mewn amrywiaeth o gyd-destunau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant drafod arwyddocâd perthyn ym mywydau pobl, gan gynnwys eu bywydau eu hunain. Yn

ddiweddarach, ac yn fwyfwy soffistigedig, gall dysgwyr ddechrau adnabod a gwerthuso cydberthnasau rhwng perthyn, ymrwymiad a chyfraniadau at gymdeithas, diwylliant a lles.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *lle, amser a chydberthnasau*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dod yn ymwybodol eu bod yn bodoli mewn lle ac amser, a bod hyn yn eu llywio hwy a'r cymunedau o'u cwmpas. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio'r rhyngweithio rhwng amrywiaeth o gymunedau a chymdeithasau yn lleol ac yn ehangach, a gallant drafod cyfraniadau hunaniaeth a pherthyn at safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant ddechrau adnabod parhad a newid mewn hunaniaeth a pherthyn, a'r ffyrdd y cânt eu profi yn bersonol ac ar y cyd. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr archwilio a gwerthuso cydberthnasau a rhyngddibyniaethau rhwng amrywiaeth o grwpiau, cymunedau a chymdeithasau (yn lleol, yn genedlaethol ac yn fyd-eang) a'u heffaith ar fywydau pobl a'r byd naturiol. Gallant ystyried rolau hunaniaeth a pherthyn yn feirniadol er mwyn deall materion cyfoes cyffredin ac ymateb iddynt o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol.

Taith Ddysgu Enghreifftiol 5: Awdurdod a dylanwad

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar dri datganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: *Mae digwyddiadau a phrofiadau dynol yn gymhleth a chânt eu hamgyffred, eu dehongli a'u cynrychioli mewn gwahanol ffyrdd, Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac yn amrywiol, ac maen nhw'n cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl, ac Mae dinasyddion gwybodus, hunanymwybodol yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd sy'n wynebu dynoliaeth, ac yn gallu cymryd camau ystyrlon ac egwyddorol*. Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon ag *awdurdodau a dylanwadau*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau sylweddoli bod rhai pobl bwysig yn dylanwadu arnynt, a bod hyn yn effeithio ar y ffordd y maent yn teimlo, yn meddwl ac yn ymddwyn. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant adnabod ac archwilio gwahanol ffynonellau awdurdod mewn cyd-destunau crefyddol ac anghrefyddol (e.e. arweinwyr, cydberthnasau, testunau, codau ymddygiad, traddodiadau). Gallant ddechrau deall bod ffynonellau awdurdod yn dylanwadu ar fywydau pobl mewn amrywiaeth o ffyrdd. Yn ddiweddarach, wrth i ddealltwriaeth dysgwyr ddatblygu, gallant ddadansoddi a gwerthuso cydberthnasau cymhleth sy'n bodoli ymhlith ffynonellau awdurdod a rhyngddynt (gan gynnwys eu rhai eu hunain). Gallant ddechrau ystyried awdurdod profiad crefyddol ac ysbrydol a chydwybod, yn y gorffennol a'r presennol, a'u heffaith ar bobl, cymdeithas a diwylliant, mewn ffordd feirniadol.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *phrofiadau a dehongliadau*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dod yn ymwybodol o ddylanwadau pwysig ym mywydau pobl eraill, a'r ffaith bod eu profiadau'n debyg ac yn wahanol i'w profiadau eu hunain. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio'r ffaith y caiff ffynonellau awdurdod eu dehongli mewn ffyrdd gwahanol gan bobl a grwpiau amrywiol, o fewn cyd-destunau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant ddechrau adnabod dylanwadau ar ddehongliadau a'r ffaith bod rhai ffynonellau awdurdod yn fwy dylanwadol nag eraill i wahanol bobl, grwpiau a chymdeithasau. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddefnyddio sawl ffynhonnell awdurdod i werthuso dehongliadau crefyddol ac anghrefyddol o faterion sy'n berthnasol i'r cyflwr dynol, a gallant gyflwyno eu safbwyntiau gwybodus eu hunain. Gallant ystyried yn feirniadol sut a pham y gall profiadau a chysyniadau o awdurdod newid dros amser.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *dewisiadau a gweithredoedd*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau deall y gall dewisiadau effeithio ar eu gweithredoedd. Gallant ddangos ymwybyddiaeth o ddylanwadau ar eu dewisiadau. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant ddechrau sylweddoli sut mae pobl a chymunedau'n dibynnu ar ffynonellau awdurdod crefyddol ac anghrefyddol i'w harwain yn eu bywydau a llywio penderfyniadau pwysig. Yn ddiweddarach, wrth i dealltwriaeth dysgwyr ddatblygu, gallant ddefnyddio eu gwybodaeth am amrywiaeth o ffynonellau awdurdod, a'u dealltwriaeth ohonynt, i ymgysylltu'n feirniadol â materion neu ddadleuon moesegol cyfoes, a dylanwadu ar weithredoedd a chanlyniadau posibl (e.e. her, consensws, cymodi).

Taith Ddysgu Enghreifftiol 6: Cyberthnasau a chyfrifoldeb

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar ddau ddatganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: *Mae ein byd naturiol yn amrywiol a deinamig, wedi'i ddylanwadu gan brosesau a gweithredoedd dynol, ac Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac yn amrywiol, ac maen nhw'n cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl*. Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon â'r *ffordd y mae pobl yn byw gyda'i gilydd*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau deall eu bod yn byw mewn nifer o gyberthnasau. Maent yn ymwybodol o'r hyn sy'n eu helpu i fyw gydag eraill. Gallant gynnig barn ar ffyrdd o ddatrys anghytundeb. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant adnabod a thrafod ffyrdd y caiff pwysigrwydd cyberthnasau (personol, cymdeithasol, amgylcheddol a throsgynnol) ei fynegi ym mywydau pobl, gan gyfeirio at gyd-destunau crefyddol ac anghrefyddol. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddechrau sylweddoli bod cyberthnasau yn ddynamig ac yn gymhleth. Gallant ystyried dylanwadau a all gyfrannu at gytgord ac anghytgord yn fyd-eang, yn lleol ac yn bersonol (gan gynnwys dylanwadau crefyddol ac anghrefyddol) mewn ffordd feirniadol. Gallant adolygu a gwerthuso heriau sy'n gysylltiedig â chyberthnasau, gan gyfeirio at amrywiaeth o fewnwelediadau a phrofiadau crefyddol ac anghrefyddol.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *chyfrifoldebau a chydgyssylltiad*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dod yn ymwybodol o gysylltiadau rhwng eu bywydau eu hunain a bywydau pobl eraill, y byd naturiol a phethau byw. Gallant ddangos cyfrifoldeb tuag at eraill drwy weithredoedd syml. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant adnabod pam a sut mae pobl yn dangos cyfrifoldeb dros bobl ac am leoedd y tu hwnt i'w cyberthnasau personol. Gallant drafod dimensiynau materol ac anfaterol cyberthnasau (gan gynnwys dimensiynau ysbrydol, crefyddol, moesol), a gallant ddechrau adnabod cysylltiadau â thwf bodau dynol a sut y gall pobl fyw gyda'i gilydd yn gyfrifol yn y byd. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddechrau datblygu gwerthfawrogiad beirniadol o faterion arwyddocaol sy'n effeithio ar gyberthnasau ar lefel fyd-eang a gallant ddychmygu dyfodol posibl. Gallant ymgysylltu'n feirniadol ag amrywiaeth o athroniaethau crefyddol ac anghrefyddol gan archwilio cydgysylltiad mewn bywyd, yn ogystal â natur a dealltwriaeth bodau dynol oddi mewn iddo.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *lles, hunaniaeth a chynhwysiant*. Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dod yn ymwybodol o'u profiadau a'u teimladau eu hunain pan fyddant yn cymryd rhan mewn gweithgareddau gydag eraill. Gallant gydnabod bod gan bobl eraill brofiadau a theimladau hefyd, a'u bod yn wahanol ac yn debyg i'w profiadau a'u

teimladau eu hunain. Byddant yn dangos chwilfrydedd am fywydau pobl eraill. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio sut y gall gweithredu olygu ymroddiad ac aberth sylweddol (yn y gorffennol a'r presennol) a chael effaith fawr ar fywydau a lles pobl eraill a'r byd ehangach. Gallant ddechrau adnabod cysylltiadau rhwng gweithredoedd a hunaniaeth, gan gynnwys dylanwadau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant adnabod annhegwch ac anghydraddoldeb yn eu bywydau personol eu hunain ac mewn cymdeithas ehangach, ac awgrymu heriau priodol. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ystyried yn feirniadol sut bethau yw cydberthnasau iach a beth yw eu cyfraniad at les, gan gyfeirio at amrywiaeth o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant ddechrau deall a gwerthuso cydberthnasau rhwng hunaniaeth bersonol a hunaniaeth berthnasol o fewn grŵp.

Taith Ddysgu Enghreifftiol 7: Taith bywyd

Mae'r daith ddysgu ar gyfer y lens hon yn seiliedig ar ddau ddatganiad o'r hyn sy'n bwysig yn bennaf: *Mae digwyddiadau a phrofiadau dynol yn gymhleth a chânt eu hamgyffred, eu dehongli a'u cynrychioli mewn gwahanol ffyrdd, ac Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac yn amrywiol ac maen nhw'n cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl.* Gellir archwilio cysylltiadau â datganiadau eraill o'r hyn sy'n bwysig a Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill drwy'r lens hon hefyd.

Bydd y disgrifiadau dysgu'n helpu i roi arweiniad manylach ar gynnydd.

Mae a wnelo'r daith hon ag *ystyr, pwrpas a dylanwad.* Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau sylweddoli bod gan bobl straeon bywyd personol. Byddant yn dechrau adrodd hanes eu bywydau eu hunain. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio amrywiaeth o lwybrau bywyd y mae pobl wedi'u profi, gan gyfeirio at gyd-destunau a dylanwadau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant ddechrau adnabod cysylltiadau â chreu ystyr a phwrpas. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddadansoddi'r cysyniad o alwad yn y gorffennol a'r presennol, a'i ystyried yn feirniadol, o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol. Gallant archwilio heriau y bydd pobl yn eu hwynebu ar hyd llwybr bywyd a gwerthuso ymatebion crefyddol ac anghrefyddol.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *chamau a digwyddiadau bywyd.* Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau dod yn ymwybodol eu bod yn tyfu ac yn newid dros amser. Byddant yn profi ac yn cymharu'r ffyrdd y caiff eu twf eu hunain a thwf pobl eraill eu cydnabod a'u dathlu. Gallant ddangos y cysylltiad rhwng eu bywydau ac adegau a thymhorau arbennig. Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio digwyddiadau arwyddocaol mewn bywyd a defodau newid byd, a gallant drafod eu rolau ym mywydau pobl drwy gyfeirio at fewnwelediadau crefyddol ac anghrefyddol. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr ddadansoddi gweithredoedd defodol bodau dynol wrth nodi digwyddiadau arwyddocaol ac amser, a'u trafod yn feirniadol. Gallant ddechrau gwerthuso athroniaethau perthnasol ynghylch amser o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol a dangos sut y gall y rhain effeithio ar gredoau, arferion a gweithredoedd.

Mae a wnelo'r daith hon hefyd â *theithiau corfforol ac ysbrydol.* Ar gamau cynnar eu taith ddysgu, bydd dysgwyr yn dechrau sylweddoli eu bod yn mynd ar lawer o deithiau gwahanol am resymau amrywiol. Maent yn dangos diddordeb yn nheithiau pobl eraill a gallant weld ym mha ffyrdd y maent yn debyg ac yn wahanol i'w profiadau eu hunain. Maent yn ymwybodol bod gan deithiau nodweddion corfforol yn ogystal â nodweddion anfaterol.

Ymhellach ar hyd eu taith ddysgu, gallant archwilio profiadau pobl o deithiau pwysig o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol, a gallant nodi rhesymau dros y teithiau hyn. Gallant

ddechrau deall bod teithiau'n gysylltiedig â lle ac amser. Gallant ddychmygu sut beth y gallai taith bwysig fod yn eu bywydau eu hunain. Yn ddiweddarach, gall dysgwyr adnabod a gwerthuso cydberthnasau rhwng teithiau corfforol ac ysbrydol a'u heffeithiau ar fywydau unigolion, cymunedau a chymdeithas ehangach (e.e. hunaniaeth, ffuriant bodau dynol, amrywiaeth, diwylliant). Gallant ystyried y cydgysylltiad rhwng teithiau, tirweddau a phobl mewn lleoedd ac ar adegau gwahanol, gan gyfeirio at gyd-destunau crefyddol ac anghrefyddol.

Cyfoethogi profiadau dysgwyr o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg

Pa ddull bynnag a ddefnyddir i gynllunio'r cwricwlwm, bydd angen i ysgolion a lleoliadau sicrhau darpariaeth gyfoethog ar gyfer dysgu o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg drwy amrywiaeth eang o brofiadau. Mae profiadau dysgu yn agwedd ganolog ar athroniaeth [Fframwaith Cwricwlwm i Gymru](#). Wrth gynllunio eu cwricwlwm, dylai ysgolion a lleoliadau sicrhau y cynigir amrywiaeth o brofiadau i'r dysgwyr sy'n briodol yn ddatblygiadol ac sy'n berthnasol i Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

Gall y profiadau hyn gynnwys cyfleoedd i wneud y canlynol:

- ymgysylltu â chymunedau lleol crefyddol ac anghrefyddol, mewn ffyrdd y bydd y dysgwyr yn eu mwynhau ac yn eu cofio
- chwarae rôl a chymryd rhan mewn gweithgareddau megis dathliadau neu ddigwyddiadau ail-greu, neu arsylwi arnynt
- ystyried yr hyn sy'n dylanwadu ar bobl wrth iddynt ymateb i gyfyng gyngor moesegol, datrys problemau gwirioneddol a phresennol, neu ystyried digwyddiadau yn y gorffennol
- profi ac ystyried dirgelwch a rhyfeddod y byd naturiol, lleoliadau hanesyddol a safleoedd crefyddol a diwylliannol
- arsylwi a chymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol sy'n helpu dysgwyr i ddeall profiadau dynol
- archwilio a thrin a thrafod arteffactau a gwrthrychau crefyddol, gan gynnwys testunau cysegredig a thestunau eraill
- ymweld â mannau addoli lleol a lleoedd, tirweddau ac amgylcheddau arbennig eraill, gan gynnwys rhai sydd â dimensiwn crefyddol ac ysbrydol arwyddocaol
- cwrdd â phobl y mae ffydd a chred yn bwysig iddynt, gan gynnwys rhai sydd â chrefydd bob-dydd a bydolygon bob-dydd
- gofyn cwestiynau mawr sy'n ymwneud â phwerau uwch/realiti eithaf, y byd, ystyr a phwrpas bywyd a'u profiadau eu hunain
- trin a thrafod gwahanol fathau o ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol e.e. arweinwyr crefyddol, pobl â ffydd a chred, athronwyr, mannau addoli, arteffactau, testunau cysegredig a gweithiau athronyddol.

Hefyd, er mwyn cyfoethogi profiadau dysgwyr o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, mae angen i ysgolion a lleoliadau archwilio eu lle yn y gymuned leol a'r gymuned ehangach fel cam pwysig yn y broses o gynllunio eu cwricwlwm. I ategu hyn, gall ysgolion a lleoliadau ymchwilio i'r grwpiau ffydd a chred a gynrychiolir yn lleol a ledled Cymru, yn ogystal â lleoedd a gofodau cysegredig, yn y gorffennol a'r presennol.

Cysylltiadau allweddol â Meysydd eraill

Wrth gynllunio'r cwricwlwm mewn ysgolion a lleoliadau, dylid archwilio cysylltiadau a rhyngddibyniaethau clir rhwng Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a'r Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill fel rhan o gwricwlwm cyfannol. <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/cynllunio-eich-cwricwlwm>. Dylid defnyddio'r cysylltiadau a'r rhyngddibyniaethau hyn wrth drefnu'r cwricwlwm, a dylai ymarferwyr gydweithio'n greadigol er mwyn cefnogi dysgwyr i wireddu pedwar diben y cwricwlwm.

Rhestr wirio i ysgolion a lleoliadau

Gall ysgolion a lleoliadau ddefnyddio'r cwestiynau canlynol wrth gynllunio eu cwricwlwm ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

- Ydych chi wedi ystyried sut y bydd Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn gweithio orau o fewn Maes y Dyniaethau?
- Ydy'r ffordd rydych yn cynllunio'r cwricwlwm ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn helpu i wireddu'r pedwar diben?
- Ydych chi wedi defnyddio'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig ar gyfer y Maes hwn er mwyn eich helpu i gynllunio'r cwricwlwm?
- Ydych chi wedi defnyddio cysyniadau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg wrth gynllunio'r cwricwlwm?
- Ydych chi wedi ystyried amrywiaeth o lensys y gellir eu defnyddio i edrych ar gysyniadau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg er mwyn helpu i gynllunio'r cwricwlwm?
- Ydych chi wedi ystyried cynnydd mewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, gan ddefnyddio'r disgrifiadau dysgu ym Maes y Dyniaethau?
- Ydych chi wedi ystyried y 'teithiau dysgu' a ddarparwyd er mwyn eich helpu i ddeall cynnydd mewn perthynas â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg?
- Ydych chi wedi myfyrio ar deithiau dysgu posibl eich dysgwyr eich hun er mwyn eich helpu i gynllunio'r cwricwlwm ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg?
- Ydych chi wedi cynnwys cyfleoedd i gyfoethogi profiadau dysgwyr o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg wrth gynllunio'r cwricwlwm?
- Ydych chi wedi gwneud cysylltiadau clir rhwng Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a'r Meysydd Dysgu a Phrofiad Eraill?
- Ydych chi wedi cynnwys cyfleoedd ar gyfer datblygiad ysbrydol dysgwyr o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg?
- Ydy eich cwricwlwm ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn sicrhau dyfnder, ehangder ac ansawdd dysgu priodol?

Eitem 12

**Cyfarfod Cymdeithas CYSAGau Cymru,
Rhithwir, drwy Microsoft Teams
Dydd Mawrth, 23 Mawrth, 2021
10.15a.m. – 1.00p.m.**

Yn bresennol

<p>Ynys Môn / Anglesey Rheinallt Thomas (RT) Gwyneth Mai Hughes (GH) Dylan Rees (DR)</p> <p>Blaenau Gwent Paula Webber (PW) Kathy Riddick (KW) Chris Abbas (CA) John Meredith (JM)</p> <p>Pen-y-bont ar Ogwr / Bridgend Edward J. Evans (EE) Angela Hill (AH) Alice Parry (AP)</p> <p>Caerffili/ Caerphilly Paula Webber (PW) Janet Jones (JJ) Cyng John Taylor (JT) Paul Warren (PWn) Cyng Michael Gray (MG) Rebecca Barrett (RB) Janet Jones (JJ) Martyn Western (MW) Carin Quinn (CQ) Teresa Parry (TP)</p> <p>Caerdydd / Cardiff Angela Hill (AH)</p> <p>Sir Gaerfyrddin / Carmarthenshire Kimberley Perry (KP) Cyng Gwyneth Thomas (GT)</p> <p>Ceredigion Cyng Keith Evans (KE)</p>	<p>Conwy Phil Lord (PL) Nicholas Richter (NR)</p> <p>Sir Ddinbych / Denbighshire Phil Lord (PL) Janet Axworthy (JA) Cyng Dave Mackie (DM)</p> <p>Sir y Fflint / Flintshire Vicky Barlow (VB)</p> <p>Gwynedd Dashu (D) Paul Rowlinson (PR) Eurfryn Davies (ED) Selwyn Griffiths (SG)</p> <p>Merthyr Tudful / Merthyr Tydfil Angela Hill (AH)</p> <p>Sir Fynwy / Monmouthshire Paula Webber (PW) Louise Brown (LB) Sue Cave (SC) Suzanne Gooding (SG)</p> <p>Castell-nedd Port Talbot / Neath and Port Talbot Rachel Samuel (RS) Lee Workman (LW) Debbie Thomas (DT) Tim Hewitt (TH)</p> <p>Casnewydd / Newport Paula Webber (PW) Neeta Baicher (NB) Huw Stephens (HS)</p>	<p>Sir Benfro / Pembrokeshire Cyng Huw George (HG) Amanda Lawrence (AL)</p> <p>Powys Cyng. Ange Williams (AW)</p> <p>Rhondda Cynon Taf Angela Hill (AH) Martyn Silezin (MS) Matthew Maidment (MM)</p> <p>Abertawe / Swansea Alison Lewis (AL) Mohsen El-Beltagi (ME)</p> <p>Torfaen Paula Webber (PW) Marilyn Frazer (MF) Sian Lewis (SL)</p> <p>Bro Morgannwg / Vale of Glamorgan Angela Hill (AH) Marged Williams (MW) Edward Williams (EW) Kalpana Natarajan (KN)</p> <p>Wrecsam / Wrexham Libby Jones (LJ) Tania ap Siôn (TaS) Pippa Virdee-Lace BL)</p>	<p>Sylwedyddion: REMW Paul Morgan (PM)</p> <p>CBAC Andrew Pearce (AP)</p> <p>ESTYN Gwawr Meirion (GM)</p> <p>Llywodraeth Cymru Peter Kennedy (PK)</p> <p>REC Dave Francis (DF)</p> <p>Eglwys yng Nghymru Elizabeth Thomas (ET)</p> <p>Y Gwasanaeth Addysg Catholig Angela Keller (AK)</p> <p>Cymwysterau Cymru Philip Blaker (PB) Catrin Verrall (CV)</p> <p>Cofnodion Gill Vaisey (GV)</p> <p>Erail - heb wybod a pha CYSAG mae'n gysylltiedig Cyng J M Williams Primary Education</p>
---	--	---	--

1. Cofnodion a chroeso

Croesawodd RS bawb i'r cyfarfod ac esboniodd y protocol ar gyfer y cyfarfod rhithiol hwn.

Cafwyd croeso gan y Cynghorydd John Taylor, Cadeirydd CYSAG Caerffili, yr awdurdod oedd yn lletya'r cyfarfod. Mynegodd ei siom na allem fod yng Nghaerffili yn y cnawd ond er hynny, roedd yn bleser ganddo'n croesawu a dymunodd yn dda i'r cyfarfod. Rhoddodd gydnabyddiaeth i'r gwaith anhygoel y mae ysgolion ac athrawon wedi bod yn ei wneud mewn amgylchiadau mor anodd.

Diolchodd Cyng Taylor i Rebecca Barnet am fod yn glerc effeithiol ac effeithlon i GYSAG Caerffili, ochr yn ochr â Paula Webber, sy'n rhoi cefnogaeth broffesiynol. Mynegodd ei gefnogaeth i'r bwriad o gyfethol dau berson ifanc a fyddai'n ymuno â'r CYSAG cyn hir i roi llais disgyblion i'r pwyllgor.

Cafwyd croeso hefyd gan Paul Warren, Arweinydd Strategol Gwella Ysgolion. Eglurodd ei fod ef yn gyn bennaeth ac yn sylweddoli'n llwyr yr heriau enfawr sy'n wynebu athrawon ar hyn o bryd a dros y misoedd diwethaf. Cydnabuwyd fod athrawon wedi bod nid yn unig yn rheoli dysgu o bell yn ystod y pandemig ond ar yr un pryd yn rheoli'r newid cwricwlwm a'r cynllunio mae hynny'n ei olygu. Roedd yn sylweddoli hefyd yr effeithiau ar ddisgyblion sy'n cael graddfeydd amrywiol o gefnogaeth wrth ddysgu o gartref a'r effaith ar y gymuned ehangach hefyd.

Nododd y newidiadau sydd ar droed i AG sy'n mynd i fod yn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg (CGM) ac yn orfodol i bob disgybl 3 - 16 oed. Heb hawl yn y dyfodol i rieni dynnu eu plant yn ôl, roedd yn sylweddoli ei bod yn hanfodol fod CGM yn wrthrychol, beirniadol a phlwrailaethol. Bydd hyn yn creu angen am Ddatblygu Proffesiynol Parhaus yn fwy nag erioed.

Soniodd Paul am yr angen i aelodau CYSAG feddu ar y sgiliau i lywio a ffurfio polisi ar lefel genedlaethol. Diolchodd i bawb am wneud eu gorau dros ddysgwyr ledled Cymru.

2. Myfyrdod tawel

Arweiniodd RS yr aelodau drwy fyfyrdod ar y flwyddyn a fu, gan sylweddoli mai'r diwrnod hwn, union flwyddyn yn ôl, oedd diwrnod cyntaf y cyfnod clo yn sgil Covid-19. Cydnabu bawb a oedd wedi colli eu bywydau - sut roedd y nifer wedi cynyddu yn y DU o 364 ym mis Mawrth 2020 i'r ffigwr swyddogol heddiw, sef 126,172. Myfyriodd ynghylch effaith y pandemig, yn gorfforol ac yn emosiynol, ar gynifer o bobl.

Soniodd RS am 'y golau ar ddiwedd y twnnel' gyda rhoi'r rhaglen frechu ar waith. Rhoddodd glod i'r holl weithwyr iechyd a'r gweithwyr allweddol am y cyfan a wnaethant ac y maent yn parhau i'w wneud yn eu gwaith hollbwysig.

Gwahoddodd RS yr aelodau i nodi munud o dawelwch am hanner dydd, yn unol â chynllun Marie Curie i wneud heddiw yn ddiwrnod cofio. Am 8 p.m., anogir pobl i ddal kannwyll ar garreg eu drws, tra bydd adeiladau ledled y wlad yn cael eu goleuo'n felyn.

3. Ymddiheuriadau

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Lucy Grant a John Mitson sy'n Aelodau'r Pwyllgor Gwaith, Jennifer Harding - CYSAG Abertawe, Rita Fiona Thomas - CYSAG Castell-nedd Porth Talbot, Tudor Thomas - CYSAG Sir Fynwy.

4. Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 7 Hydref 2020

Cytunwyd fod y cofnodion yn adlewyrchiad gwir o'r cyfarfod yn amodol ar ychwanegu enw'r Cyng Keith Evans at y rhestr o'r rhai a oedd yn bresennol.

Diolchodd RT am y manylder oedd yn y cofnodion ac am y ffaith iddynt fod yn barod mor gyflym ar ôl y cyfarfod.

5. Materion yn codi o gofnodion cyfarfod diwethaf CCYSAGauC

Eitem 7 – Dysgu Cyfunol – adroddodd RS fod PYCAG wedi bod yn ystyried sut i symud ymlaen ar hyn. Rhoddir diweddariad yn nes ymlaen yn y cyfarfod.

Eitem 10 - cafwyd pryderon gan Ddyneiddwyr Cymru am aelodaeth ar GYSAGau. Mewn ymateb i hyn, roedd y Cadeirydd wedi ysgrifennu at bob ALI yn eu hatgoffa am y llythyr gan LIC yn datgan y gellir rhoi lle i gynrychiolwyr o gredoau anghrefyddol megis dyneiddiaeth, ar Bwyllgor A.

6. Ymgynghoriad Cymwysterau Cymru (CC) (Alice Parry)

[hiips://qualificationswales.org/english/qualified-for-the-future---have-your-say/](https://qualificationswales.org/english/qualified-for-the-future---have-your-say/)

Rhodddodd AP drosolwg o'r ymgynghoriad cyfredol ar y cymwysterau TGAU newydd.

Adroddodd fod Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC wedi dechrau ystyried ymateb i'r ymgynghoriad. Roedd aelodau'r Pwyllgor Gwaith sy'n athrawon wedi ystyried hyn i ddechrau, ac yna cafwyd cyfarfod gyda'r Cyngor Addysg Grefyddol i rannu barn.

Nododd AP fod yr ymgynghoriad yn cynnwys tri phrif gynnig ar gyfer Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau:

1. Adolygu a diwygio TGAU mewn Busnes, Daearyddiaeth, Hanes ac Astudiaethau Crefyddol.

Nododd AP y byddai angen sicrhau y gellir cymharu pob un o'r TGAU. Dylid rhoi'r un dyraniad amser i'r pynciau TGAU i gyd. Byddai CCYSAGauC yn dymuno fod TGAU Astudiaethau Crefyddol yn cael ei gyhoeddi yr un pryd â'r pynciau eraill. Mae angen ystyried CGM statudol ac Astudiaethau Crefyddol opsiynol. Mae angen i'r fanyleb fynd i'r afael â chynhwysiant - dylai fod yn drylwyr ac yn heriol ond hefyd rhaid iddi fod yn hygyrch i bob dysgwr. Yn hytrach na bod y cwrs Llawn neu Fyr yn 100% arholiad, byddai asesu parhaus gyda dull dysgu digidol a chyfunol yn well. Yn ogystal, mae angen i'r TGAU fod yn ddigon heriol fel bod myfyrwyr yn barod i fynd ymlaen at astudio pellach megis Safon Uwch.

2. Os yw'n ymarferol, creu TGAU newydd mewn Astudiaethau Cymdeithasol.

Mae AP yn sylweddoli y gallai hwn fod yn gwrs poblogaidd. Fodd bynnag, bydd angen iddo fod yn eglur ac yn wahanol i bynciau eraill. Er y deellir y gall fod cysylltiadau posibl rhwng disgyblaethau, mae angen i'r cysylltiadau hyn fod yn gyflenwol ac nid yn gystadleuol. Mae angen i bob pwnc fod ar wahân. Ni ddylid caniatáu cuddio Astudiaethau Crefyddol o fewn Astudiaethau Cymdeithasol.

Mae angen i Gymwysterau Cymru ymgynghori â'r Rhanddeiliaid a sicrhau fod arbenigwyr yn cael eu defnyddio i greu'r cymwysterau newydd.

3. Os yw'n ymarferol, creu TGAU integredig newydd mewn Dyniaethau.

Ar gyfer y dull hwn, awgrymodd AP y byddai angen sicrhau fod y cysylltiadau yn gyflenwol a bod y pynciau gwahanol sy'n rhan o'r Dyniaethau yn dal i allu cael eu gweld ar wahân. Mae cyfle yma i wreiddio Datganiadau Yr Hyn sy'n Bwysig mewn TGAU. Byddai dull amlochrog trwy amryw o safbwyntiau yn fuddiol cyn belled â bod y gwahaniaethau rhwng y pynciau eu hunain yn dal yn amlwg.

Nodwyd nad yw rhai ysgolion yn bosibl yn addysgu mewn modd thematig felly ni fydden nhw eisiau arholiad Dyniaethau. Gellid ymdrin â'r CGM statudol mewn cymhwyster Dyniaethau integredig.

Bydd ymatebion pellach gan y Pwyllgor Gwaith ac aelodaeth CCYSAGauC yn ehangach yn cael eu hystyried wrth ffurfio ymateb terfynol CCYSAGauC i'r ymgynghoriad a fydd yn cael ei anfon i Gymwysterau Cymru erbyn 9 Ebrill 2021, cyn dyddiad cau 16 Ebrill. Bydd crynodeb o'r ymateb yn cael ei rannu gyda phob CYSAG pan mae ar gael.

Codwyd cwestiynau a chawsant eu hateb gan wahanol aelodau.

Dywedodd LB fod ei ChYsAG hi wedi edrych ar yr ymgynghoriad. Roedd PW, ymgynghorydd y CYSAG, wedi darparu ymateb drafft i'w ystyried. Roedd athrawon, yn arbennig, yn pryderu am TGAU Dyniaethau gan ddweud pe na bai disgyblion yn cael y cyfle i arbenigo mewn pynciau penodol, byddai hyn yn eu hatal rhag gwneud Safon Uwch neu gymhwyster pellach yn y pwnc e.e. Astudiaethau Crefyddol. Awgrymodd LB fod athrawon yn dymuno cadw arholiadau pynciau ar wahân.

Holodd PL a fyddai Datganiadau Yr Hyn sy'n Bwysig yn cael eu hadlewyrchu yn y TGAU newydd. Cadarnhaodd PW y byddent.

Awgrymodd PL hefyd y byddai'r ddarpariaeth arholiad gynyddol yn y Dyniaethau yn ymdrin â chryn dipyn o gynnwys ac mae angen bod yn ofalus i beidio ag ailadrodd ar draws yr arholiadau.

Cadarnhaodd PW fod dal angen i lawer mwy o gynllunio ddigwydd ar gyfer y cymwysterau newydd. Esboniodd mai'r rheswm y mae CC yn dilyn y llwybr hwn yw i gynnwys y sybsidiaredd a fydd gan ysgolion. Bydd angen darparu ystod o opsiynau arholiad i fod yn addas i'r dewisiadau / dulliau gwahanol o ddylunio a darparu'r cwricwlwm y bydd ysgolion yn eu mabwysiadu.

Dywedodd DF ei fod yn gwerthfawrogi'r cyfarfod diweddar gyda CCYSAGauC yr oedd ef a Deborah Weston wedi eu gwahodd i fynychu ar ran y Cyngor Addysg Grefyddol i drafod y cymwysterau newydd. Yn sgil hynny mae'r Cyngor yn ysgrifennu at yr holl sefydliadau sy'n

aelodau i'w gwneud yn ymwybodol o'r ymgynghoriad a'u hannog i ymateb yn eu ffordd eu hunain os ydynt yn dymuno gwneud hynny.

Atgoffodd EE yr aelodau fod CCYSAGauC wedi cyfarfod CC dros nifer o flynyddoedd. Yn y gorffennol mae CCYSAGauC wedi awgrymu dau fath o TGAU – TGAU Dyniaethau a hefyd ail TGAU Dyniaethau sydd â phwnc arbennig megis Astudiaethau Crefyddol. Cynigiodd y dylid atgoffa CC o'r awgrym hwn.

Holodd HS am yr amserlen o ran CYSAG yn sefydlu Maes Llafur Cytunedig newydd a pha gymwysterau newydd fyddai ar gael.

Eglurwyd y bydd yn rhaid datblygu Meysydd Llafur Cytunedig cyn ein bod yn gwybod i sicrwydd sut bydd y cymwysterau newydd yn edrych – er bydd yna rywfaint o ymwybyddiaeth gan y byddant yn seiliedig ar y cwricwlwm newydd.

Dylai Cynadleddau y Maes Llafur Cytunedig gael eu cynnal yn 2022. Cyhoeddir y cymwysterau newydd yn 2024 i'w haddysgu gyntaf ym mis Medi 2025 a'r arholiadau cyntaf yn 2027.

Dywedodd MW ei fod yn croesawu llwybrau ehangach o feddwl ac athroniaeth ond yn gobeithio nad yw AC yn cael ei lastwreiddio ormod.

Yn ôl KR, mae'r mater o Gynadleddau y Maes Llafur Cytunedig yn bwynt pwysig. Os yw ysgolion yn cyflwyno'r cwricwlwm newydd yn 2022, dylai pob CYSAG drefnu Cynhadledd cyn Medi 2022 fel bod ysgolion yn ymwybodol o ofynion CGM lleol ac y gallant gynnwys CGM wrth gynllunio'r cwricwlwm.

7. Diweddariad a lansio gwefan CCYSAGauC (Tania Ap Siôn)

Rhoddodd TapS ddiweddariad ar gynnydd gyda'r wefan newydd. Dangoswyd 'tudalen gartref' y safle drwy rannu sgrin. Mae rhan Saesneg y wefan wedi'i chwblhau erbyn hyn. Mae'r ochr Gymraeg wrthi'n cael ei datblygu. Mae'r ddewislen yn cadw'r un strwythur â'r wefan bresennol. Mae'r safle newydd yn fwy ffres a chyfoes ac yn hawdd ei lywio dros 5 neu 6 o feysydd.

Mae botymau Twitter a Facebook yn caniatáu integreiddio â'r Cyfryngau Cymdeithasol sy'n rhan bwysig o barhau i godi proffil a hygyrchedd CCYSAGauC.

Bydd y safle'n mynd yn fyw pan mae'r rhannau yn y ddwy iaith wedi'u cwblhau. Nodwyd fod angen ystyried gallu mynd ato drwy chwiliad Google yn Gymraeg.

Diolchodd TapS i bawb a oedd wedi bod â rhan mewn datblygu'r safle ac yn arbennig i waith ardderchog Nick Evans sydd wedi ymgymryd â'r prosiect hwn i CCYSAGauC.

8. Materion llywodraeth Cymru:

Cyfarfodydd (Rachel Samuel)

Cyfeiriodd RS at adroddiad cryno y cyfarfodydd gyda Llywodraeth Cymru a oedd wedi'i gynnwys yn y papurau ar gyfer y cyfarfod heddiw.

Cynhaliwyd dau gyfarfod ers cyfarfod diwethaf CCYSAGauC – 22.10.20 a 17.12.20. Codwyd nifer o gwestiynau ac ymatebwyd iddynt:

- Diweddariad ar Fframwaith AG – mae'r cwestiwn hwn yn dal i fynd rhagddo a'r ateb yw y bydd canllawiau ar gael cyn gynted â phosibl – bydd Libby Jones yn rhannu diweddariad pellach yn ystod cyfarfod CCYSAGauC.
- Effaith Covid 19 – fe'i gwnaed yn glir fod pob deddfwriaeth yn parhau yn ôl y bwriad ac na fyddai oedi i'r Bil Cwricwlwm.
- Ymgynghoriad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg – cadarnhawyd y camau nesaf ar waith y pwyllgor a gellir gweld y canlyniadau o fewn y gwelliannau i'r bil cwricwlwm ac asesu fel y rhannwyd gan Paula Webber heddiw.
- Cynnwys datblygiad Ysbrydol, moesol, diwylliannol, meddyliol, corfforol a chymdeithasol disgyblion yn y canllaw – gwnaed cais i gyfeirio at hwn o fewn y dogfennau i sicrhau meddwl cydgysylltiedig, hyd yn oed pan nad yw'n cael ei grybwyll. Nid yw'r term mwyach yn yr eirfa. Cytunwyd bod angen ystyried hyn ymhellach, ond nid oedd yn glir pwy fyddai'n gwneud hyn.
- Diolchodd LIC i CCYSAGauC am y papurau briffio a baratowyd. Cynigiodd Edward Evans, ar ran CCYSAGauC, edrych ar sefyllfa addoli ar y cyd yn 10/94 nad yw'n cael ei ystyried yn y bil newydd ac felly fydd yn dal yn ofyniad cyfreithiol. Diolchwyd am gwblhau'r papur hwn.
- Papur briffio dyddiedig Chwefror 2020 - mewn ymateb i hwn, cadarnhaodd LIC fod cyllid wedi mynd i'r consortia ar gyfer Datblygu Proffesiynol. O ganlyniad, yr ALLau unigol fyddai'n penderfynu a oedd angen iddynt gyflogi ymgynghorwyr. Awgrymodd LIC ein bod yn siarad yn uniongyrchol â CCAC am y sefyllfa hon.
- Trafodaeth ar y llythyr gan y Gweinidog dyddiedig 16 Tachwedd 2020 yn arbennig 'bydd canllaw pellach i gefnogi Awdurdodau Lleol, CYSAGau a Chynadleddau Maes Llafur Cytunedig yn cael ei ddatblygu dros y misoedd sy'n dod. Fe holon ni hefyd beth sy'n gwneud grŵp gydag argyhoeddiad anghrefyddol penodol yn grŵp 'swyddogol' sydd angen cynrychiolaeth ar GYSAG. Fe'n hysbyswyd y gallai hyn gael ei esbonio yn y fframwaith, o bosibl gweithgor cyd-awduro er mwyn rhoi'r canllawiau angenrheidiol i ALLau fel y gall pob un wneud eu penderfyniadau eu hunain.
- Diweddariadau ar gymwysterau yn awr ac yn y dyfodol - mae hwn eto yn gwestiwn parhaus gyda'r holl ymgynghoriadau sy'n cael eu cynnal yn gysylltiedig â'r cwricwlwm newydd a newidiadau i arholiadau TGAU a lefel A eleni.
- Mynediad i HWB i CCYSAGuC – Cytunwyd y byddai LIC yn ymchwilio i hyn ac yn trefnu i aelod o dîm HWB siarad â ni.

Fframwaith AG (Libby Jones)

Esboniodd LJ fod toriad hir wedi bod mewn gwaith ar y Fframwaith CGM oherwydd sefyllfa Covid-19. Yn y diwedd craffwyd ar y canllawiau drafft ym mis Ionawr 2021 ac fe'i gwelwyd gan y Bwrdd Rhaglen. Roedd rhai gwelliannau wedi cael eu hawgrymu ac roedd grŵp o arbenigwyr yn cynnwys LJ ei hun, wedi gweithio ar hwn ers Chwefror 2021. Bydd yr ymgynghoriad cyhoeddus llawn ar y Fframwaith yn dechrau yng nghanol Mai ac yn para am 8 wythnos. Bydd yr ymatebion yn cael eu dadansoddi hyd at fis Medi / Hydref 2021. Bydd y Fframwaith terfynol ar gael ym mis Rhagfyr 2021. Felly, bydd angen i GYSAGau gynnal

Cynadleddau y Maes Llafur Cytunedig o fis Rhagfyr 2021. Adroddodd LJ fod Cynhadledd y Maes Llafur Cytunedig Wrecsam yn cyfarfod ym mis Ionawr 2022.

Mewn ymateb i gwestiwn gan PW, esboniodd PK fod y Bwrdd Rhaglen yn grŵp arweiniad mewnol ehangach. Dywedodd PW ei bod yn teimlo'i bod yn bwysig fod y Fframwaith newydd yn mynd at y Bwrdd Cydlyniant i sicrhau ei fod yn unol â'r cyfan o'r cwricwlwm newydd. Pwysleisiodd ei bod yn bwysig gwneud yn siŵr fod yn Fframwaith yn cyd-fynd â Datganiadau Yr Hyn sy'n Bwysig.

Ychwanegodd LJ fod LIC, ar 18 Mawrth, wedi anfon copi o'r Fframwaith Drafft i bob un o'r 22 Cyfarwyddwr Addysg. Mae LIC yn gwahodd ymatebion i'r drafft gan yr ALI erbyn 9 Ebrill 2021. Nododd yr aelodau fod hon yn amserlen afrealistig o ystyried y bydd y staff allweddol ar eu gwyliau yn y cyfnod hwn gan ei bod yn Basg.

Mynnodd KP fod LIC yn hyderus eu bod wedi rhoi cymaint o amser ag y gallant ei ganiatáu i'r adborth cychwynnol hwn o ystyried yr amserlen y maen nhw'n gweithio iddi. Atgoffodd yr aelodau y bydd yr ymgynghoriad llawn ar agor tan ganol Mai.

Awgrymodd LB ei bod yn ymddangos nad yw rhai Cyfarwyddwyr Addysg wedi anfon y Fframwaith i Glercod CYSAGau i'w anfon ymlaen i aelodau'r CYSAG. O ystyried nad oedd CCYSAGauC wedi derbyn copi o'r Fframwaith yn swyddogol, esboniodd LJ nad oedd CCYSAGauC mewn sefyllfa i'w anfon i Glercod CYSAG. Awgrymodd LJ y gallai'r aelodau oedd yn bresennol ofyn i'w Clerc CYSAG ofyn i'w Hadran Addysg am gopi y gellir ei ddsbarth i'r aelodau CYSAG.

Pryder KR oedd nad yw'r Fframwaith yn esbonio'r ddeddfwriaeth newydd yn ddigonol. Mae hi'n teimlo fod angen i unrhyw un sy'n defnyddio'r Fframwaith ac yn dehongli ei derminoleg, gael eu gwarchod rhag unrhyw her gyfreithiol. Awgrymodd y dylai fod diffiniadau cyfreithiol o dermau megis 'beirniadol, gwrthrychol a phlwrailaethol er enghraifft. Holodd KR hefyd pam fod y term 'argyhoeddiadau athronyddol' yn cael ei ddefnyddio yn y Fframwaith yn hytrach na 'bydolygon' fel yn y Datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig.

Roedd PW yn cytuno a mynegodd bryder tebyg i un KR. Dywedodd LJ fod rhesymau cyfreithiol pam fod y term 'argyhoeddiadau athronyddol' yn gorfod cael ei ddefnyddio yn y Fframwaith ond roedd hi'n cydnabod y byddai athrawon, yn arbennig, angen cymorth i ddeall y derminoleg.

Nododd DF y bydd yn rhaid i'r REC aros nes bod y ddogfen ymgynghori ar gael cyn y gall ef ei gweld.

Dywedodd CA ei bod hi'n gallu cysylltu'n hawdd â Chlerc y CYSAG ond nad oedd CYSAG Blaenau Gwent wedi cynnal unrhyw gyfarfodydd yn y flwyddyn ddiwethaf.

Dysgu Proffesiynol (Libby Jones)

Roedd PW ac LJ wedi cyfarfod â KP eto ac wedi cyflwyno canfyddiadau arolwg athrawon CCYSAGauC. Gyda bron i 400 o ymatebion, derbyniwyd hyn fel tystiolaeth ddefnyddiol iawn a dywedodd KP fod y ffigyrau'n profi fod yna angen am Ddysgu Proffesiynol i athrawon.

Mynegodd LJ ei diolchgarwch i bob CYSAG am anfon yr arolwg i'w hysgolion. Roedd yr ymatebion yn dystiolaeth fod angen dysgu proffesiynol i gefnogi addysgu CGM.

Fel y gofynnwyd gan KP, mae CCYSAGauC wedi darparu model i ddarlunio dull cydweithredol o Ddysgu Proffesiynol i CGM. Anfonwyd hwn i KP a bwriedir cael cyfarfod arall i drafod y model.

Rhannwyd cyflwyniad PowerPoint i amlinellu cynnwys y model.

Cafodd ystod eang o bartneriaid cydweithredol posibl eu cynnwys megis CCYSAGauC, Estyn, PYCAG, Esgobaethau, ysgolion ayb.

Awgrymodd KR y dylai ystod o grwpiau cred – crefyddol ac anghrefyddol – gael eu cynnwys hefyd fel partneriaid posibl i gefnogi Dysgu Proffesiynol. Esboniodd LJ y rhesymeg dros gynnwys esgobaethau – byddant yn darparu Dysgu Proffesiynol i'w hysgolion eglwys – ond roedd LJ yn cydnabod y cyfraniad gwerthfawr y gallai grwpiau crefyddol ac anghrefyddol eraill ei wneud i Ddysgu Proffesiynol.

Nododd LJ arwyddocâd y newid enw a fydd yn cael effaith ar y pwnc ac ar ddealltwriaeth athrawon o natur y pwnc. Awgrymodd y bydd y Fframwaith yn cynnig rhywfaint o arweiniad i CGM ac y bydd hwn yn adnodd defnyddiol ond ni fydd yn ddigonol ohono'i hun i gefnogi athrawon.

Dywedodd TapS y bydd Dysgu Proffesiynol yn allweddol i sicrhau llwyddiant gweithredu'r cwricwlwm newydd.

9. Cyflwyniad PYCAG – Bil y Cwricwlwm (Paula Webber)

Rhannodd PW gyflwyniad PowerPoint i amlinellu'r sefyllfa gyfredol gyda Bil y Cwricwlwm.

Nodwyd y canlynol:

- Cymeradwywyd y Bil gan y Senedd ar 02.03.21 gyda 32 pleidlais o blaid, 18 pleidlais yn erbyn, ac yn yn atal ei bleidlais.
- Cytunwyd ar y gwelliannau disgwylidig i CGM.
- Ni dderbyniwyd gwelliannau ychwanegol a gynigiwyd, ynglŷn â'r hawl i dynnu'n ôl o CGM a'r cyfrifoldeb am gostau a wynebir drwy ddarparu dau faes llafur CGM mewn ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir sydd o gymeriad crefyddol.
- Bydd angen i'r bil gael Cydsyniad Brenhinol ar 6 Ebrill

Amlinellodd PW y prif newidiadau mewn deddfwriaeth a fydd yn effeithio ar CGM.

Tynnodd PW sylw at y newid enw i GYSAGau a fydd yn cael eu hadnabod fel Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog.

Bydd y ddeddfwriaeth bellach yn adlewyrchu'r gyfarwyddeb flaenorol gan LIC fod cyrff sy'n cynrychioli argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol i'w cynnwys yn aelodaeth Pwyllgor A, h.y.

(i) crefyddau Cristnogol a chrefyddau ac enwadau eraill o grefyddau o'r fath, ac

(ii) argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol.

Yna canolbwyntiodd PW ar y camau nesaf i GYSAGau. Awgrymodd PW fod angen i GYSAGau ymateb i ymgynghoriad y Fframwaith CGM. Bydd angen iddynt drefnu a chynnal Cynhadledd Maes Llafur Cytunedig. Awgrymodd PW sut byddant yn delio â'r newid enw. Mae'n bosibl y bydd angen diweddarau Cylchoedd Gorchwyl a Chyfansoddiadau CYSAG i adlewyrchu newidiadau deddfwriaethol. Bydd angen i GYSAGau baratoi i gynghori ysgolion wrth iddynt ddatblygu eu Cwricwlwm Dyniaethau. Dylid croesawu datganiadau Yr Hyn sy'n Bwysig a chynghori ysgolion ar sut y gellir eu defnyddio i ddarparu'r CGM gorau o fewn y Dyniaethau. Gallai CYSAGau ac ysgolion archwilio hefyd y cysylltiadau a'r rhyng-ddibyniaethau rhwng CGM (o fewn y Dyniaethau) a'r Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill.

Awgrymodd PW fod angen ystyried sut gall CYSAGau a CCYSAGauC weithio mewn partneriaeth gyda'r ALlau, consortia, mudiadau eraill ac ysgolion i ddarparu Dysgu Proffesiynol a phrofiadau dysgu cyfoethog a dilys o amgylch y cysyniadau allweddol o fewn CGM/Dyniaethau.

Gallai CYSAGau fyfyrion a gwerthuso sut gallant ddod yn fwy effeithlon ac effeithiol. Dylai fod sgwrs barhaus gydag athrawon a dysgwyr, i adeiladu perthnasau, yn ei lle.

Holodd PL a oes angen yswiriant indemniad ar GYSAGau gan eu bod yn rhoi cyngor. Bydd angen iddynt sicrhau fod y cyngor o'r safon uchaf.

Eglurodd EE o ran CYSAGau, dim ond un grŵp A sydd, a fydd yn cynnwys cynrychiolwyr crefyddol ac anghrefyddol.

Gan y bydd enw newydd i GYSAGau, awgrymodd RT y gall fod angen enw newydd a logo newydd ar CCYSAGauC.

Nododd LB fod heriau cyfreithiol yn bosibl ar bob adegau gyda heriau posibl o ran y ddeddfwriaeth ei hun, gan nad yw'n caniatáu optio allan i rieni. Yn neddfwriaeth y ddeddf cydraddoldeb, roeddent yn darparu eithriad i wahaniaethu mewn perthynas â chyd-destun addysg grefyddol ac mae angen cadw hynny mewn cof.

Rhannodd GT bryder y gall fod mwy o bwyslais ar athroniaeth a hynny yn lle AG. Dywedodd PW fod datganiadau'r Hyn sy'n Bwysig yn cynnig cyfle mwy cyfoethog am astudiaethau crefyddol mwy pwrpasol a bod angen i ni sicrhau fod athrawon yn cael yr hyfforddiant a'r gefnogaeth i adnabod a gwneud defnydd o'r cyfleoedd hyn.

Cadarnhaodd PK y bydd CGM yn dal i fod yn statudol. Nid yw yn mynd i gael ei lastwreiddio. Nid yw'r newid enw yn tynnu oddi ar AG dda – y bwriad yw ail-bwysleisio'r hyn sy'n golygu AG dda yn barod.

10. Diweddariadau:

Y Cyngor Addysg Grefyddol (Dave Francis)

Dywedodd DF fod y Cyngor wedi bod yn falch cael cydweithio â CCYSAGauC ar y materion ynghylch adolygu cymwysterau.

Cyfeiriodd at y prosiect a sefydlwyd i archwilio'r ddealltwriaeth o'r term 'bydolygon'. Mae'r Ymddiriedolwyr yn cynnig cyfres o sgrysiâu i rannu'r canfyddiadau hyd yma. Bydd y Pwyllgor

Addysg yn parhau i edrych ar y model bydolygon yn hytrach na model crefydd. Gall canlyniad terfynol y prosiect gael ei gofnodi naill ai mewn cyhoeddiad neu ffilm wedi'i hanimeiddio.

Tynnodd DF sylw at brosiectau eraill megis prosiect y Llysgenhadon Ifanc a oedd bellach wedi'i gcontractio i AREIAC. Soniodd am y Marc Ansawdd Addysg Grefyddol ac atgoffodd CCYSAGauC fod hwn ar agor i ysgolion yng Nghymru yn ogystal â Lloegr.

Cynhelir Cyfarfod Blynyddol y Cyngor Addysg Grefyddol ar 11 Mai 2021.

Bydd 3 sedd i'w hethol ar y bwrdd.

Nododd DF hefyd ei bod yn amser adnewyddu tanysgrifiadau aelodaeth REC.

AREIAC (Gill Vaisey)

Adroddodd GV fod trafodaethau'n mynd rhagddynt ar gynhadledd yr haf a bydd y newyddion yn cael ei ledaenu yn fuan.

Erbyn hyn mae pump o bobl yn grŵp rhanbarthol AREIAC Cymru. Pwysleisiodd GV werth AREIAC fel corff proffesiynol ac anogodd aelodaeth, sy'n £70 y flwyddyn. Ceir manylion pellach ar [wefan AREIAC](#).

Roedd GV wedi anfon Newyddlen AREIAC ymlaen i aelodau Cymru er y byddent wedi'i derbyn yn uniongyrchol hefyd. Mae'n cynnwys gwybodaeth ddefnyddiol a chyfleoedd i fynychu gweminarau amrywiol ar-lein – a'r clwb llyfrau.

Roedd manylion Rhaglen Arweinyddiaeth St Gabriel wedi cael ei rannu ag aelodau Cymru. Nodwyd fod y rhaglen hon ar agor i bob ymarferwr yng Nghymru yn ogystal â Lloegr ac y byddai croeso i geisiadau o Gymru. Y prif feini prawf yw bod athro sy'n dymuno gwneud cais yn cefnogi AG y tu hwnt i'w ysgol ei hun (e.e. rhoi cefnogaeth i athrawon mewn ysgolion eraill - yn rhedeg grŵp Rhwydweithio efallai). Ceir manylion yn <https://www.natre.org.uk/news/latest-news/the-culham-st-gabriel-s-leadership-programme/> neu <https://www.reonline.org.uk/leading-re/leadership/leadership-programme/> er bod y dyddiad cau ar 31 Mawrth.

EFTRE (Gill Vaisey)

Mae EFTRE wedi parhau i gynnal ei gyfarfodydd bwrdd ar-lein. Bwriedir cynnal y gynhadledd ddwy flynyddol yn Rhufain ar 25-28 Awst 2022. Y thema fydd 'Crefydd Fyw' sy'n cyd-fynd â'r pwyslais mewn AG yng Nghymru a Lloegr.

MAGC (Paul Morgan)

Adroddodd PM fod MAGC wedi parhau i ganolbwyntio ar ddyfodol y cyhoeddiad *RE Ideas*. Roedd wedi cael cyngor gan PYCAG. Bydd *RE Ideas* yn cael ei ohirio am y dyfodol agos o leiaf. Cydnabuwyd y bydd angen asesu pa newidiadau fydd angen eu gwneud os yw'r cyhoeddiad am barhau.

Rhwydwaith Rhyng-ffydd (Libby Jones)

Adroddodd LJ fod y Rhwydwaith Rhyng-ffydd yn datblygu rhai adnoddau ar gyfer CA3. Roedd Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC wedi cael gwahoddiad i ystyried yr adnodd a chynnig

adborth – er enghraifft a oes angen ei addasu i Gymru. Anfonwyd sylwadau i'r cyhoeddwr ac maent yn ystyried a fydd ar gael i ysgolion yng Nghymru.

Nododd LJ fod aelodaeth newydd y Rhwydwaith yn cynnwys Caplaniaeth Prifysgol y Drindod Dewi Sant.

Adroddodd LJ fod y mewnbwn gan CCYSAGauC bob amser yn cael ei groesawu a'i werthfawrogi.

Diweddariad PYCAG (Libby Jones)

Adroddodd LJ fod aelodau PYCAG wedi trafod ymgynghoriad Cymwysterau Cymru yn eu cyfarfod diwethaf. Maent wedi llunio ymateb sy'n debyg i ymateb CCYSGauC. Ond, mae'n tynnu sylw at yr ymatebion amrywiol gan aelodau unigol. Cydnaybdir nad yw'r aelodau bob amser yn cytuno ar bob pwynt ond maent yn cael dadl a thrafodaeth werthfawr am y pwyntiau a godwyd. Cyfeiriodd LJ at y cytundeb y gallai PYCAG gyflwyno cais i CCYSAGauC am gyllid i greu adnoddau dysgu cyfunol. Fodd bynnag, cytunwyd fod diffyg capasiti ymhlith aelodau PYCAG i wneud gwaith ar adnoddau dysgu cyfunol. Cytunodd PYCAG y byddai'n fwy defnyddiol dwyn ynghyd rhestr o ddolenni defnyddiol ac addas i'r adnoddau sy'n bodoli'n barod.

Nodwyd bod y gwahanol gonsortia yn coladu rhestrau o adnoddau. Bydd LJ yn hwyluso crynhoi'r rhestr hon ac yn cysylltu â Phwyllgor Gwaith CCYSAGau / RS fel Cadeirydd.

Nododd LJ yr ystod o eitemau a drafodwyd yng nghyfarfod PYCAG a oedd yn cynnwys ail-ystyried ei gyfansoddiad a'i aelodaeth.

Gofynnodd KN sut mae disgyblion o gefndir lleiafrifol yn cael eu cynnwys o ran addysg grefyddol mewn ysgolion. Nododd LJ fod sybysidiaredd yn y cwricwlwm newydd yn golygu y gall ysgolion sicrhau fod cynllunio'u cwricwlwm yn adlewyrchu eu hardal a'u dysgwyr eu hunain. Awgrymodd PW fod natur gynhwysol gyffrous y cwricwlwm newydd a'i bwyslais ar amrywiaeth yn rhywbeth i'w ddathlu. Awgrymodd KR, yn unol â hyn, fod angen i GYSAGau gymryd y cyfle hwn i gynnwys cynrychiolwyr o amrywiaeth eang o gefndiroedd.

Adroddiad o'r Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 26 Ionawr (Rachel Samuel / Tania Ap Sion)

I ddechrau diolchodd RS i bawb ar y Pwyllgor Gwaith am eu holl waith a oedd yn fwy anodd oherwydd Covid-19 a'r holl newidiadau gyda'r cwricwlwm.

Amlinellodd RS yr eitemau fel yn ôl yr adroddiad a gyflwynwyd gydag agenda heddiw. Nodwyd fod y rhan fwyaf o'r pwyntiau hyn wedi cael eu trafod yn barod fel rhan o'r agenda.

Nododd yn arbennig, lwyddiant CCYSAGauC mewn sicrhau fod ffi talu'n hwyr CBAC wedi cael ei hepgor ac nad yw'n weithredol mwyach.

Nododd RS fod y Pwyllgor Gwaith wedi cael llythyr gan Gyngor Eglwysi Rhyddion Cymru yn gofyn am gymorth CCYSAGau i gyfieithu adnoddau i athrawon a baratowyd gyda *RE Today* ar themâu gwrth-hiliol a BAME. Bydd hwn yn cael ei gynnwys ar yr agenda i'w drafod yn y pwyllgor gwaith nesaf. Yn dilyn hyn, rhoddir ymateb i'r Cyngor Eglwysi Rhyddion a bydd adborth yn cael ei rannu yng nghyfarfod nesaf CCYSAGauC.

11. Gohebiaeth (Alice Parry)

Croesawodd AP Gwawr Meirion, cynrychiolydd Estyn, i'w chyfarfod CCYSAGauC cyntaf ac fe'i gwahoddwyd i siarad. Adroddodd GM fod Estyn yn ymgysylltu ag ysgolion ynghylch y cwricwlwm newydd. Mae Estyn yn edrych hefyd ar sut mae ysgolion wedi addasu gwaith i ymdopi â'r pandemig. Hysbysodd GM yr aelodau y gellir cyrchu adroddiadau thematig ac adroddiadau o ymgysylltiad diweddar Estyn ag ysgolion o wefan Estyn.

Roedd gohebiaeth wedi'i derbyn fel a ganlyn.

Dyneiddwyr Cymru ynglŷn â llefydd ar GYSAGau (fel y nodwyd ynghynt)

Mudiadau ynglŷn ag adnoddau – bydd hyn yn cael ei drafod gan y Pwyllgor Gwaith.

Y grefydd Baha'i yn estyn cyfarchion Blwyddyn Newydd ar 20 Mawrth 2021.

Rhyng-ffydd Cymru gyda gwahoddiad i rai dathliadau rhithiol – anfonir hwn i'r CYSAGau.

12. Unrhyw fater arall (i'w gytuno arno cyn y cyfarfod gyda'r Cadeirydd)

Dim

13. Dyddiad y cyfarfod nesaf: Haf 2021 i'w Gadarnhau

16 Mehefin 2021 – i'w letya gan Powys

Diolchwyd i Gyngor Bwrdeistref Caerffili am letya'r cyfarfod, i bawb oedd yn bresennol ac i'r holl gyflwynwyr a chyfranwyr.

Daeth y cyfarfod i ben am 13.05.

**Wales Association of SACREs meeting,
Virtual via Microsoft Teams
Tuesday, 23rd March, 2021
10.15a.m. – 1.00p.m.**

Attendance

<p>Ynys Môn / Anglesey Rheinallt Thomas (RT) Gwyneth Mai Hughes (GH) Dylan Rees (DR)</p> <p>Blaenau Gwent Paula Webber (PW) Kathy Riddick (KW) Chris Abbas (CA) John Meredith (JM)</p> <p>Pen-y-bont ar Ogwr / Bridgend Edward J. Evans (EE) Angela Hill (AH) Alice Parry (AP)</p> <p>Caerffili/ Caerphilly Paula Webber (PW) Janet Jones (JJ) Cllr John Taylor (JT) Paul Warren (PWn) Cllr Michael Gray (MG) Rebecca Barrett (RB) Janet Jones (JJ) Martyn Western (MW) Carin Quinn (CQ) Teresa Parry (TP)</p> <p>Caerdydd / Cardiff Angela Hill (AH)</p> <p>Sir Gaerfyrddin / Carmarthenshire Kimberley Perry (KP) Cllr Gwyneth Thomas (GT)</p> <p>Ceredigion Cllr Keith Evans (KE)</p>	<p>Conwy Phil Lord (PL) Nicholas Richter (NR)</p> <p>Sir Ddinbych / Denbighshire Phil Lord (PL) Janet Axworthy (JA) Cllr Dave Mackie (DM)</p> <p>Sir y Fflint / Flintshire Vicky Barlow (VB)</p> <p>Gwynedd Dashu (D) Paul Rowlinson (PR) Eurfryn Davies (ED) Selwyn Griffiths (SG)</p> <p>Merthyr Tudful / Merthyr Tydfil Angela Hill (AH)</p> <p>Sir Fynwy / Monmouthshire Paula Webber (PW) Louise Brown (LB) Sue Cave (SC) Suzanne Gooding (SG)</p> <p>Castell-nedd Port Talbot / Neath and Port Talbot Rachel Samuel (RS) Lee Workman (LW) Debbie Thomas (DT) Tim Hewitt (TH)</p> <p>Casnewydd / Newport Paula Webber (PW) Neeta Baicher (NB) Huw Stephens (HS)</p>	<p>Sir Benfro / Pembrokeshire Cllr Huw George (HG) Amanda Lawrence (AL)</p> <p>Powys Cllr. Ange Williams (AW)</p> <p>Rhondda Cynon Taf Angela Hill (AH) Martyn Silezin (MS) Matthew Maidment (MM)</p> <p>Abertawe / Swansea Alison Lewis (AL) Mohsen El-Beltagi (ME)</p> <p>Torfaen Paula Webber (PW) Marilyn Frazer (MF) Sian Lewis (SL)</p> <p>Bro Morgannwg / Vale of Glamorgan Angela Hill (AH) Marged Williams (MW) Edward Williams (EW) Kalpana Natarajan (KN)</p> <p>Wrecsam / Wrexham Libby Jones (LJ) Tania ap Siôn (TaS) Pippa Virdee-Lace BL)</p>	<p>Observers:</p> <p>REMw Paul Morgan (PM)</p> <p>WJEC Andrew Pearce (AP)</p> <p>ESTYN Gwawr Meirion (GM)</p> <p>Welsh Government Peter Kennedy (PK)</p> <p>REC Dave Francis (DF)</p> <p>Church in Wales Elizabeth Thomas (ET)</p> <p>Catholic Education Service Angela Keller (AK)</p> <p>Qualification Wales Philip Blaker (PB) Catrin Verrall (CV)</p> <p>Minutes Gill Vaisey (GV)</p> <p>Others – unknown to which SACRE associated: Cllr J M Williams Primary Education</p>
---	--	---	---

Minutes of the meeting

1. Introduction and welcome

RS welcomed everyone and explained the protocol for this virtual meeting.

Cllr John Taylor, Chair of Caerphilly SACRE gave a welcome as the host authority for this meeting. He expressed his disappointment that we could not be in Caerphilly physically but none the less, was pleased to act as host and wished the meeting well. He acknowledged the amazing work that schools and teachers have been undertaking in such difficult circumstances.

Cllr Taylor thanked Rebecca Barret as the efficient and effective clerk to Caerphilly SACRE, alongside Paula Webber who provides the professional support. He expressed his support for the planned co-option of two young people who were to soon join the SACRE to give pupil voice to the committee.

A welcome was also given by Paul Warren, Strategic Lead for School Improvement. He explained that he was an ex headteacher and fully appreciated the immense challenges on teachers at present and over recent months. He acknowledged that teachers have been not only managing remote learning during the pandemic but at the same managing curriculum change and the planning that that entails. He also recognised the effects on pupils who have varying degrees of support when learning from home and the impact on the wider community also.

He noted the changes taking place for RE which is to become RVE and mandatory for all pupils 3 – 16 years. With no future right of withdrawal for parents to exercise, he recognises that it is crucial that RVE is objective, critical and pluralistic. This will demand a need for CPD more than ever before.

Paul spoke of the need for SACRE members to have the skills to steer and shape policy at a national level. He expressed thanks to all those involved in doing their best for learners across Wales.

2. Quiet reflection

RS led members through a reflection on the last year, recognising that this day, one year ago, was the first day of the first lockdown due to Covid-19. She acknowledged all those who had lost their lives – how this number had increased in the UK from 364 in March 2020 to the current official figure of 126,172. She reflected on the impact of the pandemic both physically and emotionally on so many people.

RS spoke of ‘the light at the end of the tunnel’ with the roll out of the vaccines. She commended all the health workers and key workers for all that they had done and continue to do in their crucial work.

RS invited members to mark a minute’s silence at midday, inline with the Marie Curie initiative to make this a day of remembrance. At 8p.m. people are encouraged to hold a light on their doorsteps, whilst buildings around the country will be lit by a yellow light.

3. Apologies

Apologies were received from Lucy Grant and John Mitson as Executive Members, Jennifer Harding - Swansea SACRE, Rita Fiona Thomas – Neath Port Talbot SACRE, Tudor Thomas - Monmouthshire SACRE.

4. Minutes of meeting held on 7th October 2020

The minutes were agreed as an accurate record of the meeting subject to the addition in the attendance list of Cllr Keith Evans who indicated that he had been present, and on page 18, second sentence needing inverted commas added to “regard”.

RT expressed thanks for the detail included in the minutes and the speed in which they had been made available following the meeting.

5. Matters arising from minutes of the last WASACRE meeting

Item 7 – Blended Learning – RS reported that NAPfRE has been considering how to take this forward. An update will be given later in the meeting.

Item 10 – concerns had been raised from Wales Humanists about membership of SACREs. In response to this, the Chair wrote to all LAs reminding them of the letter from WG stating that representatives from non-religious beliefs such as humanism, can be given a place on Committee A.

6. Qualifications Wales Consultation (Alice Parry)

<https://qualificationswales.org/english/qualified-for-the-future---have-your-say/>

AP gave an overview of the current consultation on the new GCSE qualifications.

She reported that the WASACRE Exec has begun to consider a response to the consultation. The teaching members of the Exec had firstly considered this followed by a meeting with REC representatives to share views.

AP noted that the consultation includes three main proposals for the Humanities Area of Learning and Experience:

4. Review and reform GCSEs in Business, Geography, History and Religious Studies.

AP noted that there would be a need to ensure comparability between all the GCSEs. The same time allocation should be given to all the subject GCSEs. WASACRE would want the RS GCSE to be published at the same time as other subjects. Both statutory RVE and optional Religious Studies needs to be considered. The specification needs to address inclusivity – it should retain rigour and challenge but also has to be accessible to all learners. Rather than the Full or Short course being 100% examination, ongoing assessment with a digital and blended learning approach would be preferred. The GCSE also needs to provide sufficient challenge to allow students to be prepared to go on to further study such as the A Level.

5. If feasible, create a new GCSE in Social Studies.

AP recognises that this could be a popular course. However, it will need to be appropriately clear and distinguishable from other disciplines. Whilst it is acknowledged that there will be potential links between disciplines, these links need to be complimentary and not competitive. Each discipline needs to be distinct. RS should not be allowed to be disguised within Social Studies.

QW needs to consult with the Stakeholders and ensure that specialists are deployed to create the new qualifications.

6. If feasible, create a new integrated GCSE in Humanities.

AP suggested that for this approach, it would need to be ensured that links are complimentary and there remains a distinctiveness of the various subjects that make up the Humanities. This is an opportunity to embed the What Matters Statements within a GCSE. A multi-dimensional approach through a range of lenses would be beneficial as long as the differences between the subject disciplines are still evident.

It was noted that some schools may not teach in a thematic way so would not want a Humanities examination. The statutory RVE could be covered in an integrated Humanities qualification.

Further responses from the Exec and wider WASACRE membership will be considered in formulating the final WASACRE response to the consultation which will be submitted to QW by 9th April 2021, before the deadline of 16th April. A summary of the response will be shared with all SACRE when it is available.

Questions were raised and responses given by various members.

LB stated that her SACRE had looked at the consultation. PW, as the SACRE adviser, had provided a draft response for consideration. Teachers, in particular, were concerned about a Humanities GCSE and that if pupils were not given the opportunity to specialise in specific subjects, this would deter them from pursuing an A Level or further qualification in the subject e.g. Religious Studies. LB suggested that teachers wanted to keep separate subject examinations.

PL questioned whether the What Matters Statements would be reflected in the new GCSE. PW confirmed that that would be the case.

PL also suggested that the increased examination provision within Humanities would cover a considerable amount of content and there is need to be careful of repetition across the exams.

PW confirmed that a lot more planning still needs to take place for the new qualifications. She explained that the reason why QW is going down this route is to accommodate the subsidiarity that schools will have. It will be necessary to provide a range of examination options to suit the different choices / approaches to curriculum design and provision that will be adopted by schools.

DF stated that he appreciated the recent meeting with WASACRE that he and Deborah Weston had been invited to attend on behalf of the REC to discuss the new qualifications. He advised that subsequently the REC is writing to all member organisations to make them

aware of the consultation and encouraging them to respond in their own way should they wish to do so.

EE reminded members that WASACRE has met with QW over many years. In the past WASACRE has suggested two types of GCSE - a Humanities GCSE and also a second Humanities GCSE which has a particular discipline such as RS. He proposed that QW could be reminded of this suggestion.

HS queried the timescale in relation to SACRE establishing a new Agreed Syllabus and the availability of the new qualifications.

It was clarified that Agreed Syllabuses will have to be developed before it is known for sure what the new qualifications will look like – although there will be some awareness as they will be based on the approach of the new curriculum.

Agreed Syllabus Conferences should take place in 2022. The new qualifications will be published in 2024 for first teaching in September 2025 and the first examinations in 2027.

MW stated that he welcomes wider avenues of thought and philosophies but hopes that RS is not watered down too much.

KR stated that the issue of ASCs is an important point. If schools are rolling out the new curriculum in 2022, all SACREs should set up ASCs in advance of September 2022 so that schools are aware of the local RVE requirements and can include RVE within their curriculum planning.

7. WASACRE website update and launch (Tania Ap Sion)

TapS gave an update on the progress with the new website. The 'home page' of the site was shown through screen share. The English part of the site is now complete. The Welsh side of the site is being developed. The menu retains the same structure as the current website. The new site is much fresher and more contemporary with easy navigation over 5 or 6 areas.

The Twitter and Facebook buttons allow for integrated Social Media facilities which is an important part of continuing to raise WASACRE's profile and accessibility.

The site will go live when both language areas are complete. It was noted that there needs to be consideration of accessibility through a Google search in Welsh.

TapS thanked all those involved in developing the site and in particular the excellent work of Nick Evans who has undertaken this project for WASACRE.

8. Welsh government matters:

Meetings (Rachel Samuel)

RS referred to the summary report of meetings with Welsh Government which was included in the meeting papers for today.

Two meetings have taken place since the last WASACRE meeting – 22.10.20 and 17.12.20. A range of questions were raised and received a response:

- Update on the RE framework – this is an ongoing question with a response that guidance will be available as soon as possible – Libby Jones will be sharing a further update during the WASACRE meeting.
- Impact of Covid 19 – it was made clear that all legislation was continuing as planned and there would be no delays in the Curriculum Bill.
- Consultation of the CYPE Committee – the next steps on the committee's work was confirmed and results can be seen within amendments to the curriculum and assessment bill as shared by Paula Webber today.
- The inclusion of Spiritual, moral, cultural, mental physical and social development of pupils in the guidance – a request was made to signpost within the documentation to ensure joined up thinking, even when it is not mentioned. Term is no longer in the glossary. It was agreed that this needs further consideration, but it was not made clear as to who would do this.
- WG thanked WASACRE for briefing papers that had been prepared. Edward Evans offered, on behalf of WASACRE, to look at the position of collective worship within 10/94 that is not being considered within the new bill and thus will still be legal requirements. Thanks was given on the completion of this paper.
- Briefing paper dated February 2020 – in response to this, WG confirmed that funding went to consortia for Professional Development. As a result, it would be down to individual LA's to decide if they required to employ advisors. WG suggested we spoke directly to ADEW regarding this situation.
- Discussion on the letter from the Minister dated 16th November 2020 in particular 'Further guidance to support Local Authorities, SACRE's and Agreed Syllabus Conferences (ASC's) will be developed over the coming months. We also enquired regarding what makes a group with a specific non-religious conviction an 'official' group that requires representation on SACRE. We were informed that this could be explained in the framework, possibly a co-construction working group in order to provide the necessary guidance for LAs so that they can each make their own decisions.
- Updates on qualifications both current and future – this again is an ongoing question with all the consultations that are being carried out linked to the new curriculum and amendments to this year's GCSE and A level examinations.
- Access to HWB for WASACRE – it was agreed that WG would look into this and arrange for a member of the HWB team to speak with us.

RE Framework (Libby Jones)

LJ explained that there had been a long break in working on the RVE Framework due to the Covid-19 situation. The draft guidance was finally scrutinised in January 2021 and seen by the Programme Board. Some amendments had been suggested and a group of experts including LJ herself, had worked on this in February 2021. The full public consultation on the Framework will commence mid May and will last for 8 weeks. Responses will be analysed up to September / October 2021. The final Framework will be available in December 2021.

Therefore, SACREs will need to hold Agreed Syllabus Conferences from December 2021. LJ reported that Wrexham ASC is meeting in January 2022.

In response to a question from PW, PK explained that the Programme Board is a wider internal guidance group. PW stated that she felt it was important for the Framework to go to the Coherence Board to ensure that it is in line with the whole of the new curriculum. She emphasised it is important to make sure that the Framework is in line with the What Matters Statements.

LJ added that on 18th March, WG had sent a copy of the draft Framework to all 22 LA Directors of Education. WG invites responses to the draft from the LA by 9th April 2021. Members noted that this is an unrealistic time frame given that key personnel will be on leave during this period due to the Easter break.

KP stated that WG is confident that they have given all the time that they can allow for this initial feedback given the timeframe they are working with. He reminded members that the full consultation will be open until mid May.

LB suggested that some Directors of Education do not seem to have sent the Framework to the SACRE clerks to pass on to SACRE members. Given that WASACRE had not officially received a copy of the Framework, LJ explained that WASACRE was not in a position to send it to SACRE Clerks. LJ suggested that members present could ask their SACRE Clerk to ask their DoE for a copy which can be distributed to its SACRE members.

KR raised concern that the Framework does not explain the new legislation adequately. She feels that anyone using the Framework and interpreting its terminology, needs to be protected from any legal challenge. She suggested their needs to be legal definitions of terms such as 'critical, objective and pluralistic' for instance. KR also questioned why the term 'philosophical convictions' is being used in the Framework instead of 'worldviews' as in the Statements of What Matters.

PW agreed and expressed her similar concern as that of KR. LJ stated that for legal reasons the term 'philosophical convictions' had to be used in the Framework but recognised that teachers, in particular, would need support with understanding the terminology.

DF noted that the REC will have to wait until the consultation document is available before it can have sight of it.

CA made a comment that she has easy access to the SACRE Clerk but that Blaenau Gwent SACRE had not held any meetings in the last year.

Professional Learning (Libby Jones)

PW and LJ had met with KP again and presented findings of the WASACRE teacher survey. With nearly 400 responses this was received as very helpful evidence and KP accepted that the figures prove that there is a need for Professional Learning for teachers.

LJ expressed gratitude to all the SACREs for sending the survey to their schools. The responses had provided evidence that professional learning is needed to support the teaching of RVE.

As requested by KP, WASACRE has provided a model to illustrate a collaborative approach to PL for RVE. This has been submitted to KP and another meeting is planned to discuss the model.

A PowerPoint presentation was shared to outline the contents of the model.

A wide range of potential collaborative partners have been included such as WASACRE, Estyn, NAPfRE, Dioceses, schools etc.

KR suggested that a range of belief groups – both religious and non-religious – should also be included as potential partners to support Professional Learning. LJ explained the rationale for having included dioceses – they will be providing PL for their church schools – but LJ also acknowledged the valuable contribution that other religious and non-religious groups could make to PL.

LJ noted the significance of the name change which will have an impact on the subject and teachers' understanding of the nature of the subject. She suggested that the Framework will provide some guidance for RVE and this will be a useful resource but will not in itself be adequate to support teachers.

TapS stated that Professional Learning will be key to ensuring the success of the implementation of the new curriculum.

9. NAPfRE Presentation - Curriculum Bill (Paula Webber)

PW shared a PowerPoint presentation to outline the current situation with the Curriculum Bill.

It was noted that:

- The Bill was approved by the Senedd on 02.03.21 with 32 votes in favour, 18 votes against, and one abstention
- The expected amendments for RVE were agreed.
- Additional proposed amendments, concerning the right to withdraw from RVE and the responsibility for costs incurred by the provision of two RVE syllabuses in voluntary aided schools with a religious character, were not accepted.
- This now needs to gain Royal Assent on the 6th April

PW outlined the main changes in legislation which will affect RVE.

PW highlighted the change of name for SACREs which will become known as Standing Advisory Councils (SACs).

The legislation will now reflect the previous directive from WG that organisations representing non-religious philosophical convictions are to be included in membership of Committee A i.e.

- (i) Christian denominations and other religions and denominations of such religions, and
- (ii) non-religious philosophical convictions.

PW then focussed on the next steps for SACREs. PW suggested SACREs need to respond to the RVE Framework consultation. They will need to arrange and hold an Agreed Syllabus Conference. PW suggested SACREs could consider how they will embrace the name change. SACRE Terms of Reference and Constitutions may need to be updated to reflect legislative changes. SACREs will need to prepare to advise schools as they develop their Humanities Curriculum. The statements of what matters should be embraced and schools advised on how they can be used to provide the best RVE within the Humanities. SACREs and schools should also explore the links and interdependencies between RVE (within Humanities) and the other Areas of Learning and Experience.

PW suggested there needs to be thought given to how SACREs and WASACRE can work in partnership with the LAs, consortia, other organisations and schools to provide Professional Learning and rich, authentic learning experiences around the key concepts within RVE/Humanities.

SACREs could reflect and evaluate how they can become more efficient and effective. An ongoing dialogue with teachers and learners, to build relationships, should be in place.

PL questioned whether SACREs need indemnity insurance as they give advice. They will need to ensure that advice is of the highest quality.

EE clarified that with regard to SACREs, there is only one group A, which will comprise of both religious and non-religious representatives.

RT suggested that as there will be a new name for SACRES, WASACRE may need a new name and a new logo.

LB noted that legal challenges possible at all times with possible challenges regarding the legislation itself by not allowing on opt out for parents. In the legislation of the equalities act they did provide for an exemption to discrimination in relation to the context of religious education that needs bearing in mind.

GT shared a concern that philosophy may be given a greater emphasis and take the place of RE. PW advised that the statements of what matter provide a richer opportunity for more purposeful religious studies and that we need to ensure that teachers have the training and support to recognise and to make use of these opportunities.

PK confirmed that RVE will remain statutory. It is not to be diluted. The name change does not detract from good RE – it is intended to re-emphasise what already constitutes good RE.

10. Up-dates:

REC (Dave Francis)

DF stated that the REC had been pleased to collaborate with WASACRE on the issues around the revision of qualifications.

He referenced the project which had been set up to explore the understanding of the term 'worldviews'. The Trustees are offering a series of talks to share findings so far. The Education Committee will continue to look at the worldviews paradigm as opposed to a

religion paradigm. The final project outcome may be recorded either in a publication or an animated film.

DF highlighted other projects such as the Young Ambassadors project which had now been contracted to AREIAC. He mentioned the REQM and reminded WASACRE that this is open to schools in Wales as well as those in England.

The REC AGM is scheduled to take place on 11th May 2020.

There will be 3 places for election on the board.

DF also noted that REC membership subscriptions are due for renewal.

AREIAC (Gill Vaisey)

GV reported that the summer conference is under discussion and news will be disseminated soon.

There are now five people in the Wales regional AREIAC group. GV stressed the value of AREIAC as a professional body and encouraged membership which is £70 per year. Further details can be seen on the [AREIAC website](#).

GV had forwarded the AREIAC Newsletter to the Wales members although they would have received it direct also. It contains useful information and opportunities to attend various online webinars - and the book club.

Details of the Culham St Gabriel's Leadership Programme had been shared with Wales members. It was noted that this programme is open to all practitioners in Wales as well as England and applications from practitioners in Wales would be welcome. The main criteria is that a teacher who wishes to apply is supporting RE beyond their own school (e.g. providing support to other teachers in other schools - maybe running a Network group for instance). Details can be seen at <https://www.natre.org.uk/news/latest-news/the-culham-st-gabriel-s-leadership-programme/> or <https://www.reonline.org.uk/leading-re/leadership/leadership-programme/> although the application deadline is 31st March.

EFTRE (Gill Vaisey)

EFTRE has continued to have its board meetings online. The bi-annual conference is being planned for Rome - 25th-28th August 2022. The theme will be 'Living Religion' which is in line with the emphasis in RE for England and Wales.

REMW (Paul Morgan)

PM reported that REMW had continued to focus on the future of the publication RE Ideas. It had taken advice from NAPfRE. RE Ideas will be suspended for at least the immediate future. It was recognised that it will be necessary to assess what changes will need to be made if the publication is to go forward.

IFN (Libby Jones)

LJ reported that the Interfaith Network is developing some resources for KS3. The WASACRE Exec had been invited to consider the resource and offer feedback – for instance

whether it needs adapting for Wales. Comments have been submitted to the publisher and they are considering whether it will be available to schools in Wales.

LJ noted new membership of the IFN included that of Trinity St David, University Chaplaincy

LJ reported that the input from WASACRE is always welcomed and valued.

NAPfRE Update (Libby Jones)

LJ reported that at its last meeting, NAPfRE members discussed the QW consultation. They have drawn up a response which is similar to the WASACRE response. However, it highlights the various responses from individual members. It is acknowledged that members don't always agree on all points but have valuable debate and discussion over the points raised. LJ referred to the agreement that NAPfRE could submit a bid to WASACRE for funding to create blended learning resources. However, it was agreed that there is a lack of capacity amongst members of NAPfRE to carry out work on blended learning resources. NAPfRE agreed it would be more manageable to pull together a list of useful and appropriate links to existing resources.

It was noted that the different consortia are collating lists of resources. LJ will facilitate the compiling of this list and liaise with the WASACRE Exec / RS as Chair.

LJ noted the range of items covered at the NAPfRE meeting which included re-considering its constitution and membership.

KN asked how pupils from a minority background are accommodated in terms of religious education in schools. LJ noted that subsidiarity within the new curriculum means that schools can ensure that their curriculum design reflects their own locality and their learners. PW suggested that the exciting inclusive nature of the new curriculum and its emphasis on diversity is to be celebrated. KR suggested that in line with this, SACREs need to take this opportunity to include representatives from a wide range of backgrounds.

Report from the Executive Committee held on 26th January (Rachel Samuel / Tania Ap Sion)

RS firstly gave thanks to all the Exec committee for all their work made especially more demanding because of Covid-19 and all the changes with the curriculum.

RS outlined the items as per the submitted accompanying report for today's agenda. It was noted that most of these points had been discussed already on the agenda today.

She noted, in particular, WASACRE's success in ensuring that the WJEC late payment fee for schools is waived and no longer applies.

RS noted that the executive had received a letter from the Free Church Council of Wales requesting assistance from WASACRE with the translation of teacher resources which had been prepared together with RE Today on anti-racist and BAME themes. This will be included on the agenda to be discussed in the next executive meeting. Following this, a response will be given to the Free Church Council and feedback will be shared in the next WASACRE meeting.

11. Correspondence (Alice Parry)

AP welcomed Gwawr Merion, as an Estyn representative, to her first WASACRE meeting and invited her to speak. GM reported that Estyn is engaging with schools around the new curriculum. Estyn is also looking at how schools have adapted work to cope with the pandemic. GM notified members that thematic reports and reports from Estyn's recent engagement with schools can be accessed from the Estyn website.

Correspondence had been received as follows.

Humanists Wales regarding places on SACREs (as noted previously).

Organisations regarding resources – this will be considered by the Executive Committee.

The Baha'i faith offering New Year greetings for 20th March 2021.

Interfaith Wales with an invitation to some virtual celebrations – this will be circulated to SACREs.

12. Any other business (to be agreed in advance of the meeting with the Chair)

None

13. Date for next meeting: Summer 2021 TBC

June 16th 2021 – to be hosted by Powys

Thanks were extended to Caerphilly County Borough for hosting the meeting, to all those in attendance and to all presenters and contributors.

The meeting ended at 13.05.

Enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC (16 Mehefin 2021)

Nominations for the Executive Committee (16 June, 2021)

Mae Un enwebiad ar gyfer Un swydd ar y Pwyllgor Gwaith.

There is ONE nomination for ONE position on the Executive Committee.

Kathy Riddick – CYSAG Blaenau Gwent

Yn teimlo'n gryf am AG, rwyf wedi bod yn rhan o lunio Fframwaith CGM, ac wedi bod yn aelod hirdymor o Grŵp Rhanddeiliaid Strategol diwygio'r cwricwlwm. Bŵm yn cydlynu gweithgareddau i gael siaradwyr dyniaethol mewn ysgolion ac yn cyflwyno dosbarthiadau / gwasanaethau, yn aml wedi'u cysylltu â maes llafur TGAU. Rwyf yn llywodraethwr mewn dwy ysgol a hefyd wedi bod yn rhan o Grŵp Cynghori ar Faterion Moesol a Moesegol Llywodraeth Cymru lle bu crefydd a chred yn greiddiol i gynghori ar faterion polisi cenedlaethol. Rwyf wedi astudio diwinyddiaeth ac mae gan i Radd Meistr mewn Athroniaeth. Rwy'n aelod o Bwyllgor Gwaith CCYSAGauC ers y tair blynedd ddiwethaf.

Kathy Riddick – Blaenua Gwent SACRE

Being passionate about RE, I have been involved with the RVE Framework, and been a long term member of the Strategic Stakeholder Group for curriculum reform. I coordinate all humanist school speaker activities and deliver classes / assemblies, often linking to GCSE syllabus. I am a governor at two schools and have also been part of Welsh Government's Covid-19 Moral and Ethical Advisory Group where religion and belief has been integral to advising on issues of national policy. I have studied divinity and completed a Masters in Philosophy. I have been a member of WASACRE Executive for the last three years.

Enwebiad - Cyfarfod yr Haf - Cymdeithas Cynghori CYSAGau Cymru
(CCYSAGauC) - Dydd Mercher 16 Mehefin 2021

Annwyl Clerc CYSAG,

Bydd cyfarfod haf Cymdeithas Cynghori CYSAGau Cymru (CCYSAGauC) yn cymryd lle ar Ddydd Mercher 16 Mehefin 2021 trwy 'Microsoft Teams'. Byddaf yn ddiolchgar os fydddech yn rhannu'r dyddiad ag aelodau CYSAG a gwneud trefniadau ar gyfer i fyny at bedwar cynrychiolydd o'ch CYSAG i ymuno a'r cyfarfod. Mae'r cyfarfod penodol hwn yn bwysig oherwydd byddwn yn trafod ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar ganllaw Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, felly mae cynrychiolaeth SACRE yn hanfodol

Prif gyfarfod amser cychwyn: 10.15yb (bydd aelodau yn medru ymuno o 10yb)

Prif gyfarfod amser Cloi: 12.15yh.

CCB amser cychwyn: 12.35yh

CCB amser Cloi: 1.30yh

Bydd mwy o fanylion am y cyfarfod, gan gynnwys papurau a chyfarwyddiau ar sut i ymuno a'r cyfarfod yn dilyn mae o law.

Yn gywir

Libby Jones